

BULLETIN

Vliv provozu nelegální laboratoře na lidské zdraví

**23. výročí vzniku
Národní protidrogové centrály**

**Finanční šetření
v trestním řízení**

**STRATEGIE BOJE S DROGOVOU
KRIMINALITOU NA TERITORIU
KRAJSKÉHO ŘEDITELSTVÍ
POLICIE HL. M. PRAHY**

Drogová scéna v SR

77 let opiového zákona

Nové knihy

Pracujete v prostředí nelegálních laboratoří?

Transportujete zadržený materiál z varen či pěstíren?

Víte, že přípustné expoziční limity (PEL) chemických látek mohou být překročeny až 49x? *

Odběrová laboratoř CBRNe – VAKOS XT č. 1655, akreditovaná ČIA o.p.s., poskytuje služby v oblasti:

- akreditovaných odběrů vzorků v kontaminovaném prostředí dle standardu INTERPOLu
- rychlé orientační identifikace OPL a výbušnin vysoce citlivými metodami
- dekontaminaci osob i prostředí dle zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- bezpečné balení, transport a skladování chemických látek v zajištěném skladu
- taktické poradenství pro činnosti v kontaminovaném prostředí
- zápůjčka osobních ochranných prostředků a vybavení pro práci v kontaminovaném prostředí
- kurzy dle INTERPOL Bioterrorism Prevention Curriculum
- semináře, IMZ, cvičení zaměřené na operativní, taktickou i strategickou činnost v potenciálně kontaminovaném prostoru
- kurzy předlékařské první pomoci v kontaminovaném prostředí

Více informací na
www.cbrn.cz

BULLETIN NÁRODNÍ PROTIDROGOVÉ CENTRÁLY

Vydavatel:

Policie České republiky
Národní protidrogová centrála
Služby kriminální policie a vyšetřování

Redakční rada:

plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH
plk. Ing. Petr KOČÍ
plk. JUDr. Břetislav BREJCHA
plk. Mgr. Miroslav HRACHOVEC
kpt. Ing. Martin KUCHAR, Ph.D.
Doc. JUDR. Jozef ČENTĚŠ, Ph.D.
Doc. JUDr. Jozef METENKO, Ph.D.
Mgr. Karel LEHMERT, Ph.D.
por. Ing. Martin LÁTAL
Doc. Dr. JUDr. Jan HEJDA
Doc. Ing. Renata ŠTABLOVÁ
PhDr. Miroslav NOŽINA, Ph.D.
Mgr. Jaroslav ŠEJVL
pplk. JUDr. Ing. Marek BLAŽEJOVSKÝ, Ph.D.

Vedoucí redakce:

kpt. Bc. Petr Procházka
Tel. 974 836 429, 731 670 480

Adresa pro zasílání příspěvků:

Policejní prezidium České republiky
Poštovní příhrádka 62/NPC, 170 89 Praha 7
omp@npdc.cz

Vydává:

oddělení vydavatelství obchodního odboru
Tiskárny MV, Bartůňkova 1159/4
Poštovní schránka 10, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 341, 974 887 335
Fax.: 974 887 333

Tiskne:

Tiskárna MV, p. o., Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 312
Fax.: 974 887 395
Vychází 4x ročně, cena 73,- Kč
Roční předplatné 292,- Kč + distribuční poplatky

Objednávky přijímá a vyřizuje:

Tiskárna MV, p. o., obchodní úsek,
Bartůňkova 1159/4, 149 01 Praha 4
Tel.: 974 887 334, 974 887 335, 974 887 341
Fax.: 974 887 333
e-mail.: bohumil.strnad@tmv.cz

Distribuci vyřizuje:

Jindřich MATOUŠ – distribuce tiskovin

Za věcnou správnost příspěvku ručí autor.
Příspěvky podléhají recenznímu řízení.

Přetisk či jiná reprodukce obsahu je povolena
pouze s písemným souhlasem redakce.

Podávání novinových zásilek

Povolila Česká pošta, s. p., Odštěpný závod Praha,
Čj.: 6119/96 ze dne 15. 10. 1996

Povoleno MK ČR – 7834

ISSN 1211-8834

Grafické zpracování:

Radek Kšír

OBSAH:

VLIV PROVOZU NELEGÁLNÍ LABORATOŘE NA LIDSKÉ ZDRAVÍ

HEALTH EFFECTS OF CLANDESTINE LABORATORY OPERATIONS

Mgr. Karel Lehmert, Ph.D. 3

STRATEGIE BOJE S DROGOVOU KRIMINALITOU NA TERITORIU KRAJSKÉHO ŘEDITELSTVÍ PČR HL. M. PRAHY

STRATEGY OF FIGHTING NARCOTIC CRIMINALITY AT THE TERRITORY OF THE REGIONAL POLICE HEADQUARTERS OF CAPITAL CITY OF PRAGUE

mjr. JUDr. Jaromír Badin 13

FINANČNÍ ŠETŘENÍ

FINANCIAL INVESTIGATION

kpt. Bc. Alena Janatková 19

AKTUÁLNÍ STAV A VÝVOJ DROGOVEJ SCÉNY NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2014

CURRENT STATUS AND PROGRESS OF NARCOTIC SCENE IN THE SLOVAK REPUBLIC IN 2014

mjr. Mgr. Ing. Ivana Bučková 22

PŘED 77 LETY BYL PŘIJAT OPIOVÝ ZÁKON

OPIUM ACT WAS ADOPTED BEFORE 77 YEARS

Bc. Miloš Vaněček 34

BAŽENÍ (CRAVING) U NÁVYKOVÝCH NEMOCÍ A UVĚDOMOVÁNÍ (MINDFULNESS)

CRAVING AND MINDFULNESS OF ADDICTIVE DISEASES

Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc. 47

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA OSLAVILA 23. VÝROČÍ SVÉHO VZNIKU

NATIONAL DRUG-ENFORCEMENT CENTRAL OFFICE HAS CELEBRATED 23. ANNIVERSARY OF CONSTITUTION

kpt. Mgr. Barbora Kudláčková 50

KNIHOVNIČKA

LIBRARY

kpt. Bc. Petr Procházka 53

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

úvodník k prvnímu číslu Bulletinu Národní protidrogové centrály v roce 2015 se nabízí k bilančnímu ohlédnutí za uplynulým rokem. Jednou z hlavních priorit Policejního prezidia ČR pro rok 2014 byla oblast důsledného vymáhání práva v otázce produkce a distribuce nelegálních drog. Toto zacílení přineslo některé aspekty, které mají významný vliv na efektivitu snižování jejich nabídky ve veřejném prostoru i v mezinárodním kontextu. Mezi ně nepochybně patří účelné zvýšení personálních kapacit kriminální policie po linii toxí v nejexponovanějších regionech ČR, nárůst počtu odhalených trestných činů a přestupků po linii toxí s přímým vlivem na obecně vnitřní dostupnost drog a míru tolerance společnosti vůči výrobě nelegálních drog a jejich zneužívání, ale i aktivizace zájmu orgánů státní správy a samosprávy na komplexním řešení problémů spojených s výrobou, distribucí a zneužíváním nelegálních drog.

Výrazně vyšší cena metamfetaminu i marihuany v zahraničí i nadále významně potencuje uživatelskou poptávku i aktivity organizovaných zločineckých uskupení na území ČR v oblasti velkoobjemové produkce i distribuce do zahraničí. Zájem německých zákazníků nakupujících drogu v ČR se v čase znatelně posunuje od marihuany k metamfetaminu, sílí poptávka po metamfetaminu zejména v příhraničních oblastech Rakouska, Slovenska i Polska. I přes opakované přísliby ani v uplynulém roce nedošlo k účinné regulaci dostupnosti prekurzorů pro výrobu metamfetaminu, které jsou masivně dováženy z Polska. Byl registrován velkoobjemový

dovoz léčiv s pseudoefedrinem ze zemí Západního Balkánu i velkovýroba z nekontrolovaného prekurzoru – chlorefedrinu.

Česká republika se svým specifickým produkčním a uživatelským postavením v rámci Evropské unie bude velmi pravděpodobně i do budoucna v oblasti nelegálních drog čelit trendům, které budou mít dopad na nárůst míry produkce a užívání metamfetaminu i marihuany jak v ČR, tak v sousedních zemích. S ohledem na dlouhodobý nárůst problémového užívání metamfetaminu v ČR lze očekávat i nárůst sekundární drogové kriminality s ním spojené a další eskalaci přidružených zdravotních, sociálních a kriminogenních rizik. Nezanedbatelná jsou i rizika zahraničně-politická, zejména otázky vztahů se SRN a Rakouskem. Z těchto důvodů považuji za více než potěšitelné úvahy vedení Policie ČR o zachování oblasti vymáhání drogové kriminality mezi hlavními prioritami Policie ČR i v roce 2015, stejně jako úvahy o dalším personálním posilování problematiky ve všech úrovních věcné příslušnosti.

I v roce 2015 se můžete spolehnout, že ženy a muži Národní protidrogové centrály Policie České republiky budou intenzivně a nekompromisně odhalovat a usvědčovat pachatele té nejzávažnější drogové trestné činnosti.

Zajímavé čtení pro zábavu, informaci i poučení přeje

plk. Mgr. Jakub FRYDRYCH
ředitel NPC

VLIV PROVOZU NELEGÁLNÍ LABORATOŘE NA LIDSKÉ ZDRAVÍ

Mgr. Karel LEHMERT, Ph.D.

Klíčová slova:

nelegální laboratoř; produkce drog a nelegálních léčiv; kontaminace prostor a osob; dekontaminace; specifické poruchy učení; zdravotní následky

Abstrakt:

Úroveň kontaminace se signifikantně liší podle metody výroby, množství použitých chemikálií, velikosti místnosti a jejímu větrání, které většinou bývá omezené z důvodu utajení výrobního prostoru. Hlavní roli hrají plyny a aerosoly, které pronikají alveolami v plicích přímo do krevního oběhu a negativně ovlivňují vnímání s okamžitým náběhem. Nejvyšší hodnoty se objeví v aktivní laboratoři v průběhu procesu samotné výroby. Při vysokých počátečních hodnotách může proces degradace trvat i roky, není-li provedena správná dekontaminace a sanace prostoru. Sanace prostor kontaminovaných chemickými látkami je náročnou činností vyžadující vysoce kvalifikovaný personál. V roce 2007 uvedlo více než 70 % policistů z testované skupiny zdravotní problémy po zásahu v nelegální laboratoři na výrobu metamfetaminu. Pachatelé kriminální činnosti vstupují do kontaktu s rizikovými faktory dobrovolně a na vlastní riziko, což se netýká ostatních osob přicházejících s nimi do styku. U dětí předškolního věku dochází k rozvoji astmatických stavů, atopických ekzémů či hyperaktivity (pozorována již u kojenců), u starších se projevují specifické poruchy učení v podobě nejrůznějších dysfunkcí – dysgrafie, dyslexie apod. Dospělým jedincům přináší dlouhodobá podprahová expozice metamfetaminem řadu problémů, z nichž některé se mohou skrývat pod souhrnným označením „civilizační choroby“ či může potencovat různé zdánlivě psychosomatické nemoci.

obr. 1 – Farmaceutická laboratoř v ČR – všimněte si venkovního prostoru za oknem

Co spojuje výrobu omamných a psychotropních látek, CBRNe a pharmacrime – zdánlivě nesouvisející obory kriminálních činností? V následujícím textu se pokusím demonstrovat jejich spojnici – nebezpečí pro obyvatele, ale hlavně pro bezpečnostní personál, který zabezpečuje vymáhání práva za podmínek s kriminální sférou sice neporovnatelně horších, ale zato s vyšší motivací. Je známé prohlášení PIRA (1), zveřejněné den po útoku náloží Frangexu na delegáty sjezdu Konzervativní strany v brightonském Grand Hotelu v říjnu 1984:

„... pamatujte si, že nám stačí mít štěstí jen jednou. Vy musíte mít štěstí vždycky.“

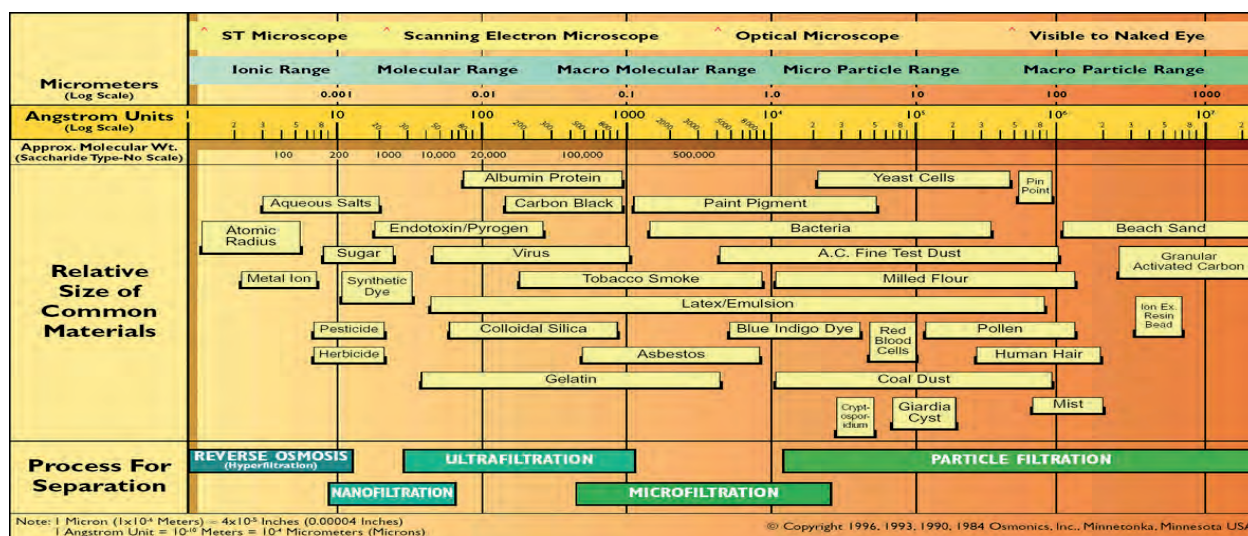
Dosud lze konstatovat, že štěstí přálo připraveným – a odvážným. Hrozba je však všudypřítomná a její výskyt v okolních státech nepopírá možnost výskytu v ČR, byť zatím u nás nebyla exaktně prokázána. Ohrožené skupiny jsou tři:

- pachatelé kriminální činnosti a osoby vyskytující se v jejich blízkosti,
- bezpečnostní složky,
- třetí strana – nezúčastněné okolí nelegální laboratoře, blízké osoby bezpečnostního personálu, noví obyvatelé bytových prostor po eliminaci nelegální výroby apod.

Pachatelé kriminální činnosti vstupují do kontaktu s rizikovými faktory dobrovolně a na vlastní riziko, což se netýká ostatních osob přicházejících s nimi do styku – např. dětí obývajících stejnou domácnost. Jsou vystaveni vysokým koncentracím chemických látek včetně omamných a psychotropních látek (OPL), typicky aerosolu metamfetaminu při výrobě pervitinu, ačkoliv jsou dávky nižší než při jeho abúzu. Nedobrovolně exponované osoby (ostatní členové domácnosti) však bývají postiženy proporcionálně nejvíce. Zahraniční zdroje (2-6) uvádí, že v cca 1/3 případů spojených s výrobou či distribucí metamfetaminu jsou přímo angažovány děti, nejčas-

těji ve věku 6–24 měsíců. Bývají spoluobyteli domácností výrobců, distributorů či kurýrů, avšak neřídka se stávají i „lidskými štíty“ kryjícími přepravu včetně mezinárodní. V domácnostech se děti této věkové skupiny pohybují zejména po podlaze a poznávají svět ochutnáváním – se všemi důsledky. Demografická skupina kontaminovaných dětí různého věku tvoří podle australských údajů (7) přibližně 10 % dětské populace. Prokazatelnost tohoto faktu je však komplikována zvýšenou úrovní dopadů negativních sociálně patologických jevů vzhledem k sociálním normám v jejich okolí.

Ještě problematičtější je stanovení čísel u dospělých. Poměrně přesná data je možné získat ze Západní Austrálie, kde dlouhodobá statistika určila průměrný počet dospělých osob v každé nelegální laboratoři odhalené v residenčních prostorách na tři jedince (5). Tyto osoby skrz své sociální vazby přenášejí kontaminaci dál, zejména díky kontaminaci impregnovaných textilií. Úroveň kontaminace se významně liší podle metody výroby, množství použitých chemikálií, velikosti místnosti a jejího větrání, které většinou bývá omezené z důvodu utajení výrobního prostoru. Hlavní roli hrají plyny a aerosoly, které pronikají alveolami v plicích přímo do krevního oběhu a negativně ovlivňují vnímání s okamžitým náběhem. Částice s MMAD $\leq 2,5 \mu\text{m}$ jsou již okem neviditelné, avšak po vstupu do dýchacích cest způsobují jejich podráždění a následné patofyziologické procesy. Velikost jemné prachové frakce aerosolu metamfetaminu má MMAD $\leq 0,1 \mu\text{m}$ (9), což umožňuje rychlý přestup alveolokapilární membránou do krevního řečiště, kde jsou stahy srdečního svalu pumpovány rovnou do mozku. Ultrajemné částice s velikostí pod $0,1 \mu\text{m}$ mohou být po zachytu alveolárními makrofágy transportovány jako drobné nečistoty sputem do vyšších etází s jejich následným podrážděním.

tabulka č. 1 – Relativní velikost částic různých materiálů

Podobně exponovanou skupinou jsou i častější návštěvníci nelegálních laboratoří – zákazníci, přátelé, později i realitní makléři pokoušející se nemovitost znovu prodat/pronajmout. Zvýšené riziko kontaminace se vyskytuje u řemeslníků pracujících při znovu zprovoznění obytných prostor ve stísněném prostředí (např. sádrokartonáři) či v kontaktu s odpady či výdychy – instalatéri, elektrikáři, údržba klimatizací apod. Při nelegální výrobě situované do zahrádkářských oblastí se kontaminace může přenášet i prostřednictvím zeminy, syčené plynými či kapalnými odpady, nejčastěji roztokem hydroxidu sodného. Ten se vysráží na povrchu půdy jako poměrně významný markant, ale po nějaké době se vlivem srážek opět rozpustí do půdního pokryvu. Při výrobě MDMA se v půdě objevuje jako typický polutant chlorid rtuťnatý. Dalším typickým markantem je safrol a isosafrol, které spolu s aerosolem MDMA způsobují residuální kontaminaci v průběhu a po skončení výroby.

Zde se již objevuje otázka právní, nakolik by měli majitelé nemovitosti, v níž docházelo k nelegální výrobě či zpracování chemických látek – narkotik, léčiv apod., zajistit jejich sanaci a dekontaminaci. Zejména v případě výše zmíněných drobných řemeslných činností může snadno dojít k překročení přípustných expozičních limitů chemických látek v pracovním prostředí a kontaminovaný pracovník o tom nemusí ani vědět. Pak by mohlo dojít k zajímavému právnímu sporu, kdy by pracovník oprávněně chtěl finanční odškodnění od zaměstnavatele, na což by měl v souladu § 102 odst. 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, nárok, neboť „...*zaměstnavatel je povinen soustavně vyhledávat nebezpečné činitele a procesy pracovního prostředí a pracovních podmínek, zjišťovat jejich příčiny a zdroje*“. Po vyhodnocení rizik zaměstnavatel musí přijmout opatření vedoucí k jejich minimalizaci a stanovit vhodné osobní ochranné prostředky a postupy ke snížení kontaminace včetně sekundární. Ovšem s prací v prostředí kontaminovaném třeba nelegálními anaboliky nebo pervitinem se v prováděcím právním předpisu (NV č. 361/2007 Sb., v platném znění) nepočítá. Ovšem v případě, že by v prostředí byly odebrány validní vzorky a následně analyticky naměřeny koncentrace převyšující přípustné hodnoty (a toto u nás dosud nikdo nerealizoval) u prekurzorů či odpadních látek, bylo by možné aplikovat hodnoty vyhlášené zmíněným prováděcím právním předpisem, což je přípustný expoziční limit (PEL), resp. nejvyšší přípustnou koncentraci (NPK-P). Definice termínů je v § 9 odst. 2 a 4 uvedeného nařízení vlády:

(2) **Přípustný expoziční limit** chemické látky nebo prachu je celosměnový časově vážený průměr koncentrací plynů, par nebo aerosolů v pracovním ovzduší, jimž může být podle současného stavu znalostí exponován zaměstnanec v osmihodinové nebo

kratší směně týdenní pracovní doby, aniž by u něho došlo i při celoživotní pracovní expozici k poškození zdraví, k ohrožení jeho pracovní schopnosti a výkonnosti. Přípustný expoziční limit je stanoven pro práci, při které průměrná plicní ventilace zaměstnance nepřekračuje 20 litrů za minutu za osmihodinovou směnu. Koncentrace chemické látky nebo prachu v pracovním ovzduší, jejímž zdrojem není technologický proces, nesmí překročit 1/3 jejich přípustných expozičních limitů.

(4) **Nejvyšší přípustná koncentrace** je taková koncentrace chemické látky, které mohou být zaměstnanci exponováni nepřetržitě po krátkou dobu, aniž by pociťovali dráždění očí nebo dýchacích cest nebo bylo ohroženo jejich zdraví a spolehlivost výkonu práce. Při hodnocení pracovního ovzduší lze porovnávat s nejvyšší přípustnou koncentrací časově vážený průměr koncentrace této látky měřený po dobu nejvýše 15 minut. Takové 15minutové úseky s průměrnou koncentrací vyšší než hodnota přípustného expozičního limitu, ale nepřesahující nejvyšší přípustnou koncentraci, smí být během osmihodinové směny nejvýše 4 s odstupem nejméně jedné hodiny. Přitom nesmí časově vážený průměr koncentrací pro celou směnu překročit hodnotu přípustného expozičního limitu.

V § 10 zákonodárce stanoví zaměstnavateli povinnost zjistit přítomnost chemické látky, směsi nebo prachu na pracovišti a zjištění vlivu jejich nebezpečných vlastností na zdraví zaměstnanců. Tím se zdánlivě vyřešil problém stanovením hygienických limitů, avšak jen pro cca 300 položek v příloze 2, části A. U dalších chemických látek neexistuje možnost porovnání analyzovaných hodnot. Stanovení PEL a NPK-K pro chemické látky, neuvedené v seznamu, přísluší krajské hygienické stanici (§ 82 odst. 2 písm. m zák. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví). Aby měly KHS usnadněné rozhodování, poskytuje jim metodickou pomoc Centrum odborných činností Státního zdravotního ústavu při doporučení vhodných PEL a NPK-K. SZÚ navrhne hodnoty do 3 měsíců od obdržení všech podkladů, ve složitějších případech až do 6 měsíců – ovšem jen pro **konkrétní pracoviště**.

A tím se dostáváme ke klíčovému problému, který nastává při kontaminaci v průběhu výkonu pracovní činnosti na místě nelegální výroby či jiného nakládání s chemickými látkami, narkotiky či léčivy. Vzhledem k tomu, že se jedná obvykle o *ad hoc* pracoviště, nemůže být splněn požadavek konkrétního pracoviště, které navíc místně příslušná KHS bude sledovat, aby po roce od zahájení státního zdravotního dozoru mohla sdělit SZÚ hodnocení účinků limitace potenciálních zdravotních následků. S ohledem na anonymitu adres odhalených nelegálních laboratoří je pro občanské zaměstnavatele obtížné uchránit své zaměstnance. A tak se dostává jakákoliv pracovní čin-

nost odehrávající se v kontaminovaném prostoru bývalé nelegální laboratoře mimo možnost plnění požadavků zákoníku práce díky metodickému pokynu hlavního hygienika č. 17/2004 Věstníku MZ. Vzhledem ke své zastaralosti – pracuje ještě se seznamem chemických látek uvedených v nařízení vlády č. 178/2001 Sb., dnes již poněkud archaickým – by si jistě v příští novele zasloužil myslet i na možnost náhodného pracoviště.

O poznání lepší situace, alespoň z pohledu legislativy, by mohla být v případě péče o zdraví třetích osob bydlících v prostorách dříve využívaných pro nelegální nakládání chemickými látkami či v okolí dotčeném touto činností. Jenže vyhláška č. 6/2003 Sb., kterou se stanoví hygienické limity chemických, fyzikálních a biologických ukazatelů pro vnitřní prostředí pobytových místností některých staveb, v příloze 2 stanoví chemické látky běžně kontaminující vnitřní prostředí za standardních podmínek. Z látek používaných pro výrobu narkotik, třeba tak často zmiňovaného pervitinu či extáze, jsou uvedeny čtyři – amoniak ($200 \mu\text{g}/\text{m}^3$), benzen ($7 \mu\text{g}/\text{m}^3$), suma xylenů ($200 \mu\text{g}/\text{m}^3$) a toluen ($300 \mu\text{g}/\text{m}^3$), jejichž dané koncentrace nesmí být překročeny v průběhu 60 minut.

Hodnoty kontaminantů v ovzduší, vznikajících při výrobě metamfetaminu, nebyly u nás dosud systematicky měřeny a publikovány. Známa jsou měření ze zahraničí (10, 11, 12, 13), která byla prováděna ať již v simulovaných nebo reálných podmínkách residenčních oblastí. Ve 14 případech bylo odebráno celkem 89 vzorků neakreditovaným způsobem, nesystematicky, bodově pro získání orientačních výsledků a nikoliv v souladu s pravidly odběru vzorků pro hodnocení rizik. Pro snadnější detekci byl oproti pseudoefedrinu či efedrinu jako referenční materiál definován výsledný produkt – metamfetamin. Rozsah výsledných hodnot stěru se pohyboval od zřídka výsledku „nedetekovatelné“ až po $16\,000 \mu\text{g}/\text{dm}^2$ se střední hodnotou koncentrace metamfetaminu $28 \mu\text{g}/\text{dm}^2$. Samotné vzorky z povrchů v obytných prostorách se pohybovaly v rozmezí $3\text{--}3057 \mu\text{g}/\text{dm}^2$ se střední hodnotou koncentrace $511 \mu\text{g}/\text{dm}^2$. Kovové prvky byly přítomny jen v nízkých koncentracích, uhlovodíky byly ve většině případů vyloučeny z důvodu možné interference s běžnou domácí chemií, např. čisticími. Nerepresentativnost vzorků mohla být způsobena i odběrem z přilehlých horizontálních ploch, což mohlo zvýšit hodnoty. Prokazatelné hodnoty by mohly být získány akreditovaným odběrem vzorků ve vhodných lokalitách a následnou analýzou v akreditované laboratoři pro rozbor psychoaktivních látek.

Zajímavým výsledkem je zjištění kontaminace prostředí metamfetaminem kouřením dýmkou. Simulovaným pokusem (100 mg metamfetaminu, uvažo-

vaná tělesná absorpce 90 %) došlo ke kontaminaci hlavních ploch v nejbližším okolí s hodnotou $0,07 \mu\text{g}/\text{dm}^2$. Řádový rozdíl v hodnotách může být vodítkem pro vyšetřování případů nelegální výroby, kdy se podezřelí hájí pouhým abúzem a k prokázání výroby je třeba podpůrných důkazů, např. o délce trvání.

Zahraniční simulované pokusy s vařením metamfetaminu porovnávaly kontaminaci při realizaci fosforové a čpavkové metody výroby. Výsledky byly opět zkreslené nerepresentativním odběrem vzorků, tentokrát nestejnou vzdáleností odběru vzorků od zdroje kontaminace. Bylo celkem realizováno 8 pokusů (5x fosforová metoda, 3x čpavková metoda) s výsledky ukazujícími na vyšší hladinu kontaminace u fosforové metody (rozsah $0,1\text{--}860 \mu\text{g}/\text{dm}^2$, střední hodnota $54 \mu\text{g}/\text{dm}^2$) než u čpavkové metody (rozsah $0,1\text{--}160 \mu\text{g}/\text{dm}^2$, střední hodnota $9 \mu\text{g}/\text{dm}^2$). S ohledem na neprůkaznost odběru vzorků je možné konstatovat, že v případě jednorocní produkce s týdenními opakováními a minimálními ztrátami kontaminace danými špatným úklidem a omezeným větráním výsledky získané v průběhu simulovaných pokusů korelují s výsledky získanými z reálných provozů. Navíc byla získána data z měření kontaminantů v ovzduší v průběhu procesu nelegální výroby – metamfetamin $5,1 \text{ mg}/\text{m}^3$, fosfan $4,1 \text{ mg}/\text{m}^3$, chlorovodík $233 \text{ mg}/\text{m}^3$, amoniak $686 \text{ mg}/\text{m}^3$.

Naměřené hodnoty, byť jakkoliv přibližné, jsou alarmující. U amoniaku jsou hygienické limity pro pobytové prostory překročeny takřka **3,5x** – a skoro dvojnásobně přesahují hodnoty, při kterých je nutné dle Bojového řádu JPO (14) vyvést obyvatelstvo ze zamořeného prostoru do 20 min či umožnit záchranářům pracovat na záchraně osob v kontaminovaném prostoru bez prostředků individuální ochrany po dobu 60 minut. Tedy záchranář se smí pokusit o záchranu života v prostředí aktivní laboratoře byť i jen krátce po skončení samotného provozu bez ochrany maximálně po dobu 30 minut a nezúčastněné obyvatelstvo by mělo opustit okolí do 10 minut. Navíc PEL pro amoniak je stanoven v ČR na hodnotu $14 \text{ mg}/\text{m}^3$ a NPK-K (maximálně po dobu 15 minut) na $36 \text{ mg}/\text{m}^3$. Pracovní limity jsou převýšeny **49x**, respektive **19x**.

Fosfin je výbušný již od koncentrace 1,8 % v ovzduší. Jeho přípustný expoziční limit je $0,1 \text{ mg}/\text{m}^3$ a nejvyšší přípustná koncentrace pro 15 minut je $0,2 \text{ mg}/\text{m}^3$. Při srovnání s hodnotou naměřenou v aktivní laboratoři v průběhu testů lze konstatovat **20-ti násobné převýšení** krátkodobé NPK-K a **40-ti násobné převýšení** osmihodinového přípustného expozičního limitu pro lehkou práci.

Naměřená koncentrace chlorovodíku je též vhodným podnětem k zamyšlení. Při PEL $8 \text{ mg}/\text{m}^3$ (překročeno **29x**) a NPK-K $15 \text{ mg}/\text{m}^3$ (překročeno **15x**)

se nedá hovořit o prostředí, které by bylo životu příjemné. Hodnoty, při kterých je nutné dle Bojového řádu JPO (15) vyvést obyvatelstvo ze zamořeného prostoru do 20 min byly překročeny **27x** a limity pro práci záchranářů při záchraně osob v kontaminovaném prostoru bez prostředků individuální ochrany po dobu 10 minut byly překročeny **13x**.

Hodnoty metamfetaminu se těžko v pracovním prostředí regulují, stejně jako v pobytových prostorách. Budeme-li však analogicky k již použité metodice kuřáků metamfetaminu počítat s 90 % absorpcí, můžeme dojít k zajímavé hodnotě 53,1 ng/m³. Nemáme hygienické limity pro stanovení nejvyšších přípustných koncentrací či přípustných expozičních limitů, můžeme pro srovnání použít jediný dostupný národní legislativní normativ limitující obsah metamfetaminu v lidské krvi (NV č. 41/2014), který „...stanoví limitní hodnoty vybraných návykových látek, při jejichž dosažení v krevním vzorku řidiče se řidič považuje za ovlivněného takovou návykovou látkou“. Je-li řidič považován za ovlivněného – a tedy nejen neschopného řídit, ale páchajícího trestný čin ohrožení pod vlivem návykové látky (§ 274 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník) při hodnotě 25 ng/ml, jak musí působit na osazenstvo, bezpečnostní personál i třetí osoby více jak **dvojnásobná** hodnota v prostředí nelegální laboratoře?

Nejvyšší hodnoty se objeví v aktivní laboratoři v průběhu procesu samotné výroby. Stropové hodnoty se však vyskytnou jen v krátkém časovém úseku v porovnání s reziduálními hodnotami přetrvávajícími po ukončení produkční fáze. Kritická je zejména délka aktivity nelegální laboratoře, neboť repetice produkčního cyklu přímo úměrně zvyšuje v expozičním profilu i množství deponovaných reziduí. Nejsou-li reziduální kontaminanty regenerovány v dalších výrobních cyklech, dochází postupně k jejich vymírání či naředění. Ovšem při vysokých počátečních hodnotách může proces degradace trvat i roky, není-li provedena správná dekontaminace a sanace prostoru.

Kazuistika (16) prokázala závažné ovlivnění lidského zdraví i po pěti letech od ukončení výroby metamfetaminu. Rodina žijící v domě s historií nelegální laboratoře utrpěla závažné škody na zdraví. Tři děti v batolecím věku trpěly malátností a dýchacími problémy. Léčeny byly nejvyššími přípustnými dávkami steroidů s akutními ataky končícími zásahy pohotovostní služby místní nemocnice. U matky se rozvinuly psychické problémy doprovázené těžkými migrénami, komplikované u obou rodičů onemocněním ledvin. Okamžitě po opuštění domu se zdravotní stav rodiny zlepšil – děti již více nepotřebovaly inhalátory k podpoře dýchání, migrény a onemocnění ledvin zmizely. Vzorky ukázaly nejvyšší koncentraci reziduí na kuchyňské lince, kde se připravovaly pokrmy a ste-

rilizovaly dětské láhve. Cena za kompletní sanaci a dekontaminaci domu byla takřka likvidační – USD 30 000.

Jiná americká rodina již devět dní po nastěhování se do nového domu pozorovala u rodinného psa prudký nástup nespecifických záchvatů a u šestiletého syna se rozvinuly dýchací obtíže podobné astmatu. Dům byl dle sousedů známý jako „drogové doupě“ a provedené testy ukázaly 100násobné překročení hygienických limitů pro nutnou sanaci. Ve 20 státech USA je zákonem uložena povinnost majiteli nemovitosti provést sanaci oprávněnou osobu v případě odhalení nelegální laboratoře. V Tennessee bylo v letech 2005-9 dáno do úřední karantény 303 domů díky státnímu registru adres nelegálních laboratoří na výrobu narkotik. Jejich celkový počet však není podle mínění mnoha právníků úplný, což podporuje statistika z Kalifornie uvádějící ve stejném období 12 000 domů, tedy 200 domů za každý měsíc. Cena za sanaci a úplnou dekontaminaci se dle velikosti nemovitosti, hygienických požadavků a stupně kontaminace pohybuje v rozmezí USD 5–100.000.

Nejobvyklejší obětí kontaminace při nelegálním nakládání s chemickými látkami jsou přímí pachatelé. Akutní expozice však zejména u výroby OPL či falšování léčiv nemusí zdaleka dosáhnout hodnot dosažených jejich zneužíváním. Nejpostiženější skupinou jsou jejich rodinní příslušníci včetně dětí, vystavení vysokým dávkám reziduální kontaminace. Zejména u dětí se chronická expozice manifestuje jako respirační či kožní problémy – a co hůře, i jako specifické poruchy učení. A děti s etiologií SPU je v populaci podle různých zdrojů 20 % (17).

Avšak i krátkodobá expozice může mít závažné následky. V roce 2007 uvedlo více než 70 % policistů z testované skupiny zdravotní problémy po zásahu v nelegální laboratoři na výrobu metamfetaminu (2). Tato úroveň kontaminace přímo koreluje s potenciální úrovní CBRNe kontaminace v průběhu zásahu bezpečnostních složek. Proto pracovníci akreditované Odběrové laboratoře CBRNe č. 1655, VAKOS XT a.s. realizovali ve spolupráci s útvary Policie ČR v letech 2012–14 sérii orientačních testů zaměřených na průkaz přenosu kontaminace v průběhu zadržení podezřelých osob a jejich transportu. Cílem bylo zjistit rozsah a distribuci kontaminace přenesené z podezřelých osob, prostředí a ovzduší v průběhu různých taktických postupů na bezpečnostní personál s různým stupněm osobní ochrany i na služební vozidla. Jako testovací látka byl použit pevný a kapalný aerosol o střední velikosti částic 10 µm, resp. kapek 155 µm s vlastnostmi shodnými s biologickým toxinem či psychoaktivní chemickou látkou. Rozptýl aktivní substance probíhal primárně bodově i lineárně rozprachem a rozstříkem pro simulaci různých forem a zdrojů kontaminace, sekundárně otěrem o zařízení

nelegální laboratoře a oděv podezřelých osob. Testovány byly scénáře vyvádění osob z ohrožené zóny, zadržení podezřelého, vyvedení podpůrným týmem a transport ve služebním vozidle tovární značky Škoda Octavia. Výsledky byly dokumentovány foto-

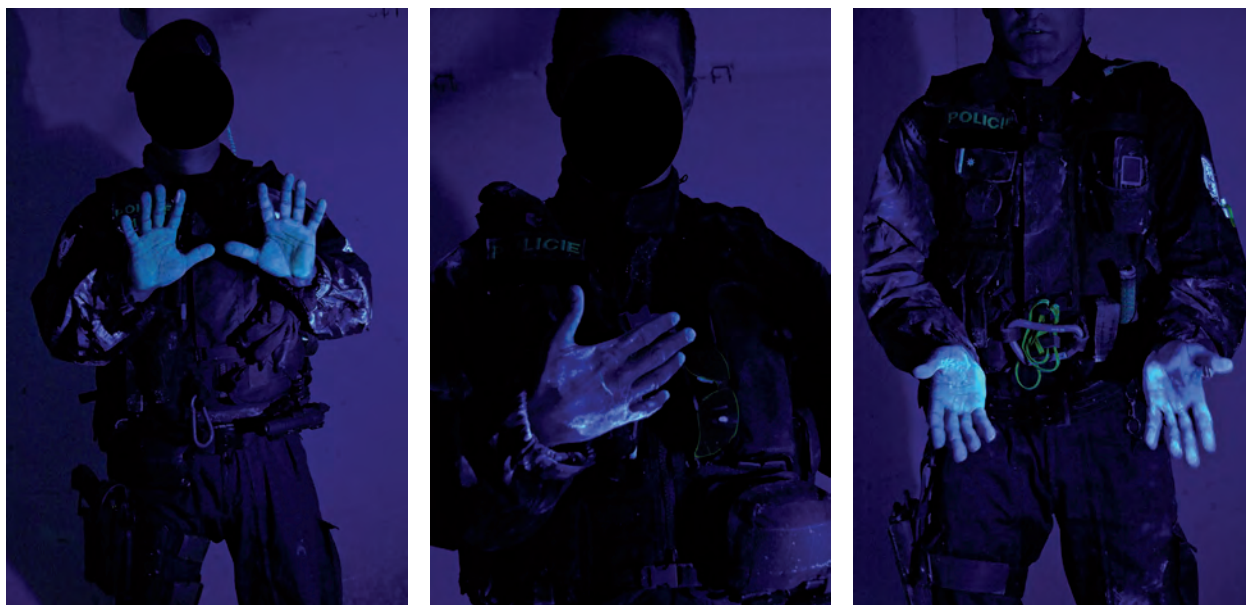
graficky pro následné vyhodnocení a analýzu taktických postupů v potenciálně kontaminovaném prostředí včetně podchycení možných kritických bodů. Zároveň byly testovány různé druhy osobních ochranných prostředků ve všech úrovních ochrany.

obr. 2 – Ošetřování kontaminované osoby

U standardního zásahu spojeného s odvedením osoby došlo k masivní kontaminaci zasahujících policistů. Kontaminace se v největší míře projevila na ruce a distální části rukávů s lokální kontaminací v dalších oblastech dotykových zón – kolena, oblast kapes, taktické vesty, ramena atd. Ve stručnosti je možné charakterizovat kontaminaci tak,

že všechna místa, jež přišla do styku s kontaminovanou osobou, byla nejen sama kontaminována, ale působila jako zdroj sekundární kontaminace dále. Policisté v běžné taktické ústroji byli chodícím zdrojem další kontaminace již poté, co v průběhu cca 120 sekund manipulovali s odváděnou osobou.

obr. 3.1., 3.2., 3.3 – Porovnání kontaminace rukou s rukavicemi a bez nich
(bílá barva je vizualizovanou kontaminací)

Služební automobil byl vystaven kontaminaci pocházející z transportovaných osob. Zřetelně bylo možné pozorovat distribuci kontaminantu po interiéru vozidla v místech lokalizace jednotlivých osob. Zajímavá je depozice prachového kontaminantu do tex-

tilních potahů vozidla a zdrsňených plastových prvků interiérů v rozsahu až pod čelní sklo automobilu. Na hladkých površích, např. hlavice řadicí páky, se kontaminant neudržel pravděpodobně z důvodu následného otěru.

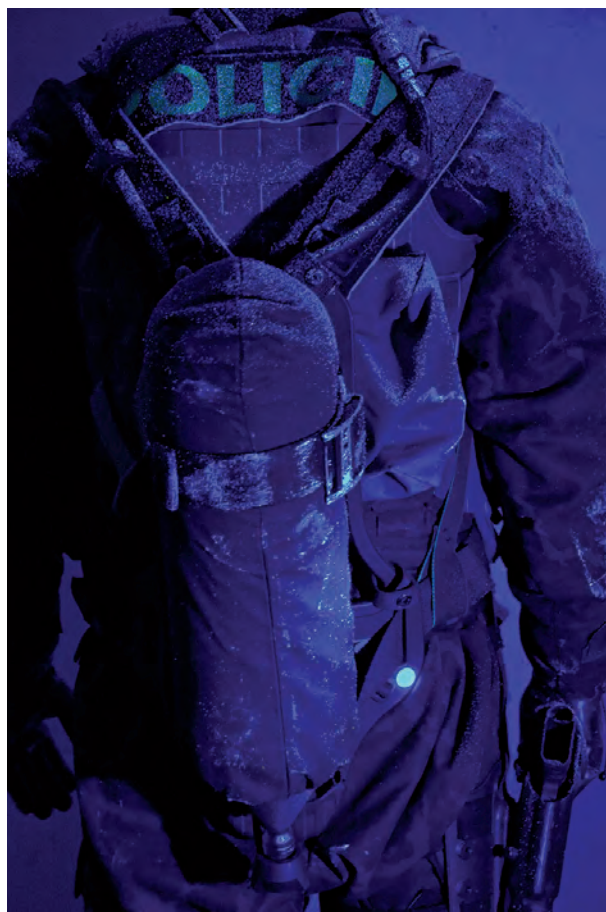

obr. 4 – Služební automobil Škoda Octavia vystavený kontaminaci
(bílá barva je vizualizovanou kontaminací)

V průběhu následného scénáře zadržení podezřelých osob a jejich vyvedení se ukázaly jako kritické taktické prvky běžného postupu, které však v kontaminovaném prostředí způsobují rozsáhlou povrchovou kontaminaci zasahujícího bezpečnostního personálu. Tyto kritické body je možné poměrně snadno eliminovat drobnými změnami taktiky specifickými pro kontaminované prostory.

Kromě toho se projeví negativní dopady nevhodné sestavy osobních ochranných prostředků a nestandardizovaných postupů nakládání s osobními ochrannými prostředky různých typů na kontaminaci

zasahujícího týmu. Nejzásadnějším kritickým bodem však byl celkový soubor činností, vycházející z armádních postupů, které při policejní činnosti v reálné situaci způsobí rozšíření kontaminace do okolí místa zásahu i zvýšenou sekundární kontaminaci vyváděcího týmu, použitých vozidel, prostor a následně i vyšetřujících orgánů. Standardizace postupů v souladu s mezinárodními pravidly INTERPOLu pro práci v kontaminovaném prostředí, vhodná izolace a preventivní dekontaminace zadržených osob by významně snížila rizika pro bezpečnostní personál v průběhu zadržení i následných úkonů.

obr. 5.1., 5.2. – Kontaminace osob při pohybu v zamořeném prostoru
(bílá barva je vizualizovanou kontaminací)

Desinfekce veřejných i obytných prostor je v českém právním systému koncesovanou živností v souladu s § 51 zákona č. č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, v platném znění. Dekontaminace staveb a životního prostředí si vyžaduje, kromě jiného, striktní dodržování doporučených postupů v průběhu akreditovaných činností vedoucích k získání validních vzorků a následné sanace prostoru. Akreditovaný odběr vzorků umožní zajistit důkazní materiál pro následné správní či trestněprávní řízení

a zároveň omezí množství nebezpečných materiálů přepravovaných do laboratoře. Rozsah a objemy jednotlivých vzorků pro specifické druhy prostředí jsou stanoveny ve standardních operačních postupech (18), vycházejících z mezinárodních doporučení, norm a postupů.

Sanace prostor kontaminovaných chemickými látkami, zejména po výrobě narkotik, je náročnou činností vyžadující vysoce kvalifikovaný personál. Veškerý odpad z místa (bytovými textiliemi počínaje,

přes nábytek až po drobný domácí inventář) musí být pokládán za kontaminovaný do té doby, dokud není dekontaminován (buď zběžně před následnou likvidací nebo s určením pro další stupně očisty) nebo prohlášen za čistý. Kromě mobiliáře je nutné provést i dekontaminaci stavebních struktur včetně elektrických obvodů, odpadů a jímek, klimatizace a vzduchotechniky. Standardizované postupy sanace jsou dány i pro dekontaminaci životního prostředí v rámci skládek laboratorního odpadu či jen drobného zamoření v podobě výpusti odpadních kapalin do volné přírody, např. u nelegálních laboratoří v dočasných stavbách typu mobilních domů, zahradních domků apod. Veškeré činnosti musí být průběžně kontrolovány akreditovaným odběrem vzorků a jejich kvalifikovanou analýzou. Realizátor sanačních činností je zodpovědný za správně provedené postupy a v souladu s interní kontrolou kvality vystaví závěrečnou zprávu ověřenou laboratorními výsledky. Obecně uznávané standardy EPA pro prostor kvalifikovanou jako „čistou“ specifikují některé hodnoty následovně:

- těkavé organické látky (VOC) v ovzduší ≤ 1 ppm
- pH = 6–8,
- metamfetamin 0,1 $\mu\text{g}/\text{dm}^2$ (různé státy 0,05–1,5 $\mu\text{g}/\text{dm}^2$).

České hygienické limity mají určené normy pro každou VOC zvlášť, stejně jako pro těžké kovy. Pro metamfetamin žádná norma není stanovena.

Narkotika jsou obecným problémem společnosti. Rozšíření jejich zneužívání jde napříč společenskými třídami, a proto jsou žadáným zdrojem financí pro různé kriminální skupiny. Vysoké ceny však vedou řadu méně movitých jedinců k samovýrobě za podmínek silně improvizovaných. Vaříči, většinou bez odborného vzdělání, zpracovávají za improvizovaných podmínek vysoce toxické látky bez jakýchkoliv bezpečnostních opatření i v obytných domech. Není se co divit, že kontaminace okolí je nevyhnutelná stejně jako zdravotní následky pro nezúčastněné osoby. Zejména děti jsou nevinými oběťmi. U dětí předškolního věku dochází k rozvoji astmatických stavů, atopických ekzémů či hyperaktivity (pozorována již u kojenců), u starších se projevují specifické poruchy učení v podobě nejrozličnějších dysfunkcí – dysgrafie, dyslexie apod. Dospělým jedincům přináší dlouhodobá podprahová expozice metamfetaminem řadu problémů, z nichž některé se mohou skrývat pod souhrnným označením „civilizační choroby“ či může potencovat různé zdánlivě psychosomatické nemoci. Ani odhalení nelegální výroby narkotik, CBRNe materiálů či nakládání s léčivými látkami nemusí být koncem potíží. I po řadě let od poslední přípravy

narkotik může být ovlivněn zdravotní stav nových obyvatel nemovitosti. Možnost veřejného registru adres odhalených nelegálních laboratoří by mohla být prvním krokem pro zvýšení bezpečnosti obyvatelstva a zároveň by díky tlaku realitního trhu majitele nemovitostí mohla nasměrovat ke zvýšené péči o vlastní majetek.

Bylo by velmi zajímavé provést kvalifikovaný screening prostředí nelegálních výroben OPL, známých adres s historií a jejich okolí. Pro ověření zahraničních standardních operačních postupů by při spolupráci s majiteli nemovitostí, např. s místní samosprávou, bylo možné exaktně stanovit počáteční a koncové hodnoty kontaminace při různých metodách sanace a stanovit nejvhodnější postup. Validita činností musí být pro získání kvalifikovaných výsledků jistěna vhodnou kontrolou kvality všech zúčastněných subjektů řetězce (vzorkování-transport vzorků-analýza-plán činnosti-sanace-dekontaminace-transport-vzorkování-transport vzorků-analýza-vyhodnocení), např. podle ČSN EN ISO/IEC 17025. Analýza získaných výsledků by umožnila připravit metodický pokyn nebo jinou formu nelegistativního doporučení pro spolupráci zainteresovaných stran a výkon činností specialistů.

Každý někde bydlí, má sousedy, děti. Výše uvedený text ukazuje, že kontaminace si oběti nevybírání. I pouhá indoorová pěstirna v běžném činžovním domě dokáže negativně ovlivnit zdravotní stav malého dítěte. Naskytá se proto otázka, není-li možné prospět populaci omezením těchto zásadních vlivů na zdravotní stav jednotlivců, což ve svém důsledku povede ke zkvalitnění života a hlavně významné úspory. Ty je možné v České republice extrapolovat např. podle prevalence migrény v EU či USA v počtu znehodnoceného času. Uvádí se, že 50 % migreniků mělo alespoň 2 dny absence na každý migrenózní záchvat, což u dětí 5–17 let dělá 300.000 omluvených hodin za školní rok. Nepřímé náklady jsou způsobeny především ztrátou pracovní výkonnosti v prodromálních a postdromálních stádiích (měsíčně průměrně 5,6 dne). Zajímavá je i korelace mezi stupněm omezení a rizikem nezaměstnanosti, kdy u migreniků III. a IV. stupně je nezaměstnanost vyšší o 10 %, resp. o 20 %. A i když se finanční kalkulace nákladů pro ČR ze socioekonomického hlediska nutně musí lišit od EU/USA díky odlišné mzdové hladině a ekonomické výkonnosti, pro rok 1992 stanovil americký National Institute of Health pouze ztrátu na ušlé mzdě na 1 300 000 000 USD (19). A pokud snad již altruismus vyšel z módy, mysleme alespoň na sebe a své nejbližší.

Použitá literatura:

1. Taylor, P.: Brits; The War Against the IRA. Bloomsbury Publishing, 2001.
2. Martyny, J.: Svědectví před Kongresem USA. National Jewish Medical and Research Centre, 2007.
3. Guidelines for the Remediation of Clandestine Methamphetamine Laboratory Sites. Ministerstvo zdravotnictví NZ, Wellington, 2010.
4. WA govt to toughen drug-lab laws. Australian Associated Press via The Sydney Morning Herald, 22/03, 2011. <http://news.smh.com.au/breaking-news-national/wa-govt-to-toughen-druglab-laws-20110322-1c512.html>.
5. enHealth Position Statement: Clandestine Drug Laboratories and Public Health Risks, Austrálie, 2013.
6. Salocks, C.: Assessment of Children's Exposure to Surface Methamphetamine Residues in Former Clandestine Methamphetamine Labs, and Identification of a Risk-based Clean up Standard for Surface Methamphetamine Contamination. Office of Environmental Health Hazard Assessment, California Environmental Protection Agency, 2009.
7. Australian Bureau of Statistics: Population by Age and Sex, Regions of Australia, 2011. 2012.
8. Bratcher L, Clayton EW and Greeley C, Children in methamphetamine homes: a survey of physicians practicing in southeast Tennessee. Paediatric Emergency Care 23(10): 696–702, 2007.
9. Martyny, J. W.; Erb, N.; Arbuckle, S. L.; Van Dyke, M. V.: A 24 Hour Study to Investigate Chemical Exposures Associated with Clandestine Methamphetamine Laboratories. National Jewish Medical and Research Centre, Division of Environmental and Occupational Health Sciences (US), 2005 <http://www.nationaljewish.org/pdf/Meth-24hour-study.pdf>.
10. Martyny, J.: Methamphetamine Contamination on Persons Associated with Methamphetamine Laboratories. National Jewish Medical and Research Centre, 2008.
11. Martyny, J. W.; Van Dyke, M.; McCammon, C. S.; Erb, N.; Arbuckle, S. L.: Chemical Exposures Associated with Clandestine Methamphetamine Laboratories Using the Hypophosphorous Flake Method of Production. National Jewish Medical and Research Centre, Division of Environmental and Occupational Health Sciences (US), 2005 <http://www.nationaljewish.org/pdf/meth-hypo-cook.pdf>.
12. Martyny, J. W.; Arbuckle, S. L.; McCammon, C. S.; Erb, N.: Chemical Exposures Associated with Clandestine Methamphetamine Laboratories. National Jewish Medical and Research Centre, Division of Environmental and Occupational Health Science (US), 2004.
13. Advice to owners of premises where an illicit drug laboratory has operated. Queensland Department of Health, 2012.
14. MV – GŘ HZS: Bojový řád JPO – taktické postupy zásahu. L.15 – Zásahy s únikem amoniaku (čpavku). 2011.
15. MV – GŘ HZS: Bojový řád JPO – taktické postupy zásahu. L.16 – Zásahy s únikem chloru. 2011.
16. Dewan, S.; Brown, R.: Illnesses Afflict Homes With a Criminal Past. New York Times, July 13, 2009 http://www.nytimes.com/2009/07/14/us/14meth.html?_r=0.
17. Netolická, D.: Specifické poruchy učení I. NIDV, <http://www.nidm.cz/neformalni-vzdelavani/specificke-poruchy-uceni-1-cast>.
18. Odběrová laboratoř CBRNe č. 1655: Interní materiály – SOP 01, 02. VAKOS XT a.s., Praha 2013.
19. Dočekal, P.: Socioekonomické aspekty migrény. Interní medicína, č. 11, roč. 2003 <http://www.internimedicina.cz/pdfs/int/2003/11/17.pdf>.

Mgr. Karel Lehmert, Ph.D., e-mail: lehmert@cbrn.cz

VAKOS XT a. s., divize CBRN, Pernerova 28a, 186 00 Praha 8

Keywords:

clandestine laboratory; production of narcotics and pharmacrime; contamination of premises and persons; decontamination; specific learning difficulties; health effects

Abstract:

Level of contamination differs significantly in method of manufacture, quantity of used chemicals, volume of room and its ventilation, which is usually restricted due to security of production plant. Main source of danger are gases and aerosols adsorbed through alveoli directly to bloodstream and affect perception negatively with immediate start. The highest figures of contamination are found in active clandestine laboratories during production phase. High initial levels can degrade over a period of years if not correctly decontaminated. Proper remediation of area contaminated with dangerous chemicals is demanding work with need of specifically qualified personnel. In 2007 more than 70 % police officers of test group declared health complications after intervention in clandestine laboratory producing metamphetamine. Culprits enter risk factors voluntarily and on their own risk, but it is not a case of other persons being affected with. Preschool children suffers with developing asthma, atopic eczema or hyperactivity seen even in infantile age, school children demonstrate various specific learning difficulties – dysgraphia, dyslexia etc. Adults show large set of health problems when subliminally exposed to metamphetamine over a long period. Some of them are hidden in summarizing term „lifestyle diseases“ or can accentuate various seemingly psychosomatic diseases.

STRATEGIE BOJE S DROGOVOU KRIMINALITOU NA TERITORIU KRAJSKÉHO ŘEDITELSTVÍ

mjr. JUDr. Jaromír BADIN

Klíčová slova:

drogová kriminalita; zneužívání legálních drog; ilegální laboratoř; meziagenturní spolupráce

Abstrakt:

Pro rok 2013 byla vedením Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy v čele s tehdejším ředitelem plk. Mgr. Martinem Vondráškem historicky poprvé vytvořena komplexní Strategie boje s drogovou kriminalitou na teritoriu hlavního města Prahy, která začala být neprodleně naplňována. Jejím hlavním cílem je praktická realizace zásady nulové tolerance drog spočívající v ofenzivním postupu všech složek a útvarů Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy nejen proti zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů, jejich nelegální výrobě a obchodování s nimi, ale také proti zneužívání legálních drog dětmi. V oblasti odhalování a vyšetřování latentní kriminality je nutné se zaměřit na pátrání po pěstírnách konopí, ilegálních laboratořích, na snahy o obchodování s novými syntetickými drogami pod pláštěm jiného prodeje, systematicky odhalovat zneužívání substitučních látek a nelegální obchod s nimi a v neposlední řadě také na organizované zločinecké skupiny páchající vysoce sofistikovanou trestnou činnost. Při odhalování a objasňování trestné činnosti je zapotřebí zkvalitnit práci s poznatky a informacemi získávanými od občanů, průběžně mapovat místa páchání trestné činnosti ve spolupráci SKPV s ostatními službami a s Městskou policií hl. m. Prahy, využívat celé spektrum možností městského kamerového systému a další obdobné techniky. Drogová epidemie totiž není jen specifikem naší metropole, ale v mnoha krajích či regionech je situace velmi podobná.

Dne 14. 4. 2014 se čtenáři takřka všech serverů a tištěných médií mohli mimo jiné dočíst, že »Nový policejní prezident Tomáš Tuhý řadí mezi své priority boj s pouliční a drogovou kriminalitou, extremismem nebo násilím na stadionech. Soustředí se i na daňovou kriminalitu, kvůli tomu má připravit speciální útvar Kobra. „Když jsem definoval své priority, chtěl jsem jednoznačně ukázat, že se policie bude ubírat směrem k veřejnému pořádku,“ řekl Tuhý.“« Řešení problému s drogami za jednu ze svých priorit zjevně považuje i současný ministr vnitra Milan Chovanec. V minulosti jsme byli svědky, že vícero nejvyšších služebních funkcionářů deklarovalo svůj úmysl seriózně a odborně řešit tak patologický společenský jev, jakým je zneužívání návykových látek. Jak to dopadlo, můžeme denně vidět kolem sebe – počty problémových uživatelů drog rostou, škody jdoucí na vrub nadměrného užívání alkoholu a kouření tabákových výrobků jsou všeobecně známy taktéž. Nechci být pouze kritikem, a proto svým článkem nabízím čtenářům tohoto periodika možnost, jak by se dalo něco změnit.

Praha je nejen hlavním a současně největším městem České republiky, sídlem velké části státních institucí, množství dalších organizací a firem, sídlem

prezidenta republiky, parlamentu, vlády, ústředních státních orgánů, jednoho ze dvou vrchních soudů, řady dalších úřadů, ústředí většiny politických stran a centrální téměř všech církví, náboženských a dalších sdružení s celorepublikovou působností registrovaných v ČR¹), ale jakožto metropole bohužel také Mekkou uživatelů drog. Jak uvádí fundované odborné materiály²), i v Praze v posledních deseti letech došlo k největšímu dlouhodobému nárůstu počtu problémových uživatelů drog (dále jen PUD). Zatímco v roce 2013 jich bylo 14 300, pro letošní rok je jejich počet odhadován na 16 000. Je možná zbytečně následující výpočet připomínat, ale nedá mi to: jeden (statisticky průměrný) problémový uživatel drog potřebuje denně na nákup své drogy částku 1000,- Kč. Kalendářní rok má minimálně 365 dní. Vynásobíme-li počet PUD tisícem a počtem dnů v kalendářním roce, objeví se na displeji kalkulačky částka 5,84 miliardy. Ano! Pražští problémoví uživatelé drog potřebují na nákup své drogy za rok 5,84 miliardy korun. Jsou tedy drogy vážný problém, nebo ne? Bezesporu jsou. A jaký je to problém? Sociální, zdravotní, politický, bezpečnostní, ekonomický? Každá odpověď je správná.

Vedení Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy

¹) Viz <http://cs.wikipedia.org/wiki/Praha>.

²) Např. http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/vyrocní_zpravy/vyrocní_zprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2013.

v čele s tehdejšími řediteli plk. Mgr. Martinem Vondráškem se rozhodlo opravdově přispět k řešení tohoto problému. Máme-li před sebou rozsáhlý a závažný úkol, je zapotřebí přijmout strategii. Vytýčit si (pokud možno) reálný cíl a rozhodnout se, jakými metodami a prostředky ho dosáhneme.

Pro rok 2013 byla proto historicky poprvé vytvořena komplexní Strategie boje s drogovou kriminalitou na teritoriu Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy, která začala být neprodleně naplňována. Jejím hlavním cílem je praktická **realizace zásady nulové tolerance drog** spočívající v ofenzivním důsledném postupu všech složek a útvarů Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy nejen proti zneužívání omamných a psychotropních látek a jedů, jejich nelegální výrobě a obchodování s nimi, ale také proti zneužívání tzv. legálních drog - alkoholu a tabáku dětmi (= osobami mladšími 18 let).

METODY A PROSTŘEDKY DOSAŽENÍ CÍLE:

- snížení nabídky drog,
- snížení dostupnosti nelegálních drog, alkoholu a tabáku pro děti (mládež),
- stabilizace a zkvalitnění personálního obsazení policejních orgánů prosazujících právo na úseku tzv. drogové kriminality,
- kvalitnější a intenzivnější spolupráce jednotlivých útvarů a služeb KŘP hl. m. Prahy,
- kvalitnější a intenzivnější spolupráce policejních orgánů KŘP hl. m. Prahy s Celní protidrogovou jednotkou Generálního ředitelství cel, Městskou policií hl. m. Prahy, Vězeňskou službou ČR, Vojskovou policií ...,
- spolupráce s protidrogovými koordinátory, nevládními, nestátními neziskovými organizacemi... (community policing),
- proaktivní participace při prevenci drogové kriminality,
- zintenzivnění zajišťování výnosů trestné činnosti.

Jistou nadčasovost a přínosnost této „naší“ strategie plně vyhodnotíte, pokud jste seznámeni s usnesením vlády České republiky č. 1060 z 15. prosince 2014, kterým byla schválena revize Národní strategie protidrogové politiky na období 2010 – 2018, v rámci které došlo nejen k integraci politiky v oblasti hazard-

ního hraní a prevence patologického hráčství, ale současně byla integrována strategie k omezení škod působených alkoholem³⁾.

Že problém nadužívání jedné z tzv. legálních drog – tedy alkoholu – v České republice je problémem mnohem větším, než se všeobecně zdá, je zřejmé čtenářům tohoto článku (které považují přinejmenším za odbornou veřejnost) jasné. Nebudu proto některá otřesná čísla statistiky užívání alkoholu v ČR (jakými jsou např.: 1,5 milionu rizikových uživatelů alkoholu, 600 000 závislých osob, 77,7 % žáků základních škol má zkušenosti s alkoholem, ročně každý občan ČR – včetně kojenců – vypije v průměru 9,8 litru čistého lihu ...⁴⁾) ani zmiňovat.

Co si pod jednotlivými výše uvedenými metodami a prostředky k dosažení cíle Strategie boje s drogovou kriminalitou na teritoriu Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy máte představit? Pokusím se stručně objasnit:

● **snížení nabídky drog:**

Zacházení s omamnými nebo psychotropními látkami v rozporu se zákonem č. 167/1998 Sb.⁵⁾ – tedy i jejich držení – je vždy protiprávní. Nejedná-li se o trestný čin v intencích ustanovení § 283 trestního zákoníku, neboť množství drogy držené pachatelem je menší než malé⁶⁾, jedná se o přestupek.⁷⁾

V rámci potírání pouliční kriminality je zapotřebí důsledně řešit všechny zjištěné přestupky – konat ve zkráceném přestupkovém, tzv. blokovém řízení⁸⁾ a v maximální míře využívat ustanovení § 34 odst. 4 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR: Je-li věc podle odstavce 1 nebo 2 omamná nebo psychotropní látka a je-li tento přestupek projednán v blokovém řízení, policie takovou látku zničí nebo zaeviduje k účelům podle § 38. Je nutné mnohem častěji využívat institut vyslovení zabránění nebo propadnutí věci dle § 15 a § 18 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (přestupkové řízení).

Při odhalování a objasňování trestné činnosti je zapotřebí zkvalitnit práci s poznatky a informacemi získávanými od občanů (používat AISU!), průběžně mapovat místa páčání ve spolupráci SKPV s ostatními službami PČR (pořádková, dopravní, cizinecká policie ...) a s Městskou policií hl. m. Prahy, využívat opravdu celého spektra možností městského kamerového systému a další obdobné techniky.

³⁾ Viz <http://www.drogy.net/politika/revize-narodni-strategie-protidrogove-politiky-na-obdobi-2010-az-2018.html>.

⁴⁾ Viz např. <http://archiv.ihned.cz/c1-63365980-nadmerne-piti-v-cesku>.

⁵⁾ Zákon ze dne 11. června 1998 o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů + Nařízení vlády č. 463/2013 o seznámech návykových látek; přílohy č. 1 až č. 7,

⁶⁾ Viz 3. sloupec Příloha k stanovisku sp. zn. Tpjn 301/2013 Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku,

⁷⁾ Zákon České národní rady č. 200/1990 Sb. ze dne 17. května 1990, o přestupcích.

⁸⁾ § 30 odst. 1 písm. j) a k) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích (přestupkové řízení).

V oblasti odhalování a vyšetřování latentní kriminality je nutné se zaměřit na pátrání po pěstírnách konopí, ilegálních laboratořích – varnách metamfetaminu, na snahy o obchodování s novými syntetickými drogami pod pláštěm prodeje suvenýrů, sběratelských potřeb apod., systematicky odhalovat zneužívání substitučních látek obsahujících buprenorfin (Subutex, Suboxone) a nelegální obchod s nimi a v neposlední řadě také na organizované asijské, západoafrické a balkánské zločinecké skupiny páchající vysoce sofistikovanou trestnou činnost.

● **snížení dostupnosti nelegálních drog, alkoholu a tabáku pro děti (mládež)**

Zneužívání OPL a to nejen marihuany, která je naprosto nesmyslně označována za „měkkou“ drogu a jsou bagatelizovány její skutečně prokázané škodlivé účinky na nedospělý lidský organismus, ale i stimulačních drog – ať už se jedná o MDMA nebo metamfetamin je mezi osobami mladšími osmnácti let (dále jen děti) tak časté, že se nad těmito statistickými pozastavují i zahraniční odborníci. Nesmíme však podceňovat a opomíjet počty dětí kouřících stále takřka volně dostupné tabákové výrobky a popíjející alkoholické nápoje ve značném množství. Jak „policijně“ řešit tento patologický jev? Je zapotřebí nejen navýšit počet bezpečnostních akcí směřovaných na kontrolu podávání alkoholu a tabákových výrobků dětem a mládeži, ale také přidat tento cíl do plánu jiných bezpečnostních akcí, odformalizovat úkolování vnější služby tímto směrem při instruktážích a zpracovávání katalogu činností. Významným přínosem je také intenzivnější působení SKPV v této oblasti a je zapotřebí širší spolupráce Policie ČR s mimoresortními subjekty (OSPOD, PPP ...)

● **stabilizace a zkvalitnění personálního obsazení policejních orgánů prosazujících právo na úseku tzv. drogové kriminality**

V rámci SKPV se na území Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy specializuje na potírání drogové kriminality jen kolem 75 kriminalistů. Ano, vím, že je to asi nejvíc ze všech krajských ředitelství, ale co to je proti šestnácti tisícovkám problémových uživatelů drog?

Ne všichni tito kriminalisté jsou zkušení a plně vyčvičení. Naštěstí jim ale nechybí odhodlání a chuť se dennodenně (takřka jako bájný Sisyfós) potýkat s pražskou drogovou scénou. Potřeba jejich dalšího vzdělávání a výcviku, ale i dovybavení technikou, ochrannými prostředky a pomůckami je neodiskutovatelná, ale znamená to zvýšené finanční náklady. Nebudu zde rozebírat otázku jejich odměňování – snad se blýská na lepší časy. Ti, co se věnují drogové pandemii, ví, že tato práce se nedá dělat s očekáváním proplacení desítek hodin přesčasů. Je přece všeobecně známo, že v této oblasti policejní práce se málokdy podaří začít realizaci brzy ráno – to pachatelé po pro-

bdělé noci vyspávají. Vařit, dealovat a jinak nakládat s OPL začínají, až se řádně „vybucinkají“. Zákony schválnosti (či snad pověstného profesora Cyrila Northcote Parkinsona?) v této oblasti bezpečně fungují, a tak když je naplánována realizace skupiny, která „vaří“ každou středu od 11.00 hodin, můžete se spolehnout, že tuto středu nebudou mít suroviny, nebo si zrovna dají pohov. Připravené desítky policistů všech do úvahy přicházejících služeb, od zásahovky až po zapisovatelku, i se svojí tak pracně sehnanou technikou a vozidly, pak budou čekat a čekat až do pátku do večera.

● **kvalitnější a intenzivnější spolupráce jednotlivých útvarů a služeb KŘP hl. m. Prahy**

Rozkazem ředitele Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy č. 16 ze dne 28. února 2013 byla k zajištění jednotného postupu příslušníků Policie České republiky (dále jen „policista“) Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy (dále jen „krajské ředitelství“) a Obvodních ředitelství policie (dále jen „obvodní ředitelství“) Praha I – IV při odhalování, šetření, zajišťování důkazních prostředků a projednávání protiprávního jednání souvisejícího s přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniami), a při vyhledávání, odhalování, objasňování, prověřování, vyšetřování a dokumentaci drogové kriminality zřízena devatenáctičlenná pracovní skupina ZERO sestávající z kriminalistů, komisařů vnější služby, analytiků, zástupce vedoucího SPJ, vedoucího PMJ, vrchního komisaře ŠPS a dalších specialistů. Vedoucím pracovní skupiny byl jmenován vedoucí protidrogového oddělení odboru obecné kriminality SKPV Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy, jeho zástupcem je vrchní komisařka odboru služby pořádkové policie.

V následujícím období bylo vedením pracovní skupiny vyškolen přes 300 policistů vnější služby během instruktážně metodických zaměstnání pro policisty vnější služby, kteří jsou vybaveni potřebnými soupravami a provádí orientační detekci omamných a psychotropních látek v přestupkovém řízení.

Takový IMZ (v délce 4 hodiny) spočíval:

a) v přednáškách:

- základní teze Strategie boje s drogovou kriminalitou na území KŘP hl. m. Prahy, právní rámec řešení přestupků na úseku toxikomanie (blokové řízení, ETŘ ...),
- základní dělení OPL, jejich charakteristiky, výskyt a nebezpečnost,
- základní zásady jednání s osobou zneužívající OPL,
- systém identifikace omamných a psychotropních látek NARK®, základní zásady práce s ním v praktickém zaměstnání, při kterém si každý účastník zaměstnání vyzkoušel zanalyzovat minimálně jeden vzorek OPL.

Vzdělávání a proškolení policistů (uniformovaných i neuniformovaných složek) průběžně pokračuje – např. studenty (i pedagogy VPŠ MV) hojně navštěvovanými přednáškami vedoucího pracovní skupiny Zero posluchačům ZOP na Vyšší policejní škole ministerstva vnitra v Praze – Hrdlořežích, proškolení byli policisté Speciální pořádkové jednotky, odboru dopravních nehod...

Byl pořízen potřebný materiál k vybavení tzv. detekčních vozidel a vypracována metodická příručka Postup policistů Obvodních ředitelství policie Praha I – IV a policistů Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy při řešení přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi dle § 30 odst. 1 písm. j) a k) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Dále veškeré potřebné podklady a materiály (instruktační videoklipy jak provádět orientační detekci, Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu k výkladu pojmu „množství větší než malé“ u omamných a psychotropních látek a přípravků je obsahujících a jedů (§ 283, § 284, § 285 tr. zákoníku) sp. zn. Tpjn 301/2013, Příloha k stanovisku sp. zn. Tpjn 301/2013 – Hodnoty omamných látek, psychotropních látek a přípravků je obsahujících pro účely trestního zákoníku, ...) byly zpřístupněny na intranetových stránkách odboru služby pořádkové policie, kde jsou nepřetržitě všem policistům celé ČR k dispozici⁹⁾. Doporučuji jejich studium.

Těm, kteří by chtěli příp. zpochybňovat výše doporučený postup řešení přestupků, cituji ze stanoviska ALO PP PČR Č. j.PPR-20057-1/ČJ-2013-990130 k Dotazu SPJ na postup v blokovém řízení:

„Na základě Vašeho dotazu ve věci projednávání přestupků podle § 30 odst. 1 písm. j) a k) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích v blokovém řízení a ve věci souladu metodiky Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy č. j. KRPA-61566-1/ČJ-2013-0000PZ (Postup policistů Obvodních ředitelství policie Praha I – IV a policistů Krajského ředitelství policie hlavního města Prahy při řešení přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi dle § 30 odst. 1 písm. j) a k) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů), se zákony, sdělujeme následující stanovisko analyticko-legislativního oddělení PP ČR. Přestupek lze projednat uložením pokuty v blokovém řízení, jestliže je spolehlivě zjištěn, nestačí domluva a obvinění z přestupku je ochoten pokutu zaplatit (§ 84 odst. 1 zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích). Odpověď na otázku, zda byl přestupek spolehlivě zjištěn, je zodpovězena právě tím, že pachatel s uložením blokové pokuty souhlasí (shodně např. rozsudek NSS

3 As 58/2007, popř. 6 As 49/2003 nebo stanovisko Veřejného ochránce práv sp. zn.: 3051/2011/VOP/(MK). Z rozsudků NSS uvádíme „V případě, že by ten, kdo se měl dle názoru správního orgánu přestupku dopustit, nepovažoval přestupek za spolehlivě zjištěný, případně by z jiného důvodu nebyl ochoten pokutu zaplatit, bylo by třeba otázky skutkové a právní týkající se spáchání správním orgánem tvrzeného přestupku posuzovat a bylo by tak potřeba provádět ve věci dokazování. To by probíhalo v „běžném“ správním řízení. Zahájení takového správního řízení o přestupku je tedy fakticky v dispozici té osoby, jež se měla přestupku dopustit, byť je zahajováno správním orgánem, neboť právě této osobě je dáno na výběr, zda využije svého práva na to, aby spáchání přestupku bylo správním orgánem prokazováno a aby bylo řádně prováděno skutkové i právní hodnocení jejího jednání“.

V rámci každodenního výkonu služby se na teritoriu hl. m. Prahy pohybuje osm služebních vozidel vnější služby, jejichž osádky jsou speciálně vyškoleny a vybaveny k provádění orientační detekce omamných či psychotropních látek. Operační důstojník koordinuje jejich činnost a vysílá je k jednotlivým zákrokům na místa, kde byla zadržena osoba, u níž je podezření z nezákonného držení OPL či spáchání přestupku na tomto úseku. Asistenci jednoho z těchto vozidel si uniformovaný policista vyžádá cestou operačního důstojníka.

K řešení příp. trestného činu je pak připraven na každém protidrogovém oddělení Obvodního a Krajského ředitelství službukonající „dosahový“ kriminalista, resp. dvojice kriminalistů.

Za dobu činnosti pracovní skupiny Zero nebyly na teritoriu Krajského ředitelství policie hl. m. Prahy zaznamenány žádné relevantní problémy ve spolupráci SKPV s uniformovanými složkami Policie ČR. Ty drobné byly neprodleně neformálně řešeny a vyřešeny. Naopak. Díky perfektně odvedené práci policistů oddělení hlídkové služby či PMJ byli dopadeni pachatelé zvláště závažných trestných činů (ať už Vietnamci převážející 55 kg marihuany, nebo odhalena varna s produkční schopností cca 15.000 gramů metamfetaminu denně).

● kvalitnější a intenzivnější spolupráce policejních orgánů KŘP hl. m. Prahy s Celní protidrogovou jednotkou Generálního ředitelství cel, Městskou policií hl. m. Prahy, Vězeňskou službou ČR, Vojenskou policií ...

V této oblasti je zatím na předpokládané úrovni naprosto neformální a velice kolegiální vztah mezi PČR a CPJ GŘC. Spolupráce s Městskou policií hl. m. Prahy spočívá v přebírání poznatků a dat na-

⁹⁾ Viz Intranet http://10.92.76.56/web_apli/Reditel/ZR_up/opzp/index.htm.

sbíraných strážníky při jejich každodenním výkonu služby v ulicích, které prostřednictvím obvodních ředitelství předávají příslušným pracovníkům městského ředitelství a ti je pak sumarizované a zprehledněné předávají vedoucímu pracovní skupiny Zero. Na oplátku pak PČR působí lektorsky při vzdělávání a výcviku strážníků. Zatím v počátcích je spolupráce s Vězeňskou službou ČR ve dvou pražských věznicích a navázaný kontakt s Vojenskou policií.

● **spolupráce s protidrogovými koordinátory, nevládními, nestátními neziskovými organizacemi (community policing)**

V hlavním městě působí protidrogová koordinátorka Magistrátu hl. m. Prahy, 22 protidrogových koordinátorů na městských částech (ÚMČ Praha 1 až ÚMČ Praha 22), 8 obvodních metodiků prevence rizikového chování v pedagogicko-psychologických poradnách v Praze a celá řada nízkoprahových, terénních a adiktologických pracovišť jako např. Sananim o. s., A.N.O., DROP IN, o. p. s., o. s. Progressive, ... Spolupráce s protidrogovými koordinátory je téměř nulová, v oblasti vztahů (nelze zatím hovořit o spolupráci) s nízkoprahovými, terénními programy a kontaktními centry je možné konstatovat, že se snad začínají prolomovat ledy, ale bude to ještě běh na dlouhou trať, než budeme moci konstatovat spolupráci a součinnost. Mezioborová spolupráce represivních složek s neziskovkami, nízkoprahovými, „káčičkami“ a adiktology v této oblasti je však nezbytná! Nebude-li, neposuneme se vpřed ve snaze o řešení problému s drogami v naší společnosti. Jeden bez druhého, osamocení, úspěchu nedosáhneme.

● **proaktivní participace při prevenci drogové kriminality**

Prevence (u alkoholu a drog) je v širším smyslu slova definována jako intervence určená k zamezení či snížení výskytu, šíření a škodlivých účinků užívání alkoholu a nealkoholových drog. Podle WHO se rozlišuje:

(1) primární prevence, tj. předcházení užití u osob, kteří dosud s drogou nejsou v kontaktu; obvykle ztožňovaná s prevencí bez dalšího přívlastku,

(2) sekundární prevence, tj. předcházení vzniku a rozvoje závislosti u osob, které již drogu užívají; obvykle používána jako synonymum pro poradenství a léčení,

(3) terciární prevence, tj. předcházení vážnému či trvalému zdravotnímu a sociálnímu poškození z užívání drog; v tomto smyslu je terciární prevencí jednak resocializace či sociální rehabilitace, jednak opatření zaměřená především na snížení přenosu infekčních nemocí při nitrožilním užívání drog, souborně zvaná Harm Reduction.

Prevence tvoří jeden ze tří pilířů protidrogové politiky státu a spolu s léčbou a nízkoprahovými služ-

bami tvoří soubor opatření směřujících k omezování poptávky (demand reduction).

Primární prevence (PP) si klade za cíl odradit od prvního užití drogy nebo aspoň co nejdéle odložit první kontakt s drogou. Specifickým cílem je předcházet zvyšování užívání mezi rizikovou populací. Preventivní aktivity se mohou zaměřovat na celou populaci, např. využití masových médií ve vzdělávání široké veřejnosti, na komunitně zaměřené iniciativy a programy ve školách zaměřené na většinu studentů a mladých lidí. PP se může také zaměřovat na ohroženou populaci - jako jsou např. děti ulice, záškoláci, mladiství vyloučení ze školy, mladiství delikventi, děti uživatelů drog atd. V podstatě PP obsahuje tyto hlavní složky:

(1) vytváření povědomí a informovanosti o drogách a o nepříznivých zdravotních a sociálních důsledcích se zneužíváním drog spojených,

(2) podpora protidrogových postojů a norem,

(3) posilování prosociálního chování v protikladu zneužívání drog,

(4) posilování jednotlivců i skupin v osvojování osobních a sociálních dovedností potřebných k rozvoji protidrogových postojů,

(5) podporování zdravějších alternativ, tvořivého a naplňujícího chování a životního stylu bez drog.

Ačkoliv Policie České republiky nepatří mezi organizace, které takřka pravidelně čerpají z různých grantů a dotací, takže takřka veškeré náklady na preventivní činnost jdou z jejího rozpočtu, nesmíme v oblasti primární protidrogové prevence stagnovat, natož rezignovat. Tam, kde prevenci neprovádíme, nastupují různí kvazi odborníci a prapodivní blábolilové, kteří jsou ochotni za vcelku slušný účtovaný honorář při svých vystoupeních před mládeží či dokonce rodiči dospívajících plácet snůšky nesmyslů, dogmat, či zastaralých frází. Avšak je třeba zdůraznit, že policejní odborníci – specialisté na drogovou kriminalitu jsou povinni předávat svoje aktuální poznatky, zkušenosti a případně i obrázky či videa ze své činnosti policejním preventistům, aby pak tito mohli při své náročné práci plně obstát.

● **zajišťování výnosů trestné činnosti**

bylo v řadách Policie ČR silně popularizováno již od nástupu Mgr. Radka Johna do funkce ministra vnitra. Potřeba zajistit co možná největší část výnosů, které zločinci získali svojí trestnou činností, není odůvodňována stavem státního rozpočtu nebo snad výhledem na vylepšení ekonomické situace Policie České republiky. Páchání tzv. drogové kriminality je v naprosté většině případů (a to nejen u organizovaných zločineckých skupin) motivováno touhou po materiálním zisku. Navíc vzhledem ke skutečnosti, že se ještě stále setkáváme s občas až legrační výškou trestů u odsouzených, je zapotřebí, aby pachatelé pocítili,

že byli dopadeni a odsouzeni. Krátkodobý pobyt ve výkonu trestu v našich věznicích je mnohými vítanou rekreací, při které jim je věnována potřebná lékařská péče. Avšak to, že přišli o své zločinem a parazitováním na neštěstí druhých nabyté zisky, to je ztráta citelná.

Je tedy nezbytné zintenzívnit snahu o co největší počet případů (efektivního) zajišťování výnosů trestné činnosti § 78, § 79, § 79a, § 79d tr. řádu. Zde upozorňuji na příznivou korelaci s přístupem dozorujících státních zástupců všech stupňů soustavy SZ k této problematice; včetně samotných vrchních státních zástupců.

Na závěr svého vcelku stručného pojednání o „té

naší“ Strategii boje s drogovou kriminalitou na území KŘP hl. m. Prahy bych rád všem kolegům doporučil přijetí obdobné strategie či koncepce, ale hlavně co možná nejaktivnější její naplňování. Drogová epidemie (možná už pandemie) totiž není jen specifikem naší metropole, ale v mnoha krajích či regionech je situace velmi podobná. Veškeré výše uvedené poznatky, včetně materiálů vyvěšených na již zmiňovaném intranetovém webu http://10.92.76.56/web_apli/Reditel/ZR_up/opzp/index.htm Vám jsou zcela k dispozici. Autor tohoto článku velice uvítá jakoukoliv polemiku či diskusi k výše uvedené stati, třebas i prostřednictvím případné e-mailové korespondence přes krpa.skpv.ook8@pcr.cz.

*mjr. JUDr. Jaromír Badin, e-mail: krpa.ook@podatelna
Policie ČR, KŘP OOK hl. m. Prahy, Kongresová 1662/2, 140 00 Praha 4*

Keywords:

drug crime; illegal drugs abuse; clandestine laboratory; interagency cooperation

Abstract:

Historically first time in 2013 was created complex Strategy of Fighting Drug Crime on Territory of the Capital City of Prague by management of the Regional Police Headquarters of the Capital City of Prague led by director Col. Mgr. Martin Vondrášek, which has been immediately accomplished. Main objective is practical realization of zero tolerance of narcotics based on offensive approach of all units within the Regional Police Headquarters of the Capital City of Prague not only against abuse of narcotics, their illegal manufacturing and trade, but also against misuse of legal drugs by children. It is necessary to focus areas of investigation of latent criminality on illicit cannabis grow rooms, clandestine laboratories, on attempt to trade with new synthetic drugs covered by other sorts of trade, methodically reveal abuse of substitutive pharmaceuticals and illegal trade with them and also on organized criminal structures committing highly sophisticated criminal offence. During uncovering and solving criminal offences it is necessary to enhance quality of information acquired from members of public, constantly monitor localities of criminal activity in cooperation with the Criminal Police and other units and Municipal Police, take advantage of complex spectrum of opportunities given by municipal CCTV and other technologies. Actually epidemic outbreak of narcotics is not only distinctive to our metropolis; very similar is also in other regions.

Klíčová slova:

finanční kriminalita; trestní řízení; vlastnictví; základní práva; výnosy

Abstrakt:

Finanční šetření je relativně nová součást trestního řízení. Celé trestní řízení směřuje k tomu, aby byl náležitě objasněn trestný čin, pachatel za tento čin potrestán, byla nahrazena vzniklá škoda nebo újma způsobená obětí trestných činů a byl odčerpán neoprávněný výnos z trestné činnosti, který pachatel získal. V trestním řízení lze z různých právních důvodů částečně a na dobu nezbytnou omezit vlastnické právo s tím, že se vlastníkovi majetku zakazuje se zajištěnou hodnotou disponovat prostřednictvím právních úkonů, pokud je věc fyzicky odebrána, rovněž ji držet a ovládat. Jelikož při zajišťování majetku v trestním řízení dochází ze strany orgánů činných v trestním řízení do zásahu práv zaručených Ústavou ČR a Listinou základních práv a svobod, musí být rozhodnutí vydáno příslušným orgánem a zásah státu musí respektovat přiměřenou rovnováhu mezi požadavkem obecného zájmu společnosti sledovaný zásahem a požadavkem základních práv jednotlivce. Pokud pachatel nějakým majetkem disponuje, majetek převede na jinou osobu a nebude možné jej zajistit a následně odčerpat. Proto je nutné alespoň v rámci rovinně finanční šetření provádět již ve fázi prověřování, kdy šetřením zpracovatel získá částečný majetkový profil prověřované osoby. A jsou to v první řadě samotní policisté, kteří by měli dostatečně zadokumentovat, zda majetek, kterým pachatel disponuje, je výnosem z trestné činnosti, a ve spolupráci se státním zástupcem se snažit tento majetek zajistit.

Finanční šetření je v současné době nedílnou součástí trestního řízení. Celé trestní řízení směřuje k tomu, aby byl náležitě objasněn trestný čin, pachatel za tento čin potrestán, byla nahrazena vzniklá škoda nebo újma způsobená obětí trestných činů a byl odčerpán neoprávněný výnos z trestné činnosti, který pachatel získal.

Samotné finanční šetření v praxi policejního orgánu upravují zejména zákon č. 194/1961 Sb., o trestním řízení soudním, zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení, Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174 z roku 2011 k provádění finančního šetření v trestním řízení (dále pokyn 174/2011) a další předpisy.

Hlavním cílem finančního šetření je identifikovat majetek získaný trestnou činností, zajistit jej a následně odčerpat. Mělo by začít platit pravidlo „páchat

trestnou činnost se nesmí vyplácet“. Pro pachatele je značně nepříznivé, pokud je mu vedle trestu odnětí svobody uložen trest propadnutí či zabránění majetku.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 174/2011 přesně vymezuje, kdy má být provedeno finanční šetření, v jakém rozsahu, jednotlivé fáze, taktiky a zásady finančního šetření, rovněž upravuje povinnosti zpracovatelů, specialistů, vedoucích policistů a metodického pracoviště. Vymezuje finanční šetření – jedná se o vyhledávání, dokumentaci a zajištění výnosů z trestné činnosti nebo zajištění náhradní hodnoty a vyhotovení majetkového profilu pro zajištění výkonu trestu či ochranného opatření. V pokynu je uvedeno, co je zkrácené finanční šetření (vyhledání, dokumentace, zajištění výnosů z trestné činnosti, důkazů k trestní věci a případné zpracování částečného majetkového profilu prověřovaných osob) a komplexní finanční šetření (vyhledání, dokumentace, za-

jištění výnosů z trestné činnosti, zpracování analýz a podrobného majetkového profilu) a také určuje, kdy má být provedeno zkrácené finanční šetření a v kterých případech komplexní finanční šetření.

Trestní řád upravuje jednotlivé činnosti orgánů činných v trestním řízení nejen při provádění finančního šetření (vyžadování informací dle příslušných ustanovení trestního řádu), ale i při samotném zajišťování věcí, peněžních prostředků na účtu u banky, zaknihovaných cenných papírů, nemovitostí, jiné majetkové hodnoty, náhradní hodnoty a následné nakládání s nimi.

Zákon o výkonu zajištění majetku upravuje postup orgánů činných v trestním řízení při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku, věci a jiných majetkových hodnot, vymezuje věci, které jsou vyloučeny ze zajištění. Zákon upravuje postupy orgánů činných v trestním řízení a jiných subjektů veřejnoprávní i soukromoprávní povahy při správě takto zajištěného majetku.

V trestním řízení lze z různých právních důvodů částečně a na dobu nezbytnou omezit vlastnické právo s tím, že se vlastníkovu majetku zakazuje se zajištěnou hodnotou nakládat = především disponovat prostřednictvím právních úkonů, pokud je věc fyzicky odebrána rovněž ji držet a ovládat (tyto úkony jsou výhradně v působnosti orgánů činných v trestním řízení a nazývají se zajištění věci a majetkových hodnot). Odčerpávání majetku pocházejícího z nelegálních zdrojů můžeme rozdělit na dvě fáze, kdy nejdříve majetek identifikujeme a zajistíme pomocí tzv. zajišťovacích institutů a v druhé fázi je majetek definitivně odčerpán pachatelem/jiné osobě na základě rozhodnutí soudu.

Jelikož při zajišťování majetku v trestním řízení dochází ze strany orgánů činných v trestním řízení do zásahu práv zaručených Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod, musí mít rozhodnutí o zajištění zákonný podklad, musí být vydáno příslušným orgánem, nemůže být projevem svévole (tj. nemůže být zcela v nesouladu se zjištěnými skutkovými okolnostmi) a zásah státu musí respektovat přiměřenou rovnováhu mezi požadavkem obecného zájmu společnosti sledovaný zásahem a požadavkem základních práv jednotlivce. Při zajišťování majetku a majetkových hodnot je požadován určitý vyšší stupeň pravděpodobnosti ohledně skutkových okolností nikoli nepochybnost ve smyslu ust. § 2 odst. 5 věta první trestního řádu, požadovanou pro rozhodnutí o vině. Zajišťovací opatření mají předběžný charakter, jednotlivci není odňato jeho vlastnické právo, toto je omezeno, kdy rozhodnutí, kterým dochází k omezení vlastnického práva, musí být přiměřené (zásada proporcionality) a náležitě odůvodněné.

I v současné době jsou policisté, kteří vnímají finanční šetření jako další administrativní zátěž, „prací

navíc, která k ničemu není, když oni přece šetří trestný čin“, ale neuvědomují si, že stejně jako se mění způsoby páčání trestné činnosti, využívání informačních technologií jak samotnými pachateli, tak orgány činnými v trestním řízení, měl by se měnit jejich přístup k trestnímu řízení. U drogové kriminality by si měl policista uvědomit, že pachatel těchto deliktů jedná především s úmyslem získat majetkové prospěchy. A každá osoba citelně vnímá, pokud je jí zajištěn (a následně odčerpán) majetek. Setkávám se s názory, že finanční šetření (to „otravné“ rozesílání žádostí) si může udělat až vyšetřovatel po zahájení trestního stíhání. Zastánci tohoto přístupu si však neuvědomují, že pokud pachatel nějakým majetkem disponuje, v momentě, kdy proti němu bude zahájeno trestní stíhání, s největší pravděpodobností bude majetek okamžitě převeden na jinou osobu a nebude možné jej zajistit a následně odčerpat. Z uvedeného důvodu je nutné finanční šetření provádět již ve fázi prověřování, alespoň v rámci rovině (tzn. běžně dostupné evidence – katastr nemovitostí, evidence vozidel, obchodní a živnostenský rejstřík). Kdy tímto šetřením zpracovatel získá částečný majetkový profil prověřované osoby a rovněž představu, zda osoba disponuje majetkem a zda by bylo možné tento majetek zajistit jako výnos z trestné činnosti.

Finančním šetřením v prověřování může zpracovatel získat informace o pachateli, které následně využije v dokumentaci trestní věci (pohyb pachatele dokresluje používání platební karty), účelové vedení pořizovaného majetku na třetí osoby (umožňuje následný postih pro trestný čin podílnictví či legalizaci výnosů z trestné činnosti), doložení skutečnosti, že pachatel nemá žádný oficiální příjem (podpurný argument pro případné vzetí do vazby), atd.

Policistům provádění finančního šetření usnadňuje „modul finančního šetření“, který je součástí systému ETŘ. Jedná se o soubor předdefinovaných formulářů žádostí na většinu dotazovaných institucí, kdy zpracovateli stačí vybrat z nabízených okruhů otázek, doplnit jméno a žádosti rozeslat prostřednictvím datových schránek. Stejně tak jsou zpracovány podněty k jednotlivým zajišťovacím institutům, kdy opět stačí doplnit uložené informace a samozřejmě dopsat náležité odůvodnění. Modul umožňuje lustrace v dostupných evidencích, zjištěné údaje se následně propisují do průběžné či závěrečné zprávy z finančního šetření. Doručené odpovědi lze přiřazovat k jednotlivým osobám a vytvářet tak profily zájemových osob.

Finanční šetření je relativně „nová“ součást trestního řízení. Ale jsou to v první řadě samotní policisté, kteří by měli dostatečně zadokumentovat, zda majetek, kterým pachatel disponuje, je výnosem z trestné činnosti, příp. náhradní hodnotou za výnos z trestné činnosti a ve spolupráci se státním zástupcem se snažit tento majetek zajistit. Jenom tak může státní zá-

stupce následně v řízení před soudem navrhopat pro-
padnutí či zabrání takového majetku. A stejně tak
soud může rozhodovat jen o majetku (výnosech),
který se podaří v průběhu trestního řízení vyhledat,
zadokumentovat, zajistit, aby mohl rozhodnout o jeho
definitivním odčerpání.

kpt. Bc. Alena Janatková, e-mail: npc@pcr.cz

Národní protidrogová centrála SKPV PČR, Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

Keywords:

financial crime; criminal proceedings; proprietorship; fundamental rights; revenue

Abstract:

Financial investigation is relatively new part of criminal proceedings. Complete criminal proceedings head towards proper reveal of criminal act, perpetrator was punished, damages that have risen or victims have suffered are compensated and unauthorized revenues of criminal activity were drawn. Proprietary rights could be restricted by different legal conditions in part on indispensable time during criminal proceedings to impose a ban on legal dispose of secured values; if thing is physically taken away, also retained and controlled. Securing propriety by authorities of criminal investigation during criminal proceedings arise intervention to fundamental rights gained by the Constitution of the Czech Republic and the Charter of Fundamental Rights and Freedoms, decision has to be issued by relevant authority and state intervention has to respect necessary balance between requirements of public interest and basic laws of individual person. If perpetrator has available property at his disposal, transfers it other individual and terminates opportunities to secure it and draw later. Therefore it is necessary to check financial conditions generally in early phase of investigation to receive partial property profile of screened individual. And police officers first should themselves document adequately if property a perpetrator handle with is revenue of criminal offence and to secure it in cooperation with public prosecutor.

AKTUÁLNY STAV A VÝVOJ DROGOVEJ SCÉNY NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKU 2014

mjr. Mgr. Ing. Ivana BUČKOVÁ

Kľúčová slova:

drogová kriminalita; narkotika; psychoaktívne látky; nové syntetické drogy; prosazovanie práva

Abstrakt:

Drogová scéna Slovensku prešla v období po roku 2000 výraznými zmenami. V súčasnosti jej vývoj prebieha obdobne ako v iných európskych krajinách i keď aj tu sa vyskytujú určité špecifické znaky. Drogou číslo jedna na celom území Slovenska je marihuana, ktorá patrí medzi najčastejšie zneužívané omamné a psychotropné látky; hašiš si na území Slovenska nenašiel širšiu odberateľskú základňu. Metamfetamín sa stal druhou najzneužívanjšou drogou tretieho tisícročia. Analýza informácií ukazuje, že ide o najlepší „obchodný artikel“ v oblasti omamných a psychotropných látok vyrábaný na vlastnom území. Podľa získaných operatívnych informácií bol na území Slovenska obchod s heroínom zväčša kontrolovaný páchatelmi s prepojením na albánsku komunitu, avšak aj na území Slovenska je dlhodobo monitorovaný pokles záujmu konzumentov o túto drogu. Z globálneho hľadiska patria syntetické drogy spolu s marihuanou k najčastejšie zneužívaným druhom omamných a psychotropných látok. V prípade nových psychoaktívnych látok ide o substancie vyrobené laboratórnou syntézou, pričom sú násobne účinnejšie ako pôvodné drogy. V oblasti prekurzorov je na Slovensku dlhodobo monitorovaný trend zneužívania liekov s obsahom efedrínu/pseudoefedrínu. Tieto lieky sú zneužívané na výrobu metamfetamínu v menších objemoch. V činnosti zložiek presadzujúcich právo je potrebné aj v rámci vzájomnej spolupráce v nasledujúcom období zameriavať aktivity na potláčanie drogovej trestnej činnosti na všetkých úrovniach, presadzovanie práva a znižovanie ponuky drog ako aj znižovanie dopytu po drogách.

Drogová scéna Slovensku prešla v období po roku 2000 výraznými zmenami. V súčasnosti jej vývoj prebieha obdobne ako v iných európskych krajinách i keď aj tu sa vyskytujú určité špecifické znaky. K najčastejšie zneužívaným omamným a psychotropným látkam na Slovensku patria:

- marihuana,
- metamfetamín,
- kokaín,
- heroín,
- syntetické drogy vrátane nových psychoaktívnych látok.

Osobitnú kapitolu v rámci páchania drogovej trestnej činnosti tvoria prekurzory a anaboliká.

Kanabis a jeho produkty

Drogou číslo jedna na celom území Slovenska, tak ako v Českej republike, je marihuana. Kým na začiatku 21. storočia bolo Slovensko krajinou, kde sa pestovali rastliny kanabisu pre potreby slovenských užívateľov, od roku 2009 dochádza k pestovaniu väčších objemov a následnému vývozu marihuany do zahraničia. Operatívne informácie naznačujú, že Slovensko je v súčasnosti v prípade marihuany aj tranzitnou krajinou, tj. droga je cez naše územie pašovaná ďalej do zahraničia.

Rastliny kanabisu sú v súčasnosti pestované:

- tzv. indoorovým spôsobom v pestiarniach s vytvorenými laboratórnymi podmienkami,
- vo voľnej prírode.

Indoorové pestiarnie na Slovensku môžeme rozdeliť na:

- malé – určené na domáce pestovanie rastlín, resp. pestovanie menších objemov,
- profesionálne – určené na produkciu veľkých objemov.

Malé indoorové pestiarnie sú budované väčšinou v bytoch, prípadne vo vyhradených častiach rodinných domov alebo v garážach. Ich produkcia je určená pre úzky okruh konzumentov. Technické vybavenie, hnojivá a priesady si zabezpečuje pestovateľ a zvyčajne aj majiteľ objektu prostredníctvom internetu alebo v growshopoch, prípadne predajniach záhradníckych potrieb. V priebehu roku 2013 sa vyskytli prípady pestovania kanabisu v špeciálnych stanoch umiestnených v záhradách.

Profesionálne indoorové pestiarnie kanabisu s produkciou niekoľko desiatok kg marihuany v jednom pestovacom cykle sú na území Slovenska odhaľované od roku 2009. Kým v prvej etape, cca do roku 2010, boli všetky rastliny pestované v pestiarni v jednom rastovom štádiu, v ďalšom období sú objekty pestiarnie rozdelené na viac častí, v ktorých sú pestované rastliny v rôznych rastových štádiách. V tomto období sa vyskytli aj prípady, keď páchatelia založili sieť pestiarní vo viacerých prenajatých objektoch.

V oboch prípadoch, či už v malých alebo profesionálnych pestiarniach, sú rastliny pestované v zemine. Hydroponický spôsob pestovania znižuje množstvo zeminy potrebnej k pestovaniu, redukuje typický zápach a tým aj znižuje riziko odhalenia. Vysoké náklady spojené s budovaním takejto pestiarnie a potreba odborných znalostí však vedú aj na Slovensku k uprednostňovaniu pestovania v zemine. Hoci operatívne informácie naznačujú aj existenciu tohto typu pestiarní aj na Slovensku, do novembra 2014 nebola žiadna odhalená.

Koncentrácia účinnej látky THC v takto dopestovanej marihuane sa pohybuje od 18 % vyššie.

Vzhľadom na klimatické podmienky a vysoké ri-

ziko odhalenia, bol kanabis pestovaný aj outdoorovým spôsobom, avšak v podstatne menšej miere. Riziká spojené s poškodením rastlín vplyvom počasia alebo odhalenia sa snažia páchatelia eliminovať napríklad pestovaním zvláštnych odrôd špeciálne vyšľachtených pre tieto podmienky, predovšetkým v záhradách rodinných domoch. Potvrdzujú to aj prípady odhalené v žilinskom regióne. Páchatelia sa orientovali na pestovanie metódou tzv. autofloweringu. Využívali pritom odrodu rastliny kanabis, ktorá je samoopelivá, dorastá do výšky zhruba 1 metra, pričom tvorí menšie množstvo listov, avšak väčšie plody – šišky. Podľa zistených informácií, táto odroda kanabisu nie je vhodná na indoorové pestovanie.

Nevýhodou outdoorového spôsobu pestovania je aj nižší počet pestovacích cyklov ročne. Touto metódou dosiahnu páchatelia 1, max 2 úrody ročne. V prípade indoorového pestovania dosahujú páchatelia 3 až 4 úrody ročne.

Páchatel'ov drogovej trestnej činnosti súvisiacej s marihuanou pôsobiacich na Slovensku môžeme rozdeliť na páchatel'ov:

- vietnamského etnika zaoberajúcich sa najmä produkciou marihuany získanej z kanabisu pestovaného indoorovým spôsobom, pričom výsledný produkt je určený sčasti pre domáci trh a vo väčšej miere na vývoz mimo územie Slovenskej republiky,
- slovenského pôvodu pestujúcich kanabis pre slovenských spotrebiteľov indoorovým spôsobom vo väčšom objeme,
- slovenského pôvodu, ktorí kanabis pestujú v malých objemoch pre vlastnú spotrebu, prípadne pre úzky okruh odberateľov, či už indoorovým alebo outdoorovým spôsobom.

V prípade páchatel'ov vietnamského etnika môže ísť o osoby:

- s trvalým pobytom na území Slovenskej republiky,
- s trvalým pobytom mimo územia Slovenska, predovšetkým v Českej republike a Vietnamskej socialistickej republike.

Z pohľadu postavenia subjektu pri páchaní trestnej činnosti, osoby vietnamského etnika s trvalým pobytom na našom území zastávajú úlohu organizátorov. Zväčša ide o jednotlivcov riadiacich a zabezpečujúcich finančné toky, nákup technológií, ich opakované využívanie pri budovaní ďalších pestiarní, odber dopestovanej a spracovanej marihuany a distribúciu väčších objemov. Zo sociálneho hľadiska ide o spoločensky etablované osoby, ktoré svoje nelegálne aktivity zakrývajú prostredníctvom činnosti legálnych obchodných spoločností, napríklad prevádzkovaním reštaurácií, nechťových štúdií, prípadne tľmočníckych aktivít a podobne. Časť finančných prostriedkov je určená na zakúpenie priesad a ďalších potrieb pre zabezpečenie ďalšieho pestovacieho cyklu, prípadne

dovybavenie, fungovanie alebo založenie novej pestiarne, časť je spotrebovaná v rámci životných nákladov páchatel'ov, avšak veľká časť zisku je presmerovaná na využitie a investovanie mimo Slovenska.

Osoby s trvalým pobytom mimo územia Slovenska, predovšetkým pochádzajúce z Vietnamskej socialistickej republiky, sú v pestiarniach zamestnávané ako záhradníci, čiže osoby zodpovedné za pestovanie kanabisu. Často práve týmto spôsobom splácajú poplatky za sprostredkovanie vycestovania z Vietnamu. Taktiež boli zaznamenané prípady, keď skúsení záhradníci boli „importovaní – zapožičaní“ do ďalšej pestiarne.

Českí občania pochádzajúci z vietnamskej komunity obdobne pôsobia v úlohe organizátorov alebo kuriérov a distribútorov. Organizátori trestnej činnosti z vietnamskej komunity sa zaoberali predovšetkým logistikou (zabezpečovanie a výber objektov, vývoz a distribúcia vo veľkých množstvách, financovanie a podobne).

V rámci vzájomnej spolupráce českej a slovenskej protidrogovej zložky boli aj v priebehu roku 2014 odhalené viaceré prípady kooperácie medzi organizovanými skupinami páchatel'ov, predovšetkým vietnamského etnika. Pre organizačnú štruktúru a činnosť týchto skupín je typická:

- uzavretá, hierarchická organizačná štruktúra,
- presne stanovená úloha jednotlivca v skupine (špecialista elektrikár, záhradník a pod.),
- používanie jazykových dialektov, skratiek, slangov a pod.,
- spolupráca pri páchaní trestnej činnosti (second-hand predaj zariadenia, presun záhradníkov atď.).

Podobnosť používaných metód, know-how alebo technického vybavenia naznačuje možnú existenciu kriminálneho franchisingového systému.

Slovenskí občania sa zameriavali na pestovanie kanabisu indoorovým spôsobom, avšak v menších objemoch. Títo pestovatelia sú zároveň aj distribútormi pre užší okruh odberateľov. Na pestovanie kanabisu využívajú predovšetkým prenajaté rekreačné budovy – chatky, prípadne rastliny pestujú v byte, kde aj pripravujú výsledný produkt.

Z pohľadu distribúcie môžeme páchatel'ov rozlišovať na:

- malopestovateľov, ktorí sú súčasne aj distribútormi a výsledný produkt je určený pre úzky okruh odberateľov,
- veľkopestovateľov, ktorí pestujú kanabis po spracovaní určený najmä na vývoz mimo územia Slovenska.

covaní určený najmä na vývoz mimo územia Slovenska.

Do roku 2009 bolo Slovensko z pohľadu pestovania kanabisu a spracovania marihuany krajinou, kde sa marihuana spotrebovala na vlastnej drogovej scéne. Po roku 2009, značná časť marihuany získanej z kanabisu dopestovaného v profesionálnych pestiarniach zriadených páchatel'mi vietnamského etnika, bola určená na vývoz do zahraničia. Hlavným dôvodom boli a aj sú výhodnejšie ceny pri výkupe v zahraničí.

Dovoz marihuany z Českej republiky môžeme rozdeliť na dovoz:

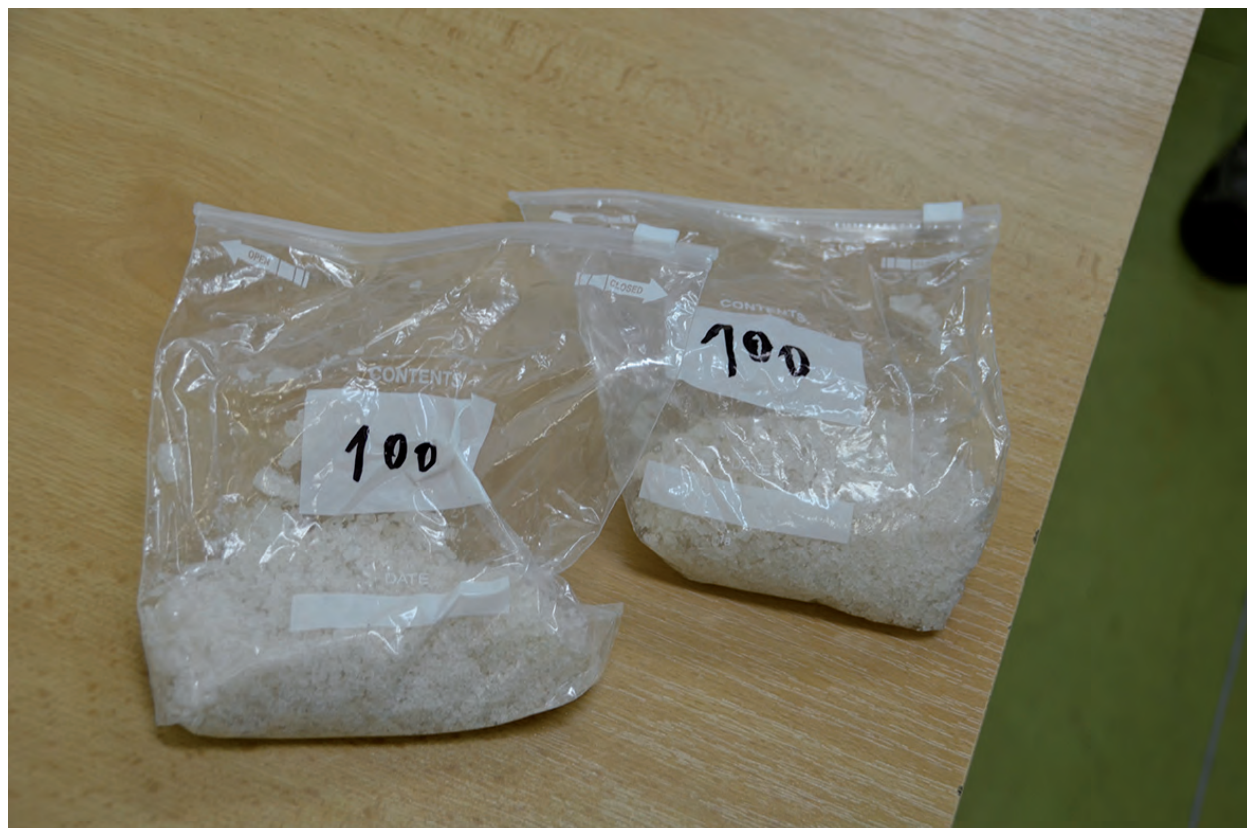
- vo väčších množstvách z Ostravy, Brna, Českého Těšína, Prahy s jej následnou distribúciou prostredníctvom ďalších dílerov alebo prípadný vývoz do Maďarska,
- v menších množstvách a jej predaj koncovým dílerom alebo na priamu konzumáciu.

Aj v prvej polovici roku 2014, tak ako už v minulosti viackrát, boli odhalené prípady „voľného pohybu tovaru“ medzi Slovenskou a Českou republikou. Páchatel', napríklad slovenský občan, na základe vopred dohodnutých podmienok vycestoval do Čiech, kde prevzal dojednané množstvo marihuany. Následne tento „tovar“ doviezol na Slovensko a distribuoval ho.

Pri akcii Batman vykonanej súčasne na území českej a Slovenskej republiky, konkrétne v Trnave a okolí ako aj v Brne a okolí, v spolupráci s partnerskou českou službou boli zadržané viaceré osoby. Podozrivé osoby minimálne od mesiaca júl 2012 od rôznych neustálených osôb na Slovensku zadovážovali amfetamíny s obsahom MDMA – extázu. Prechovávali ju v prenajatom dome v Trnave, pričom ju distribuovali na Slovensku ako aj vyvážali na územie Českej republiky. Od českých páchatel'ov si zasa slovenskí občania zabezpečovali metamfetamín (pervitín), marihuanu a kokaín. Drogy dovážali na územie SR, skladovali vo vyššie uvedenom prenajatom dome a ďalej distribuoval užívateľom. Pri akcii Národná protidrogová jednotka Národnej protidrogovej agentúry Prezídia Policajného zboru zaistila 1,8 kg marihuany, menšie množstvo tabliet extázy, váhy, drtičky a ďalšie náradie.

Hoci marihuana patrí na Slovensku medzi najčastejšie zneužívané omamné a psychotropné látky, hašiš si na území Slovenska nenašiel širšiu odberateľskú základňu.

Metamfetamín (pervitín)

Metamfetamín sa stal druhou najzneužívanjšou drogou tretieho tisícročia na Slovensku. Analýza informácií ukazuje, že ide o najlepší „obchodný artikel“ v oblasti omamných a psychotropných látok vyrábaný na vlastnom území. Záujem konzumentov o túto omamnú látku sa neustále zvyšuje z viacerých príčin, najmä však z dôvodu:

- jednoduchej dostupnosti,
- výraznejšieho stimulačného účinku v porovnaní s kokaínom,
- mierne nižšej ceny za dávku, respektíve gram, pri porovnaní s kokaínom.

Pervitín sa na Slovensku vyrába:

- v malých, takzvaných kuchynských laboratóriách s jednoduchým vybavením (hoci bola produkcia takéhoto laboratória pomerne nízka, k výrobe dochádzalo častejšie, kvalita výsledného produktu závisela od použitého drogového prekurzoru, najčastejšie získaného z voľne predajných liekov od rôznych výrobcov, napr. značiek ako Modafen, Trifed, Clarinase Repetabs a podobne, dodržania technologického postupu a schopností variča),
- v prenosných laboratóriách, ktoré sú pravidelne sťahované do iného objektu,
- v špeciálnych laboratóriách s vysokou produktivitou a kvalitou pripravenej drogy.

Na výrobu metamfetamínu vo väčších objemoch sa

používa ako drogový prekurzor najmä čistý efedrín dovážaný vo forme tabliet alebo v práškovej forme z Poľska, prípadne Srbska. Najčastejšie išlo o tablety Cirrus a Sudafed, prípadne Rinasek. Boli zaznamenané aj signály o dovoze efedrínu z Ázie, najmä Číny.

Podľa získaných informácií, na procese výroby sa v súčasnosti podieľa viac osôb ako v minulosti. V predchádzajúcom období si obvykle varič zaobstarával aj prekurzory. Zvyčajne drogu pripravoval na mieste, kde sa zdržiaval a následne ju distribuoval na zaužívaných miestach (byty, herne, bary a podobne). V súčasnosti sa zaobstarávaním prekurzorov zaoberá väčší počet osôb. Zaznamenané boli aj prípady spolupráce lekárnikov s páchatel'ami pri predaji liekov s obsahom drogových prekurzorov. Pripravená droga je prevážaná motorovými vozidlami, prípadne je distribuovaná prostredníctvom takzvaných mŕtvych schránok. Profit za účasť na výrobe alebo distribúcii je poskytovaný vo forme finančnej odmeny alebo časťou vyrobenej drogy.

Spolu s metamfetamínom sa páchatelia často zaoberajú aj distribúciou marihuany, ktorá býva tiež nezriedka zaistená počas domových prehliadok.

V prípade predovšetkým západoslovenského regiónu boli odhalené aj prípady dovozu metamfetamínu z Českej republiky, predovšetkým z Ústí nad Labem, Ostravy a Českého Tešína. Dostupné informácie však naznačujú aj možnosť importu pervitínu

z Prahy a iných miest, pričom kuriérmi sú nezriedka študenti pochádzajúci zo všetkých regiónov Slovenska študujúci na niektorej z českých vysokých škôl.

Príkladom takejto spolupráce môže byť aj akcia Kryštál uskutočnená v spolupráci s Národní protidrogovou centrálou Správy kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. Počas akcie boli zadržaní dvaja páchatelia, kuriér a díler, ktorí sa od presne nezistenej doby zaoberali dovozom väčšieho množstva vysoko kvalitného metamfetamínu z Českej republiky. Kuriér priviezol metamfetamín z Českej republiky. Po prevzatí od kuriéra ho díler skladoval na rôznych miestach v meste Sered' a distribuoval osobám v rámci Bratislavského a Trnavského kraja. Pri akcii bolo zaistených 1,496 kg metamfetamínu, z ktorého bolo možné vyrobiť 21.356 dávok drogy.

Taktiež boli zistené informácie o aktivitách páchatel'ov vietnamského etnika, ktorí sa okrem pestovania a distribúcie marihuany zaoberali aj výrobou a distribúciou metamfetamínu. Následne ho distribuovali nielen medzi konzumentov na českej drogovej scéne, ale vyvážali ho aj na Slovensko. Odráža sa tu tak globálne pozorovaný multi-komoditný prístup organizovaných skupín páchatel'ov ako aj prepájanie

aktivít a posilňovanie spolupráce organizovaných skupín.

Vzhľadom na minimálne, respektíve žiadne kontroly na spoločných hraniciach bol metamfetamín dovážaný na územie Slovenska vo väčších množstvách. Príslušníkmi polície boli získané informácie o dovoze metamfetamínu v množstvách rádovo kilogramov.

Pervitín býva riedený kreatínom, prípadne liečivami používanými nielen v humánnej, ale aj veterinárnej medicíne. Analýzy vzoriek spracovaných Kriministicko-expertíznym ústavom Policajného zboru naznačujú aj používanie voľne dostupných doplnkov výživy pre športovcov určených na prevenciu poranení kĺbov a regeneráciu, pričom koncentrácia účinnej látky vo vzorke bola nižšia.

Droga býva zvyčajne zabalená v menších uzatváracích vreckách alebo zatavených injekčných striekačkách. Pri predaji konzumentovi bola balená do papierových skladačiek. Pri distribúcii páchatelia využívali predovšetkým „mŕtve schránky“.

Ako už bolo spomenuté vyššie, užívanie metamfetamínu je rozšírené po celom území Slovenskej republiky. Zaznamenané boli aj prípady vývozu metamfetamínu do Rakúska.

Heroín a iné opiáty

Heroín, prípadne iné látky ponúkané užívateľom ako heroín na slovenskom trhu pochádzajú:

- z Afganistanu (heroín bol vyrobený z ópiových makovíc a pašovaný do Európy po niektorej z ciest Balkánskej cesty; keďže bol počas transportu viackrát riedený, priemerná koncentrácia drogy, najčastejšie hnejdej farby, dostupnej na ulici bola v minulosti v rozmedzí cca. od 3 do 5 %),
- zo zmesi heroínu a morfinov získaných z liekov.

Podľa získaných operatívnych informácií bol na území Slovenska obchod s heroínom zväčša kontrolovaný páchatelmi s prepojením na albánsku komunitu. V prípade organizovaných skupín organizátor zabezpečuje dodávku drogy a financovanie obchodu.

Aj na území Slovenska je dlhodobo monitorovaný pokles záujmu konzumentov o túto drogu. Skupina súčasných konzumentov uprednostňuje látky so stimulujúcim efektom, predovšetkým v tabletovej forme. Aktuálne informácie získané aj prostredníctvom medzinárodnej spolupráce signalizujú, že heroín cez územie Slovenskej republiky prechádza a iba jeho malé percento ostáva na slovenskej drogovej scéne. Slovensko zohráva v prípade heroínu skôr úlohu tranzitnej krajiny.

Heroín distribuovaný na slovenskom území býva riedený predovšetkým kofeínom alebo paracetamolom. Zriedkavejšie bol zaznamenaný výskyt iných prísad, podľa ktorých dávka získala konečné sfarbenie.

Charakteristický modus operandi distribúcie od dodávateľa k užívateľovi sa uskutočňujú viacstupňovo, podľa vopred dohodnutých pravidiel od:

- organizátora k riadiacemu dilerovi,
- riadiaceho dílera k pouličnému dilerovi,
- pouličného dílera ku konzumentovi.

Výrazný podiel na aktivitách spojených s distribúciou od dodávateľa k užívateľovi majú najmä rómske rodiny, resp. skupiny, fungujúce na podobných princípoch ako etnické albánske skupiny. Pre tieto skupiny dílerov a distribútorov sú typické silné vzťahové väzby, prísne utajovanie aktivít súvisiacich s drogovou trestnou činnosťou a dodržiavanie vopred stanovených pravidiel.

Tak ako pri predaji pervitínu, aj díleri heroínu používajú pri odovzdávaní omamnej a psychotropnej látky mŕtve schránky.

Hlavné centrá obchodovania s heroínom na Slovensku sa sústredili do Bratislavy, Serede a okolia. V stredoslovenskom a východoslovenskom regióne

sa heroín naďalej predával v minimálnych množstvách pre relatívne uzavretý okruh konzumentov. V týchto regiónoch bol monitorovaný zvýšený záujem o lieky s obsahom opiátov, napr. Tramadol, Tramal, Tramadol Retard a Tramal Retard, ktoré sú určené na potlačenie strednej až silnej bolesti a pod. Dostupné sú iba na základe špeciálneho lekárskeho predpisu (tzv. recept s modrým pruhom).

Vo všeobecnosti je možné konštatovať, že aj na Slovensku:

- záujem konzumentov o heroín výrazne poklesol,
- kvalita heroínu dostupného na ulici je veľmi nízka, obsahuje iba 3 až 5% účinnej látky v dávke.

Trend poklesu záujmu o heroín je v súlade s celosvetovo monitorovaným vývojom na drogovej scéne.¹⁾ V 90. rokoch minulého storočia boli na našom území drogou číslo 1 marihuana a heroín. V priebehu viac ako 20 rokov sa trh s ponukou rôznych druhov omamných a psychotropných látok výrazne rozšíril. Kým vtedajší konzumenti sa orientovali na drogy pôsobiace tlmivo, súčasná generácia užívateľov, ktorí sa dostali do styku s drogou po roku 2000, sa orientuje predovšetkým na stimulanty. Dôsledkom uvedeného javu je aj potvrdený pokles záujmu o heroín na slovenskej drogovej scéne. Ďalším negatívom užívania heroínu je šírenie rôznych infekčných chorôb od hepatitíd až po HIV/AIDS, ktoré negatívne ovplyvňujú zdravotný stav užívateľov. Fatálne dôsledky pri konzumácii heroínu majú aj rôzne prísady používané k jeho riedeniu, ktoré tiež výrazne ovplyvňujú celkový zdravotný stav konzumentov.

Heroín distribuovaný na Slovensku býva riedený kofeínom alebo paracetamolom. Zriedkavejšie bol zaznamenaný aj výskyt iných prísad, podľa ktorých dávka získala konečné sfarbenie. V oboch prípadoch, či už ide o časť dodávky pokračujúcej najmä do severských krajín alebo bola droga v menšom objeme dovezená priamo pre slovenský trh, je viackrát riedená za účelom vyššieho zisku. To vysvetľuje aj nízke percento účinnej látky v dávke a tým aj znížený vplyv drogy na organizmus konzumenta.

Na Slovensku boli dostupné obe formy liečby osôb závislých na heroíne, abstinencia aj substitučná. Problémom substitučnej liečby však bolo zneužívanie týchto liekov, najmä Metadonu, Suboxonu a Subutexu. Konzumentmi heroínu sú prevažne osoby rómskeho pôvodu, ktoré sa zaoberajú aj jeho distribúciou, prípadne konzumenti, ktorí užívajú drogu dlhodobo.

¹⁾ EMCDDA, Europol, EU Drug Market Report – A Strategic Analysis, Publications Office of the European Union. Luxemburg. 2012. 154 str. ISBN: 978-92-9168-595-0, str. 29–32.

Kokaín

Obchodovanie s kokaínom na území Slovenska je do značnej miery pod kontrolou organizovaných skupín s väzbami na organizované skupiny zaoberajúce sa aj importom kokaínu z Južnej Ameriky a Karibiku. Jedna z vetiev zaoberajúca sa dovozom kokaínu na Slovensko je pod kontrolou organizovaných skupín etnických Albáncov. Ďalšie vetvy sú pod kontrolou organizovaných skupín páchatel'ov pôsobiacich na Slovensku s kontaktmi do zdrojových krajín. Z globálneho pohľadu v priebehu posledných rokov stúpa význam pašeráckych ciest vedúcich cez štáty západnej Afriky. Ďalšie trasy vedú po Atlantiku do prístavov v Španielsku, Taliansku, Holandsku, Spolkovej republike Nemecko a vo Veľkej Británii. Po prerozdelení putujú menšie dodávky do ostatných európskych krajín.

Trend pašovania väčších množstiev kokaínu v telách osôb pochádzajúcich z Nigérie v rokoch 2009 až 2010 nebol v nasledujúcom období na Slovensku zaznamenaný.

Kuriérov pašujúcich kokaín je možné charakterizovať ako osoby s kriminálnymi skúsenosťami. Išlo o jednotlivcov, ktorí sa napriek rizikám spojeným s pašovaním omamných a psychotropných látok rozhodli vykonávať tieto aktivity za účelom získania

minimálneho finančného zisku. Vzhľadom na vysokú frekvenciu zadržania kuriérov policajnými zložkami v európskych krajinách, ako aj sprísnené opatrenia na európskych medzinárodných letiskách, boli trasy pašovania zmenené. Letecká preprava je nahrádzaná prepravou týchto osôb automobilmi, autobusmi alebo vlakmi po krajinách schengenského priestoru. Minimálne kontroly na hraničných priechodoch a voľný pohyb osôb značne skomplikoval zložkám presadzujúcim právo v európskych krajinách odhaľovanie týchto kuriérov a zaisťovanie drog. Vzhľadom na túto skutočnosť a miernejšie tresty v susedných krajinách, sa páchatelia začali venovať aj cezhraničnému prevozu kokaínu. Na základe predchádzajúcej dohody si páchatel' zadováži napríklad v Rakúsku vopred dohodnuté množstvo drogy, ktorú následne prevezie na Slovensko a tu distribuuje medzi konzumentov.

Monitorovaním drogovej scény bolo zistené, že centrum obchodu s kokaínom sa nachádzalo v Bratislave a na ostatnom území západného Slovenska. Na riedenie kokaínu sa používal okrem kreatínu a paracetamolu aj melanín, fenacetín, prípadne iné liečivá veterinárnej a humánnej medicíny. Na slovenskej drogovej scéne je dostupný kokaín s koncentráciou účinnej látky asi 25 až 30 %.

Obchodovanie a nelegálne aktivity spojené s distribúciou a dovozom kokaínu na naše územie sa potvrdili pri akcii Pegas realizovanej v novembri 2013 v Piešťanoch a okolí. Počas akcie boli zadržaní dvaja páchatelia srbskej a albánskej národnosti, ktorí prostredníctvom občanov Slovenskej republiky, v pozícii distribútorov a dílerov, dovážali väčšie množstvo kokaínu z Rakúska. Celkovo bol zaistený 1 kilogram kokaínu s koncentráciou 32 až 36 % účinnej látky.

Konzumentov kokaínu je možné rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina je sociálne integrovaná, s pravidelným príjmom, má vlastné bývanie a zvyčajne uprednostňuje šnupanie. Do tejto skupiny je možné zaradiť aj užívateľov z radov podnikateľov a iných spoločensky aktívnych ľudí. Druhá skupina je tvorená najmä sociálne vylúčenými konzumentmi, to znamená silnými užívateľmi kokaínu, respektíve iných omamných a psychotropných látok.

Syntetické drogy a nové psychoaktívne látky

Z globálneho hľadiska patria syntetické drogy spolu s marihuanou k najčastejšie zneužívaným druhom omamných a psychotropných látok. Na slovenskej drogovej scéne sa zo skupiny syntetických drog amfetamínového typu vyskytuje predovšetkým extáza s obsahom MDMA, MDEA alebo MDA.

Okrem už takmer tradičného užívania roztoku z muškátových orechov, durmanu, či halucinogénnych húb, sa záujem užívateľov orientoval na nové syntetické látky s omamným a psychotropným účinkom, napríklad 3,4 –DMMC, pyrovalerón, syntetické kanabinoidy RCS – 4 ((4methoxyphenyl)(1-pentyl-1H-indol-3-yl)methanone), AM -694 (1-(5-fluoropen-

tyl)-3-(2-iodobenzoyl)indole), AM-2201 (1-(5-fluoropentyl)-3-(1-aphthoyl)indole) a iné.

V porovnaní s počtom a druhmi zneužívaných látok zaistených v rokoch 2011 a 2012 je zrejмый prudký nárast ich výskytu ako aj počtu druhov na slovenskej drogovej scéne. Ide predovšetkým o syntetické kanabinoidy a katinóny, čiže látky so stimulačným účinkom porovnateľným s marihuanou, metamfetamínom alebo kokaínom.

V prípade nových psychoaktívnych látok ide o substancie vyrobené laboratórnou syntézou, pričom sú minimálne 10 až 90 násobne účinnejšie ako pôvodné drogy (kokaín, kanabis, heroín a pod.). Keďže aj v prí-

pade užívania nových psychoaktívnych látok a zmesi vzniká predovšetkým psychická závislosť a riziko fatálnych zdravotných následkov je mimoriadne vysoké, ich príprava a distribúcia bola vo väčšine európskych štátov zakázaná (Rakúsko, Nemecko, Švajčiarsko). Za problém je možné považovať aj skutočnosť, že na úrovni Európskej únie sú explicitne zakázané iba niektoré látky a legislatíva jednotlivých členských štátov sa odlišuje. Látka, ktorá je v niektorých krajinách zaradená medzi zakázané, je v iných krajinách voľne dostupná, nevzťahuje sa na ňu obmedzujúce alebo kontrolné opatrenia. Túto skutočnosť zneužívajú aj slovenskí páchatelia, ktorí si predovšetkým v prihraničných oblastiach budujú laboratória na výrobu alebo poslednú spracovateľskú fázu (tabletovanie, razenie, váženie a pod.) týchto látok. Súčasne využívajú aj rozdiely v trestnoprávnej úprave jednotlivých krajín, napríklad podľa rakúskeho trestného práva, tresty týkajúce sa drogovej trestnej činnosti sú nižšie ako na Slovensku.

V rámci medzinárodnej spolupráce slovenskej a maďarskej protidrogovej služby bola v prvom polroku 2014 uskutočnená akcia zameraná na zadržanie osôb z Maďarska a Slovenska. Od začiatku roku 2014 nakupovali od doposiaľ nestotožnených osôb a firiem v rôznych krajinách Európy a Ázie prekurzory na výrobu omamných látok. Tieto látky rôznymi kuriérskymi službami zasielali jednému z páchatel'ov na územie Slovenskej republiky. Osoba uchovávala zásielky v mieste svojho bydliska. Ďalší z páchatel'ov, občan Maďarska, si ich následne vyzdvihol po vzájomnej telefonickojej dohode. Pri domových prehliadkach bolo zaistených viac ako 3 kg šiestich druhov neznámych látok, ktoré po predbežnej analýze patrili do skupiny nových psychoaktívnych látok. Jedna z látok bola zakázaná v zmysle legislatívy Maďarska, ostatné neboli zaradené medzi zakázané látky ani na území Maďarska, ani Slovenska. Okrem týchto látok sa našlo pri domových prehliadkach aj laboratórne vybavenie na výrobu metamfetamínu a extázy, ketamín, prekurzor efedrín ako aj kofeín určený na riedenie.

Analýzu trhu s týmito látkami výrazne komplikuje výskyt a predovšetkým rozmanitosť nových psychoaktívnych látok. Na trhu s drogami sa vyskytujú najčastejšie ako alternatíva už zákonne kontrolovanej a zakázanej látky. Ďalším faktorom komplikujúcim analýzu trhu a možnosť efektívneho boja proti fenoménu nových psychoaktívnych látok je internet. Po-

skytovatelia webhostingových služieb, služieb týkajúcich sa spracovania platieb a pod. majú sídla v rôznych krajinách, čo výrazne komplikuje možnosti kontroly internetu ako aj odhaľovania, výrobcov, prepravcov a ďalších článkov v reťazci nezákonného šírenia a spotreby nových psychoaktívnych látok napríklad aj prostredníctvom anonymných sietí tzv. darknetu.

Efektivitu boja proti novým psychoaktívnym látkam na Slovensku výrazne ovplyvňuje aj proces zaradovania týchto látok medzi zakázané látky. Zákon číslo 139/1998 Z.z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch obsahuje v prílohe zoznam zakázaných látok, ktorý explicitne uvádza zakázané látky s omamným a psychotropným účinkom. Garantom zákona č. 139/1998 Z.z. je Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky, ktoré návrhy na novelizáciu zákona alebo zaradenie nových látok na Zoznam predkladá na rokovanie vlády SR. Po schválení vládou ide návrh na prerokovanie do Národnej rady Slovenskej republiky. Po schválení parlamentom je látka zaradená ako zakázaná a uskutoční sa novelizácia zákona. Problémom je fakt, že proces zaradenia látky týmto postupom je mimoriadne zdĺhavý, v priemere trvá 2 roky.

V roku 2013 bol zákon č. 139/1998 Z.z. novelizovaný. Vytvorený bol § 16 a) týkajúci sa vytvorenia tzv. Zoznamu rizikových látok. Pôvodný zámer bol umožniť zaradovanie podozrivých látok na Zoznam rizikových látok priebežne bez procesu legislatívneho schvaľovania vládou a parlamentom, iba na základe stanoviska Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky. Látky uvedené na Zozname rizikových látok by bolo zakázané vyrábať, distribuovať, predávať, transportovať počas obdobia 2 rokov, pričom by súbežne prebiehalo hodnotenie ich účinku. Po preukázaní ich škodlivosti alebo neškodnosti mali byť preradené na Zoznam zakázaných látok alebo mal byť povolený ich predaj atď. Obdobie 2 rokov malo byť dostačujúce na preukázanie zdravotných účinkov a prijatie ďalších krokov, t.j. zaradenia látky medzi zakázané alebo povolenie na jej voľný pohyb. Bohužiaľ, na túto novelu nenadväzuje žiadna ďalšia zákonná úprava alebo vykonávacia vyhláška, ktorá by umožňovala policajným orgánom takúto látku zaistiť a zabrániť tak manipulácii s ňou.

Prekurzory

V oblasti prekurzorov je na Slovensku dlhodobo monitorovaný trend zneužívania liekov s obsahom efedrínu/pseudoefedrínu. Tieto lieky sú zneužívané na výrobu metamfetamínu v menších objemoch. Ide najmä o Nurofen Stopgrip, Modafen, Trifed, Clarinase Repetabs a ACC Long. Na veľkokapacitnú výrobu sú zneužívané lieky dovážané zo zahraničia najčastejšie z Poľska a Srbska. Najčastejšie sú zneužívané liekyd Cirrus, Sudafed a podobne. Tieto sa dodávajú už vylúpané z blistrov a pripravené pre ďalšie použitie. V priebehu roku 2013 bolo pri dvoch záchytoch zaistených 14.065 kusov tabliet pseudoefedrínu.

V máji 2009 bolo prijaté dočasné opatrenie, na základe ktorého boli jednotliví veľkodistribútori liekov vyzvaní zasielať pravidelne v mesačnom intervale údaje o dodávkach všetkých liekov s obsahom efedrínu/pseudoefedrínu jednotlivým odberateľom (verejným lekárniam, nemocničným lekárniam a iným držiteľom povolenia na veľkodistribúciu liekov). Na základe vyhodnotenia týchto údajov sú pravidelne vykonávané kontroly orgánmi zloženými zo zástupcov Štátneho ústavu na kontrolu liečiv a Národnej protidrogovej jednotky v lekárnach s nadmerným predajom voľnopredajných liekov s obsahom pseu-

doefedrínu. V roku 2013 bolo týmto spôsobom preverených 36 lekární. V prípade zistenia podozrivých predajov je začaté trestné stíhanie.

Páchatelia, často členovia menšej skupiny, si efedrín/pseudoefedrín potrebný pre výrobu metamfetamínu v menších množstvách zaobstarávajú nákupom liekov. V prípade jeho nedostatku si tieto skupiny navzájom vypomáhajú. Vo väčšine prípadov sú páchatelia občania Slovenskej republiky, prípadne Českej republiky.

Okrem efedrínu/pseudoefedrínu bol v roku 2013 zistený výskyt ďalších laboratórií určených na výrobu nových psychoaktívnych látok ako aj medzisklad prekurzoru potrebného k výrobe extázy.

V novembri 2013 pri akcii Seneca, ktorá bola súčasťou medzinárodnej operácie White, bol v Senici zaistený kamión prevážajúci 1,2 tony chemickej zlúčeniny phenyl-metyl-ketón (PMK) glycidátu, piperonalu a safrolu nevyhnutných k výrobe extázy. Látka bola vyrobená v Číne, odkiaľ smerovala cez Turecko, Rumunsko a Slovensko do Holandska. Na Slovensku bol vybudovaný medzisklad, v ktorom dochádzalo k prebaľovaniu drogového prekurzoru do menších balení. Tieto mali byť následne prevážané do Holandska.

Mimo vyššie uvedených prekurzorov boli na Slovensku zaistené 2 vzorky takzvaného pre-prekurzoru APAAN (alpha-phenyl-aceto-aceto-nitrile), ktorý je potrebný na výrobu prekurzoru BMK, pričom výsledným produktom sú tiež tablety extázy.

Iné zneužívané látky

Keďže neustále aktivity zložiek presadzujúcich právo v boji proti drogám tak v Európe ako aj na Slovensku smerovali k znižovaniu ponuky drog, páchatelia svoje aktivity orientovali nielen na získavanie omamných a psychotropných látok a prekurzorov, ale aktívne vyhľadávali aj ich náhrady. Okrem už takmer tradičného užívania roztoku z muškátových orechov, durmanu či halucinogénnych húb sa záujem užívateľov orientoval aj na zneužívanie liekov opiátového typu, respektíve liekov určených na substitučnú liečbu drogovej závislosti od heroínu.

V spolupráci s partnerskou službou Spolkovej republiky Nemecko bola v máji 2013 uskutočnená akcia Nemec, orientovaná na zadržanie páchatel'a obchodujúceho s anabolickými steroidmi a neregistrovanými a falošnými liekmi. U páchatel'a boli zaistené lieky Ritalin, Concerta a PsychoPax Trophen. Ide o deriváty metylfenidátu, ktorý má stimulačné účinky podobné ako kokaín alebo amfetamíny.

Okrem vyššie uvedených liekov dochádzalo na slovenskej drogovej scéne aj k užívaniu anabolických steroidov a ďalších prípravkov určených na zvyšovanie športového výkonu a taktiež liekov určených na stimuláciu a liečbu erektilnej dysfunkcie. K ich distribúcii dochádzalo vo fitness centrách a medzi športovcami zaoberajúcimi sa fitness a kulturistikou. Získané informácie poukazujú aj na spoluprácu českých a slovenských skupín páchatel'ov aj v tejto oblasti. Kým v Českej republike je predaj anabolických steroidov nezákonný, slovenská právna úprava predaj týchto látok neupravuje, tj. tieto látky nie sú uvádzané v prílohe zákona číslo 139/1998 Z.z. o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch ako zakázané látky. Boli zaznamenané prípady nákupu týchto látok na Slovensku, ich export a distribúcia v Českej republike.

Ďalším významným obchodným kanálom na distribúciu týchto látok je predaj prostredníctvom celosvetovej počítačovej siete Internet.

V septembri 2014 boli zadržaní 3 páchatelia, ktorí sa okrem výroby metamfetamínu zaoberali aj výro-

bou výbušnín. Na rozdiel od iných „varičov“ metamfetamínu pôsobiacich na Slovensku pripravovali drogu tzv. metódou za studena z látok dostupných v obchodných reťazcoch. V laboratóriu okrem už pripraveného metamfetamínu boli zaistené:

- výbušniny (14 kg bázy semtexu, 7 kg výbušniny DAP),
- 120 ks rozbušiek,
- rôzne jedy, ktoré sú v súčasnosti predmetom kriminalistického skúmania,
- ďalšie chemické substancie potrebné k výrobe výbušnín.

Najväčším rizikom pri zaistení laboratória ako aj zaistovaní dôkazového materiálu bola prítomnosť rizikových látok, horľavín, výbušnín a pod. Pri zaistovaní dôkazov okrem príslušníkov Policajného zboru spolupracovali aj príslušníci Hasičského a záchranného zboru, kontrolného chemického laboratória a ozbrojených síl Slovenskej republiky. Za riziko je možné považovať fakt, že laboratórium bolo vybudované v rodinnom dome v mestskej zástavbe neďaleko školy. V prípade nesprávnej manipulácie so zaistenými látkami tak hrozilo nebezpečenstvo ohrozenia pre okolité obyvateľstvo.

Z vyššie uvedených faktov vyplýva, že slovenská drogová scéna a jej vývoj je podobný ako v ostatných krajinách Európskej únie. Ovplyvňujú ju predovšetkým vývin a záujmy konzumentov v susedných krajinách, najmä v Českej republike. Okrem spoločného historického a spoločenského vývoja v minulosti sa tu vyskytuje aj podobný vývoj v sociálnej oblasti. Nemalú úlohu zohráva aj jazyková blízkosť využívaná nielen medzi konzumentmi, ale aj páchatel'mi. Avšak na oboch územiach sa na drogovej scéne v poslednom desaťročí etablojú aj skupiny páchatel'ov iných etník, ktoré spolupracujú navzájom, ale aj so skupinami páchatel'ov slovenského a českého pôvodu.

Problematika zneužívania omamných a psychotropných látok zahŕňa širokú škálu problémov a úloh. V činnosti zložiek presadzujúcich právo je potrebné aj v rámci vzájomnej spolupráce v nasledujúcom období zameriavať aktivity na potláčanie drogovej trestnej činnosti na všetkých úrovniach, presadzovanie práva a znižovanie ponuky drog ako aj znižovanie dopytu po drogách.

mjr. Mgr. Ing. Ivana Bučková, email: ivana.buckova@minv.sk

Ministerstvo vnútra SR, Prezídium Policajného zboru, Národná kriminálna agentúra, Pribinova 2, 812 72 Bratislava

Keywords:

drug crime; narcotics; psychoactive substances; new synthetic drugs; law enforcement

Abstract:

Slovak narcotic scene has changed significantly after 2000. Present development progresses analogously to other European countries with its specific markers. Marijuana is drug number 1 at Slovak region, which belongs to most abused narcotics; hashish did not find broad customers' platform. Methamphetamin becomes second most abused narcotic of the third millennium. Information analysis shows is as the best „business article“ in narcotics manufactured at own area. According to received operative information heroin was mostly controlled by perpetrators connected to Albanese community at Slovak region, but decrease of customers' interest is monitored over a long period. Synthetic drugs become, together with marijuana, to most abused narcotics globally. In case of new psychoactive substances laboratory synthesis creates multiple effective drugs than original ones. Usually misused precursors are pharmaceuticals with content of ephedrine/pseudoephedrine according to long-time monitoring. Those pharmaceuticals are used to manufacturing of methamphetamine in small volumes. Law enforcement activities should be focused on inter-agency cooperation in suppression of criminal activities related to narcotics on every level and decrease of supply/demand of drugs.

PŘED 77 LETY BYL PŘIJAT OPIOVÝ ZÁKON č. 29/1938 Sb. z. a n.

Bc. Miloš VANĚČEK

Klíčová slova:

zneužívání omamných prostředků; legislativa; dozor; chemie

Abstrakt:

Předválečná právní úprava boje proti zneužívání omamných prostředků byla završena opiovým zákonem, přijatým v roce 1938, kterým se provádí mezinárodní úmluvy v oblasti omamných látek již od roku 1912. Nebezpečí, která hrozila celému světu ze zneužívání omamných látek, vedlo ke svolání několika mezinárodních konferencí, na nichž byly sjednány mezinárodní úmluvy vpravující výrobu, prodej a kontrolu těchto látek. První konvence byla svolána již v r. 1912 do Haagu. Haagská konvence nezabránila nedovoleným obchodům a tak svolána byla roku 1925 do Ženevy druhá konference, která měla omezit množství jen na nezbytně nutná pro účely lékařské a vědecké. Konferenci nepodařilo se pro nepřekonatelné obtíže hospodářské a politické provést omezení produkce výchozích látek a přímé omezení výroby, doplnila však zásady roku 1912. Přes všechna tato opatření se ukázalo, že nebyl ještě podlouný obchod omamnými látkami znemožněn, ba naopak zabavená množství se zvyšovala. Obě konvence nepočítaly s pokrokem chemie. Byla svolána nová mezinárodní konference v r. 1931 opět do Ženevy, pro niž „Stálý ústřední výbor opiový“ vypracoval návrh nové úmluvy. Obě dřívější úmluvy zůstávají v platnosti a byly tímto způsobem pouze podle získaných zkušeností doplněny. Vlastní smysl této poslední úmluvy spočívá hlavně v tom, že kromě platnosti úmluv předchozích budou všechny nové objevené omamné látky a přípravky nejkratší cestou podrobeny ustanovením úmluvy a mezinárodní dozor nad jejich užitím bude veden na podkladě jednotných zásad.

Předválečná právní úprava boje proti zneužívání omamných prostředků byla završena opiovým zákonem č. 29/1938 Sb. z. a n. ze dne 27. ledna 1938, kterým se provádějí Mezinárodní opiová úmluva ze dne 23. ledna 1912, vyhlášená pod č. 159/1922 Sb. z. a n., Mezinárodní opiová úmluva ze dne 19. února 1925, vyhlášená pod č. 147/1927 Sb. z. a n., a Úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek ze dne 13. července 1931, vyhlášená pod č. 173/1933 Sb. z. a n. (opiový zákon).

Zákon se začal projednávat v roce 1937. Vládní návrh zákona byl předložen Senátu Národního shromáždění republiky Československé.

Sociálně politický výbor senátu projednal vládní návrh 8. června 1937 s tímto závěrem.

Sociálně politický výbor jednal ve schůzi konané 8. června 1937 o předloženém vládním návrhu, kterým se provádějí mezinárodní opiové úmluvy z r. 1912, 1925 a 1931, které naše republika ratifikovala vyhláškami č. 159/1922, 12/1927 a 173/1933 Sb. z. a n.

Předložený vládní návrh upravený ve smyslu ustanovení ženevské úmluvy z r. 1931, přebírá také ustanovení obou dosavadních zákonů a to zákona č. 128/1923 a č. 135/1928. Tak dochází k účelnému zjednodušení.

Vládní návrh je jasný a přehledný; vedle předpisů o výrobě, zpracování, vývozu, dovozu a uskladnění omamných látek, stanoví také předpisy o úředním dozoru, a obsahuje ustanovení o přísných trestech pro ty, kteří budou přistiženi, že přestupují předpisy tohoto zákona. Touha po zisku v tomto případě rovná se zločinu, uvážíme-li jaké strašné důsledky vyvolává neblahá vášeň u těch, kdož propadli opiové, morfiové a kokainové neřesti.

Československá republika jako kulturní stát stavi se do jedné fronty s těmi, kdož mají dobrou vůli bojovati proti zlu a nebezpečí, které hrozí celému světu ze zneužívání omamných látek.

Sociálně-politický výbor doporučuje, aby vládní návrh zákona byl plnem senátu schválen beze změny ve znění níže otištěném.

V Praze dne 8. června 1937

Karel Riedl v. r.
místopředseda

Ruřavý v. r.
zpravodaj

Zahraniční výbor senátu o návrhu jednal o den později s následujícím stanoviskem.

Zneužívání omamných látek: opia, kokové listy, indické konopí a z nich vyrobené přípravky a alkaloidy

ohrožovalo zdraví lidské a lidskou společnost celého světa. Odtud zabývaly se jich výrobou, prodejem a kontrolou mezinárodní konference států od r. 1912 až do dnešní doby.

Na první konferenci v Haagu r. 1912 sjednána úmluva o kontrole výroby a prodeje omamných látek, morfia, heroinu a kokainu a jejich solí jen pro účely lékařské a vědecké.

Státy se zavázaly, že si budou navzájem sdělovati statistická data o obchodu a zákonných opatřeních v tom aneb onom státě ve smyslu haagské úmluvy.

Tato úmluva byla pojata do mírové smlouvy versailleské a ČSR ji ratifikovalo spolu s mírovou versailleskou smlouvou dne 10. ledna 1920. (Vyhlášeno pod č. 159/22 Sb. z. a n.)

V mírové smlouvě versailleské v čl. 295 zavázali se všichni signatáři uvést haagskou úmluvu v platnost do jednoho roku.

Společnost národů stala se podle tohoto článku prostředníkem ku provedení této úmluvy a r. 1920 ustavila se k tomu účelu „Poradní komise o opiu a ostatních látkách škodlivých.“

Společnost národů docílila, že do r. 1924 ratifikovalo úmluvu haagskou přes 40 států, a zaveden byl systém mezinárodních dovozních a vývozních povolení, takže obchody děly se od té doby jen se svolením států a jejich vlád.

Než přes to širil se podloudný obchod povážlivě nebezpečně společnosti lidské; mnohé totiž státy neratifikovaly úmluvy haagské, již mimo to chyběly přísné sankce.

Proto byla svolána r. 1925 druhá konference do Ženevy. Konferenci ženevské nepodařilo se však pro hospodářské a politické potíže omezení produkce látek k výrobě potřebných, a tím méně omezení výroby samé. Pouze zosílila zásady úmluvy haagské z r. 1912, rozšířila kontrolu i na obchod omamnými léky v lékárnách a zreorganisovala systém dovozních a vývozních povolení.

Vše to bylo pojato v úmluvu ženevskou a k jejímu provádění ustaven „Stálý ústřední výbor opiový“. Tato úmluva byla ČSR ratifikována dne 5. března, 1927 a vyhlášena č. 147/27 Sb. z. a n.

Než ani tím nebyl podloudný obchod omamnými látkami a výrobky znemožněn, ba na vzdor úmluvám obchod tento dle statistiky zabavených věcí vzrůstal, zvláště když našel podporu u zemědělských producentů opia a později u továrních výrobců. Mimo to pokrok v chemické vědě byl také podporou tomuto podloudnému obchodu výrobou solí alkaloidových,

jichž výrobu a prodej čl. 10 úmluvy z r. 1925 nezachytil.

Proto při nové mezinárodní konferenci v Ženevě r. 1931 předložil „Stálý ústřední výbor opiový“ návrh nové úmluvy, dle níž omezena byla výroba cestou přímou, t. j. na základě zjištěné světové spotřeby má být omezena výroba omamných látek výhradně pro účely vědecké a lékařské. Touto úmluvou byly úmluvy: haagská z r. 1912 a ženevská z r. 1925 doplněny a zosíleny. I státy, které úmluvy z r. 1912 a 1925 neratifikovaly byly cestou nepřímou podrobeny ustanovení o odhadu spotřeby a tím donuceny používat omamných látek jen pro účely vědecké a lékařské.

I třetí úmluva byla ČSR ratifikována dne 2. dubna 1933 a vyhlášena pod č. 173/1933 Sb. z. a n. Ze všech tří úmluv vyplývají pro ČSR. Určité povinnosti a bylo třeba je schváliti zákonem. Úmluva haagská byla provedena zákonem ze dne 29. května 1923, č. 228 Sb. z. a n., úmluva ženevská dne 13. července 1928, č. 135 Sb. z. a n. Zbývá ke schválení II. úmluva ženevská ze dne 13. července 1931. úmluva o omezení výroby a úpravě omamných látek" ze dne 13. července 1931, vyhlášená pod č. 173/1933 Sb. z. a n. (opiový zákon). Zahraniční výbor projednal vládní návrh zákona tisk sen. č. 466 ve schůzi dne 9. června 1937, připojil se k usnesení sociálně-politického výboru senátu N. S. ze dne 8. června 1937 a navrhuje plenu senátu osnovu zákona ke schválení ve znění níže uvedeném.

V Praze dne 9. června 1937

Donát v. r.
předseda

Jan Rýpar v. r.
zpravodaj

Oba výbory doporučily, aby vládní návrh zákona byl plnem senátu schválen beze změny v předloženém znění schválen.

Důvodová zpráva.

Nebezpečí, která hrozila celému světu ze zneužívání omamných látek, to jest opia, kokových listů, indického konopí, přípravků a alkaloidů z nich vyrobených, vedlo ke svolání několika mezinárodních konferencí, na nichž byly sjednány mezinárodní úmluvy vpravující výrobu, prodej a kontrolu těchto látek. První konvence byla sjednána r. 1912 v Haagu, o kontrole výroby a prodeje omamných látek, morfia, heroinu, kokainu a jejich solí. Smluvní strany se zavázaly přísně kontrolovati veškerý pohyb omamných

látek, zejména dovoz a vývoz, a povolovati výrobu a obchod jen pro účely lékařské a vědecké. Státy se dále zavázaly, sdělovati si navzájem statistická data o obchodu omamnými látkami a zprávy o zákonných opatřeních, které provedly na svých územích za účelem provádění úmluvy. Tato mezinárodní úmluva byla ratifikována Československem ratifikací mírové smlouvy versailleské, tedy 10. ledna 1920 (stáv. vyhlášku č. 159/19,22 Sb. z. a n.).

Úmluva haagská byla však jenom prohlášením zásad, nikoliv účinným prostředkem kontroly, ježto nebylo mezinárodního správního orgánu, který by zorganizoval mezinárodní spolupráci a jednotný systém kontroly. Teprve v mírové smlouvě versailleské byla v čl. 295 připojena klausule, jíž byli všichni signatáři zavázáni haagskou úmluvu uvést do roka v působnost a podle níž pro ty z nich, kteří do té doby úmluvu ještě neratifikovali, platí ratifikace mírové smlouvy versailleské za ratifikaci úmluvy o opiu. Prostředkem ku provádění této úmluvy stala se pak společnost Národů, která v roce 1924 nastavila zvláštní "Poradní komisi o opiu a ostatních látkách škodlivých", která docílila toho, že do roku 1924 ratifikovala více než 40 států úmluvu haagskou. Nejúčinnější opatření, které zmíněná komise učinila, jest systém mezinárodních dovozních a vývozních povolení, takže obchody mohly se prováděti jenom se svolením vlád.

Haagská konvence nevázala však dosti přesně státy, které úmluvu ratifikovaly, a nevázala přirozeně vůbec státy, které ji neratifikovaly. Nezabránila nedovoleným obchodům, podlouduý obchod počal se povážlivě šířiti, a tak svolána byla roku 1925 do Ženevy druhá konference, která měla omeziti výrobu morfia, heroinu, kokainu a jejich solí a omeziti produkci opia a kokových listů jen na množství nezbytně nutná pro účely lékařské a vědecké.

Konferenci nepodařilo se pro nepřekonatelné obtíže hospodářské a politické provésti omezení produkce výchozích látek a přímé omezení výroby, doplnila však zásady roku 1912, zdokonalila a zůstřila kontrolu, rozšířila ji i na obchod omamnými léky v lékárnách. Zreorganizován byl systém dovozních a vývozních povolení, ustanoven "Stálý ústřední výbor opiový", jemuž bylo uloženo dbáti na dodržování úmluv, sledovati mezinárodní obchod opiáty, vést o tom statistiky a udržovati v tom směru stálé spojení. Sjednána byla o tom úmluva, která byla Československem ratifikována 5. března 1927 (srov. vyhlášku č. 147/1927 Sb. z. a n.).

Přes všechna tato opatření ukázalo se po několika

letech, že nebyl ještě podlouduý obchod omamnými látkami znemožněn, ba naopak zabavená množství morfia, heroinu a kokainu rok od roku se zvyšovala. Byl to důsledek mezer v opatřeních obou konvencí, nedostatečné zákonné předpisy jednotlivých zemí a jejich laxní provádění. Velikou závadou bylo, že řada států, mezi nimi i hlavní zemědělstí producenti opia a později i tovární výrobci alkaloidu, nepřistoupili k žádné z obou konvencí. Obě konvence nepočítaly s pokrokem chemie, a tak nezachytily nově vyráběné soli alkaloidů, které buďto měly omamující účinek anebo mohly býti jednoduchým chemickým procesem přeměněny zpět v původní látku omamnou, z níž byly připraveny. Čl. 10 konvence z roku 1925 umožňoval sice zařazení takového nového přípravku mezi látky podléhající úmluvě, avšak cestou neobyčejně obtížnou a zdoluhavou.

Byla svolána nová mezinárodní konference v r. 1931 opětně do Ženevy, pro niž „Stálý ústřední výbor opiový“ vypracoval návrh nové úmluvy. Ani v této úmluvě nebyla však vyřešena otázka omezení a regulace zemědělské výroby opia a kokových listů a volen byl způsob jiný, a to omezení výroby cestou přímou, t. j. na základě zjištěné světové spotřeby a omeziti výrobu omamných látek výhradně pro účely vědecké a lékařské v míře určené zjištěnou světovou spotřebou. Po dlouhém a svízelném jednání byla nalezeno řešení kompromisní a sjednána úmluva nová. Úmluva založena je na zásadě, že výroba i obchod musí být omezen výhradně jen na potřeby lékařské a vědecké. Každý ze států je zavázán pro každý rok zjistiti svoji očekávanou spotřebu, podle níž bude pak regulován jak obchod, tak i výroba, takže nebude přebytků, které by mohly přejíti do obchodu nedovoleného. Seznam látek úmluvě podléhajících byl rozšířen a obsahuje nejen všechny látky omamné, ale i ty, které nemají sice účinku omamného, ale, připraveny z látek omamných, mohly by zase chemickou cestou býti převedeny zpět na látky původní. Obě dřívější úmluvy haagská i ženevská zůstávají v platnosti a byly tímto způsobem pouze podle získaných zkušeností doplněny. Bylo provedeno opatření, aby každá nově objevená látka, o níž by bylo podezření, že by mohla vésti ke zneužívání pro svoje omamné účinky, byla cestou co nejkratší podrobena ustanovení úmluvy. Kontrola obchodu a výroby doplněna, a zůstřena, takže i státy, které úmluvy z r. 1912 a 1925 neratifikovaly, budou cestou nepřímou podroběny ustanovení a odhadu spotřeby, čímž nedostatky obou dřívějších úmluv byly odstraněny. Mimo to zá-

silky do zemí, které smlouvy neratifikovaly, budou podrobeny mezinárodní kontrole.

Tuto třetí úmluvu ratifikovalo Československo 2. dubna 1933 (stav. Vyhlášku č. 173/1933 Sb. z. a n.).

Ze zmíněné konvence vyplývají určité povinnosti pro ČSR a je nutno učiniti potřebná legislativní opatření. Bude nutno učiniti tak jednak zákonem, jednak prováděcím vládním nařízením. Úmluva haagská byla provedena zákonem ze dne 29. května 1923, č. 128 Sb. z. a n. a prov. nařízením č. 147/1925 Srb. z. a n., úmluva ženevská pak zákonem ze dne 13. července 1928, č. 135 Sb. z. a n. a prav. nařízením č. 37/1929 Sb. z. a n. Kromě toho oba zákony byly provedeny min. vyhláškami č. 21/1928 a č. 181 j 1930 Sb. z. a n. Do osnovy nového zákona byla, pro přehlednost převzata ustanovení obou zmíněných zákonů, takže touto osnovou provádějí se předpisy všech tří opiových úmluv.

V další podrobné důvodové zprávě bude u jednotlivých paragrafů uvedeno, která ustanovení byla převzata z dřívějších zákonů a která byla nově pojata na základě ratifikace opiové úmluvy z r. 1931.

Návrh zákona

§ 1.

(1) Úřednímu dozoru podrobují se výroba, zpracování (přepřacování), příprava, rozdělování, obchod, dovoz, průvoz a vývoz dále uvedených látek, ať již byly z části vyrobeny nebo zcela rafinovány, a to i když vzniknou cestou syntetickou.

Skupina I.

Surové opium, zpracované opium, opium lékařské, indické konopí, listy kokové, surový kokain.

Skupina II.

Podskupina a):

Morfin a jeho soli, čítajíc v to přípravky vyrobené přímo ze surového nebo lékařského opia a obsahující více než 20 % morfinu;

Podrobná důvodová zpráva k jednotlivým paragrafům.

K § 1.

Tento paragraf podle opiových úmluv uvádí seznam všech látek, které byly již uvedeny v zákoně č. 128./1923 Sb. z. a n. a dále látky, které jsou nově zařazeny a podléhají rovněž úřednímu dozoru. Každá látka jest v úmluvě podrobně definována. Látky jsou rozděleny ve čtyři skupiny: I. suroviny, II. látky

s účinky omamnými, III. látky sice bez omamných účinků, ale snadno přepracovatelné, IV. přípravky z látek ze skupiny II.

Dozor se vztahuje na výrobu, obchod, dovoz, vývoz a také průvoz, který dosud v zákonech o opiových úmluvách nebyl uváděn, ačkoliv opiová úmluva z r. 1925 má o průvozu výslovná ustanovení.

diacetylmorfin a ostatní estery (estery - soli) morfinu a jejich soli;

kokain a jeho soli, čítajíc v to přípravky vyrobené přímo z listu koka a obsahující více než 0,1 % kokainu, všechny estery ekgoninu a jejich soli;

dihydrooxykodeinon a jeho soli eukodal a dinarkon, názvy to chráněné, dihydrokodeinon a jeho sůl dikodid, název to chráněný, dihydromorfinon a jeho sůl dilaudid, název to chráněný;

acetyldihydrokodeinon nebo acetylodemethylodihydrothebain a jejich sůl acedikon, název to chráněný, dihydromorfin a jeho sůl paramorfan, název to chráněný, jejich estery a soli kterékoliv z těchto látek a jejich esterů, N-oxymorfin (genomorfin, název to chráněný), sloučeniny N-oxymorfinové, jakož i ostatní sloučeniny morfinu o dusíku pětimocném.

Podskupina b):

Ekgpnin, thebain a jejich soli, ethery morfinu, jako benzylmorfin a jejich soli, vyjímajíc methylmorfin (kodein), ethylmorfin a jejich soli.

Skupina III.

Methylmorfin (kodein), ethylmorfin a jejich soli.

Skupina IV.

Všechny přípravky (oficinální nebo neoficinální, zahrnujíc v to i prostředky zvané antiopium), obsahující aspoň 0,2 % morfinu nebo více než 0,1 % kokainu, jakož i roztoky nebo jich zředění, ať jsou ve hmotě beztvárné, tekuté nebo tuhé, a přípravky obsahující více než 0,1 % diacetylmorfinu;

každý nový derivát morfinu, kokainu nebo jejich soli nebo každý jiný alkaloid opia nebo vůbec kterýkoliv jiný přípravek vyhlášený ve Sbírce zákonů a nařízení ministerstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností, který by mohl podle všeobecně uznaných vědeckých výzkumů sloužiti k obdobnému zneužívání a míti za následek tytéž škodné účinky.

(2) Všechny látky výše uvedené, dále prostě „látky“ zvané, jsou definovány Mezinárodními opiovými úmluvami, které se tímto zákonem provádějí.

§ 2.

(1) Výrobou (vlastní výrobou) „látek“ rozumí se výroba nebo rafinování alkaloidů nebo jejich směsí včetně výroby jejich solí ze surovin (opia, surového kokainu apod.) či syntheticky.

(2) Přípravou rozumí se každá výroba z hotových „látek“ nebo jejich směsí, při čemž chemické složení „látek“ se v základě nemění.

(3) Opracováním (přepracováním) rozumí se zpracování „látek“ cestou chemickou, při čemž se chemické složení látky v základě mění. Je-li některá z „látek“ zpracována na jiné „látky“, je tento postup považován za zpracování vůči „látce“ první a za výrobu vůči „látce“ druhé.

K § 2.

Uvádějí se přesné definice výroby, přípravy, zpracování (přepracování), jak jsou obsaženy v opiových úmluvách.

§ 3.

„Látka“ uváděná do oběhu i každý přípravek obsahující „látku“ musí být označeny kromě případným chráněným jménem „látky“ též běžným vědeckým pojmenováním „látky“ s udáním procenta „látky“. Toto ustanovení nevztahuje se na léky připravené v lékárně na lékařský (veterinářský) předpis.

K § 3.

Ustanovením tohoto paragrafu má být zaručeno, aby pod chráněným jménem nebyly uváděny do obchodu omamné látky, jichž výroba povolena nebyla.

K § 4.

Toto ustanovení bylo převzato ze zákona č. 128/1923 Sb. z. a n. a doplněno také, pokud jde o průvoz (viz též vysvětlivku k § 1). Ve věci se poznamenává, že zpracované opium (opium préparé) jest opium tak upravené, aby ho mohlo být použito ke kouření. V Československu používání zpracovaného opia jest podle opiových úmluv zakázáno vůbec.

§ 4.

Výroba, dovoz, průvoz, vývoz, prodej, rozdělování a požívání „zpracovaného opia“, jakož i škvářů a veškerých zbytků opia vykouřeného jsou zakázány.

§ 5.

(1) Jakýkoliv výrobek pocházející z některého fe-nanthrenového alkaloidu opia nebo ekgoninových alkaloidů listů koka, pokud takový výrobek nebyl do dne účinnosti tohoto zákona využit k potřebám lékař-

ským nebo vědeckým, smí být uváděn do obchodu, vyráběn, připravován a zpracováván pro obchod jen po předchozím svolení ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy.

(2) Udělené svolení nenahrazuje povolení potřebná jinak podle tohoto zákona nebo podle jiných platných předpisů.

K § 5.

Tímto novým ustanovením má být zabráněno, aby žádný nový omamný prostředek nebyl zaveden do obchodu bez vědomí ministerstva zdravotnictví a tím se nevymknul běžné kontrole.

§ 6.

Vývoz diacetylmorfinu a jeho solí, jakož i přípravků obsahujících diacetylmorfin a jeho soli se zakazuje; výjimečně, žádá-li o dovoz vláda země, v níž není diacetylmorfin vyráběn, může ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministerstvem národní obrany dovoliti vývoz ve množství, jehož je potřebí k lékařským a vědeckým potřebám této země.

K § 6.

Diacetylmorfin (heroin) jest nejnebezpečnější z omamných léků, takže některé státy (U.S.A.) zakázaly vůbec výrobu, dovoz a předpisování této látky, a proto úmluva z r. 1931 podrobuje obchod s vyrábí a proto jeho vývoz vzhledem k zákonu o obraně státu jest přípustný pouze po dohodě s ministerstvem národní obrany.

§ 7.

(1) „Látky“ smějí být vyráběny, připravovány, zpracovány, jakož i na skladě chovány u výrobce, po případě u toho, kdo je připravuje či zpracuje, nebo ve velkoobchodu nebo v lékárně pouze v takovém rozsahu, jak to připustí ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy vzhledem k ustanovením Mezinárodních opiových úmluv.

(2) Vládní nařízení stanoví, jak „látky“ a přípravky je obsahující mají být chovány na skladě.

K § 7.

Tímto ustanovením provádí se základní myšlenka opiové konvence konvence z r. 1931, t. j. zásada, že nikdo nesmí mít na skladě větší zásobu látek, než kolik jest nutno pro účely lékařské a vědecké.

§ 8.

(1) Dovoz, průvoz a vývoz „látek“, pokud podle ustanovení Mezinárodních opiových úmluv a tohoto zákona je přípustný, je dovozen pouze na dovozní, průvozní, pokud se týče, vývozní osvědčení, které vydává ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministerstvem průmyslu, obchodu a živností, a jde-li o vývoz, též v dohodě s ministerstvem národní obrany.

(2) Vývoz „látek“ do zemí, držav, osad a území najatých ostatních smluvních Mocností může být připuštěn pouze s určením pro osoby, které obdržely oprávnění nebo dovození podle zákonů a nařízení země dovozní.

(3) Podrobnosti stanoví vládní nařízení.

K § 8.

Toto ustanovení bylo v zásadě převzato ze zákona č. 128/192; Sb. z. a n. a doplněno, pokud jde o průvoz (viz vysvětlivky k § 1), má také ovšem širší význam, vztahuje se na širší počet látek (viz § 1). Poněvadž v Československu se vyrábějí látky, a to hlavně morfin, kodein, diacetylmorfin, ethylmorfin a kokain, jest vývoz těchto látek přípustný vzhledem k zákonu o obraně státu pouze v dohodě s ministerstvem národní obrany

§ 9.

Způsob dozoru (§ 1), dále způsob označení surového opia a listů kokových určených k vývozu a určení míst, jimiž dovoz, průvoz a vývoz surového opia a listů kokových, jakož i surového kokainu je dovozen, stanoví vládní nařízení.

K § 9.

Tento paragraf byl převzat ze zákona č. 128/1923 Sb. z. a n. s částečně širším významem podle poznámky k § 8, při čemž byl doplněn ještě, pokud jde o průvoz. Určení míst, jimiž surové opium, listy kokové a surový kokain a mohou být dováženy, prováženy a vyváženy, stane se vládním nařízením. Za účelem přesné kontroly bude těchto míst co nejméně.

§ 10.

(1) „Látky“ uvedené v § 1, s výjimkou „zpracovaného opia“ (§ 4), smí ve velkém vyráběti, připravovati a zpracovávat (přepřepřovávat) jen, kdo má koncesi podle předpisů živnostenského řádu (živnosten-

ského zákona) k výrobě jedů a látek a přípravků určených k léčebným účelům, pokud to není vyhrazeno lékárnám, a komu mimo to bylo uděleno ještě zvláštní povolení podle odstavce 3. Toto zvláštní povolení obsahuje, není-li v něm jinak stanoveno, též oprávnění „látky“ k účelům, pro které bylo zvláštní povolení uděleno ve velkém nakupovati, jakož i „látky“ míti na skladě a je ve velkém do obchodu uváděti.

(2) S „látkami“ uvedenými v § 1, s výjimkou, „zpracovaného opia“ (§ 4), smí ve velkém obchodovati (nakupovati, míti na skladě, prodávati, dovážeti, vyvážeti) jen, kdo má koncesi podle předpisů živnostenského řádu (živnostenského zákona) k prodeji jedů a látek a přípravků určených k léčebným účelům, pokud to není vyhrazeno lékárnám, a komu mimo to bylo uděleno ještě zvláštní povolení podle odstavce 3.

(3) Zvláštní povolení podle odstavců 1 a 2 na žádost uděluje a v případě písm. c) též osobu odpovědnou schvaluje ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministerstvem národní obrany podle volného uvážení. Na udělení zvláštního povolení ani na schválení odpovědné osoby není právního nároku. V žádosti jest uvést zejména:

- a) jméno žadatelovo a stanoviště podniku,
- b) přesně předmět podnikání, o jehož povolení se žádá, tedy údaj, kterých „látek“ se povolení týká dále zda jde o vlastní,
- c) není-li žadatel osoba fyzická, též jméno osoby odpovědné za plnění povinností vyplývajících z tohoto zákona.

(4) K žádosti jest též připojit doklad o koncesi podle odstavce 1, pokud se týče, podle odstavce 2 a v případě odstavce 3, písm. c) též doklady o osobní způsobilosti osoby odpovědné. Za způsobilou může býti uznána, jde-li o udělení zvláštního povolení podle odstavce 1, pokud se týče, podle odstavce 2, jen osoba, která vyhovuje předpisům o průkazu způsobilosti pro udělení koncese dotčené v odstavci 1, pokud se týče, v odstavci 2, po případě ještě dalším ustanovením, která mohou býti vydána vládním nařízením.

(5) Zemře-li odpovědná osoba, vystoupí-li ze služeb majitele zvláštního povolení (oprávněného), byli jí zakázán výkon její funkce (§ 24, odst. 2) nebo nemůže-li z jakýchkoliv jiných důvodů vykonávati svoji funkci, jest oprávněný povinen do tří dnů ohlásiti ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné vý-

nisterstvem veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy. Totéž platí, bylo-li zvláštní povolení odňato podle ustanovení § 10, odst. 5 a 6, § 12, odst. 2, § 24, pokud se týče, nebylo-li podle § 17 zvláštní povolení uděleno nebo zaniklo-li dosavadní oprávnění proto, že žádost o zvláštní povolení podle § 17 nebyla podána ve lhůtě tam stanovené. Není-li při úředním přikázání zásob dohody o ceně přejímací, ustanoví tuto cenu povolující úřad na podkladě odhadu dvou znalců, z nichž po jednom jmenuje každá strana na své útraty.

(3) Samostatní obchodní jednatelé zprostředkující obchod s „látkami“ ve velkém podléhají týmž předpisům jako obchodníci s „látkami“ ve velkém.

(4) Seznam majitelů zvláštního povolení s údajem, k jakému podnikání bylo povolení uděleno, uveřejňuje se v Zemských věstnících. Stejným způsobem se uveřejní odnětí zvláštního povolení.

(5) Ustanovení §§ 10 a 11 nedotýkají se oprávnění lékáren nakupovati, míti na skladě a vydávati „látky“ na lékařský (veterinářský) předpis.

(6) Majitelé zvláštního povolení smějí „látky“ prodávati, pokud se týče dodávati nebo jinak postupovati jen lékárnám, sobě navzájem a vojenské správě, případně veřejným vědeckým ústavům (§ 13), dovážeti a vyvážeti pak jen podle ustanovení § 8.

K § 11.

Aby byla záruka i po stránce finanční pro případ, že by oprávněný nedodržel zákonných předpisů, dává zákon úřadu možnost požadovati zvláštní záruku od toho, jemuž se povolení uděluje (odstavec 1). Pro případ, že by se oprávněný povolení vzdal, nebo že by mu bylo povolení odňato, nebo že by zaniklo, nebo nebylo mu dále uděleno, jest v zákoně pamatováno na opatření, které zabraňuje, aby v tomto případě nepřešly případné zásoby do nedovoleného obchodu (odstavec 2). Samostatní obchodní jednatelé musejí býti podrobeni téže kontrole jako velkoobchodníci, poněvadž i tento způsob obchodu mohl by sváděti k nezákonným manipulacím s látkami (odstavec 3). Aby pak při svých obchodních stycích měli všichni majitelé zvláštního povolení možnost zkontrolovati, zda jejich komitent jest oprávněn s látkami obchodovati, bude seznam všech majitelů zvláštního povolení publikován (odstavec 4); za týmž účelem bude uveřejněno i odnětí zvláštního povolení.

§ 12.

(1) Ten, komu bylo uděleno zvláštní povolení po-

dle ustanovení § 10, smí zahájit provoz teprve, až k jeho žádosti okresní úřad zjistí, že provozovací místnosti vyhovují též účelu podle tohoto zákona. Ustanovení o zjištění podle předchozí věty platí i pro případ přeložení provozovny do jiných místností. Majitel živnostenského oprávnění, na nějž se vztahují ustanovení § 17, je povinen opatřit si zjištění o vhodnosti provozovacích místností podle věty první, dříve než podle § 17 obdrží zvláštní povolení.

(2) Okresní úřad, zemský úřad i ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy mohou kdykoliv podrobiti prohlídce provozovací místnosti a při tom nahlížeti do obchodních knih a jiných listin obchodních, zachovávající obchodní tajemství. Znemožňuje-li oprávněný úmyslně úředním orgánům řádné provedení prohlídky, odejme povolující úřad po zjištění tyto skutečnosti zvláštní povolení.

K § 12.

Ten, kdo získal zvláštní povolení, může zahájit provoz, až k jeho žádosti okresní úřad zjistí, že provozní místnosti vyhovují svému účelu, zejména pokud jde o přípravu omamných látek. Kontrolu umožňuje zároveň ustanovení o prohlídce provozoven a možnosti nahlížeti do knih a obchodních spisů, při čemž obchodní tajemství nesmí býti porušeno. Poněvadž pak odmítnutí prohlídky odůvodňuje podezření z nekalých manipulací, dává zákon úřadu na základě tohoto odepření možnost odejmouti zvláštní povolení.

§ 13.

(1) Veřejným vědeckým ústavům může ministerstvo veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy udělit povolení, aby směly nakupovati a na skladě chovati „látky“, a to výhradně ke svým účelům vědeckým.

(2) Podrobnosti stanoví vládní nařízení.

K § 13.

V zájmu vědeckého bádání musí býti umožněno i vědeckým ústavům nakupování a chování látek, ovšem za určité kontroly.

§ 14.

(1) Majitelé zvláštního povolení dotčeného v § 10 jsou povinni vésti záznamy o „látkách“ a předkládati ministrestvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy pravidelné výkazy o jejich výrobě, přípravě, zpracování (přepřacování), rozdělování, obchodu, dovozu a vývozu.

(2) Mimo pravidelné výkazy podle odstavce 1 je majitel zvláštního povolení povinen podatí takový výkaz, po případě i další vysvětlení kdykoliv na požádání úřadu.

(3) Oprávnění lékárníci a odpovědní správcové lékáren veřejných a ústavních (domácích) jsou povinni vésti záznamy a k vyzvání úřadu podatí výkazy a vysvětlení o koupeném a na lékařský (veterinářský) předpis vydaném nebo lékaři (veterináři) majícímu lékařskou (veterinářskou) domácí (příruční) lékárnou prodaném množství „látek“. Lékaři a veterináři mající lékařskou (veterinářskou) domácí (příruční) lékárnou jsou povinni vésti záznamy a k vyzvání úřadu podatí výkazy a vysvětlení o koupeném a na lékařský (veterinářský) předpis vydaném.

(4) Majitelé zvláštního povolení dotčeného v § 10 jsou povinni po dobu 5 let uchovati doklady o přijatých a vydaných „látkách“. Dokladem pro výdej „látek“ v lékárnách jest lékařský (veterinářský) předpis, v kterémžto případě lékárna, z níž se lék vydává, jest oprávněna předpis si ponechat. Jde-li však o lék obsahující „látku“ předepsaný na účet stran úlev požívajících, jest lékárník oprávněn ponechat si jako doklad pouze propis předpisu pořízený ordinujícím lékařem, originál musí být odevzdán v každém případě při předkládání účtu straně, která lék platí. Lékaři ordinující na účet stran úlev požívajících jsou povinni předpisovat recepty na léky obsahující „látky“.

(5) Vládní nařízení stanoví podrobný způsob vedení záznamů, úpravu výkazu podle odstavců 1 až 3, lhůty pro předkládání pravidelných výkazů podle odstavce 1, podrobnosti o dodávání „látky“ v obchodu ve velkém, jakož i podrobnosti o pořizování propisů předpisů ordinujícím lékařem podle odstavce 4.

K § 14.

Podmínkou řádné kontroly jest vedení záznamů o pohybu omamných látek v závodě, který má zvláštní povolení. Vedení záznamů stanoví zákon, podrobnosti určí pak vládní nařízení. Ježto ministerstvo zdravotnictví jest podle úmluvy povinno podávat zprávy pravidelné, nutno požadovat i od majitelů zvláštního povolení pravidelné zprávy, vedle toho však i zprávy nepravidelné kdykoliv jindy, kdy toho bude třeba pro účely kontrolní. Těmž ustanovení jsou podrobeni i lékárníci a majitelé ústavních a domácích lékáren. Způsob vedení záznamů atd. stanoví vládní nařízení, ježto jde o podrobnosti, které podle nabytých zkušeností budou po případě měněny.

§ 15.

(1) Na „látky“, které jsou nebo mohou být zařazeny do § 1, odst. 1, skupina III., nevztahuje se ustanovení § 14, odst. 3.

(2) Směsi obsahující jednu z „látek“ dotčených v odstavci předchozím, jichž se používá k pravidelným účelům lékařským, nejsou podrobeny předpisům § 8, a rovněž se na ně nevztahuje ustanovení § 14, odst. 3.

K § 15.

Do skupiny III. omamných látek vyjmenovaných v § 1 jsou zařazeny látky, které nemají sice omamných účinků, které však mohou být poměrně jednoduchou chemickou cestou přeměněny v látky omamné, z nichž byly připraveny. Z těchto důvodů je nutno, aby byly podrobeny kontrole, která však jest nezbytnou jen v případech, kde se jedná o větší množství, kdy by se přepracování vyplácela. Z toho důvodu kontroluje se pouze velkoobchod, dovoz, průvoz a vývoz, nikoliv však obchod v drobném v lékárně.

Směsi obsahující zmíněné látky kontrolují se jen ve velkoobchodě, ježto není nebezpečí zneužití.

§ 16.

Majitelé zvláštního povolení dotčeného v § 10 jsou povinni každoročně předkládati ministerstvu veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy odhady své potřeby „látek“ na příští kalendářní rok. Odhady musí být provedeny podle pokynů tohoto ministerstva a předloženy nejpozději do 1. června roku, který předchází roku, pro nějž se odhady provádějí.

K § 16.

Ratifikací úmluvy zavázala se vláda, že bude každoročně předkládati odhady spotřeby pro příští rok. Sestavit tyto odhady lze pouze na podkladě spotřeby za předešlý rok, popřípadě průměrné spotřeby za několik let, při čemž ne sice směrodatnou, ale přece jen velmi důležitou pomůckou jest odhad spotřeby jednotlivých obchodníků. Ježto pak podání odhadů Společnosti Národů jest termínováno každoročně 1. srpnem, jest nutno, aby odhady velkoobchodů byly dodány dříve, aby s nimi mohlo být počítáno.

§ 17.

(1) Kdo před účinností tohoto zákona „látky“ již oprávněně vyráběl, pokud se týče, je připravoval, zpracovával (přepracovával) nebo s nimi oprávně-

ně ve velkém obchodoval, je povinen nejpozději do 30 dnů ode dne účinnosti tohoto zákona požádati o zvláštní povolení podle § 10. Až do vyřízení včas podané žádosti může takový žadatel své dosavadní oprávnění dále vykonávat.

(2) Nepodal-li majitel živnostenského oprávnění dotčený v odstavci předchozím včas žádost o zvláštní povolení podle § 10, nebo podal-li sice žádost v ustanovené lhůtě, avšak nebylo-li mu zvláštní povolení uděleno, naloží úřad s „látkami“, které tento majitel má na skladě, podle § 11, odst. 2.

K § 17.

Pro přechodnou dobu musí být dána možnost dalšího nepřerušného provozování živností těm, kdož před platností zákona již vyráběli omamné léky neb obchodovali s nimi, a to po dobu, po kterou trvá úřední jednání ohledně rozdělení zvláštního povolení, o něž musí podnik zažádati ve stanovené lhůtě.

§ 18.

(1) Přestupky tohoto zákona a vládních nařízení vydaných k jeho provedení trestají, nejde-li o čin soudně trestný, okresní úřady pokutou od 500 do 50. 000 Kč nebo vězením (uzamčením) od 24 hodin do pěti měsíců. Pro případ nedobytnosti pokuty bude uložen podle míry zavinění náhradní trest vězení (uzamčení) do pěti měsíců.

(2) „Látku“, která je předmětem přestupku, může okresní úřad prohlásiti propadlou, nehledě k tomu, komu náleží.

§ 19.

(1) Kdo, nejsa k tomu oprávněn, úmyslně „látku“ vyrobí, připraví, zpracuje, přepracuje, přechovává, má na prodej, uvede do oběhu, nabídne, doveze, vyveze nebo proveze nebo zprostředkuje obchod s ní, bude potrestán soudem pro přečin tuhým vězením od tří měsíců do tří let a trestem na penězích od 5 000 Kč do 50 000 Kč; spáchal-li však čin ve velkém rozsahu nebo po živnostensku nebo za takových okolností, že z toho vzešlo těžké poškození těla nebo smrt člověka nebo nebezpečí pro život nebo zdraví lidí ve větším rozsahu, bude potrestán pro zločin žalářem od jednoho roku do pěti let a trestem na penězích od 10 000 Kč do 100 000 Kč.

(2) Kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří nebo přenechá nebo přechovává nástroj nebo předmět, který je nepochybně určen k neoprávněné výrobě nebo k pří-

pravě nebo k neoprávněnému zpracování nebo přepracování „látky“, kdo se s někým spolčí k spáchání nebo páchání činů uvedených v odstavci 1, bude potrestán soudem pro přečin tuhým vězením od jednoho měsíce do jednoho roku a trestem na penězích do 5000 Kč.

(3) Byly-li činnosti uvedené v odstavcích 1 a 2 spáchány v různých státech, pokládá se každá z nich za samostatný trestný čin.

(4) Pokus přečinů uvedených v odstavcích 1 a 2 je trestný i v zemích Slovenské a Podkarpatoruské.

§ 20.

(1) Podle § 19 bude potrestán také československý státní občan, který se dopustil trestného činu tam uvedeného v cizině. Bylo-li však v cizině trestní řízení proti němu pravoplatně zastaveno, byl-li v cizině obžaloby pravoplatně zproštěn, odbyl-li si v cizině trest nebo byl-li mu trest v cizině prominut, nebo je-li podmínečně odložen, může být pro týž čin znova stíhán jen, nařídí-li to ministerstvo spravedlnosti.

(2) Podle § 19 bude potrestán také cizinec, který se dopustil trestného činu tam uvedeného v cizině, bude-li postižen v Československé republice a nedojde-li k jeho vydání.

V případech uvedených v odstavci 1, věta druhá je stíhání cizince vyloučeno.

§ 21.

Odsuzuje-li soud pro trestný čin uvedený v § 19, vysloví, že lze odsouzeného dát pod policejní dohled, a je-li odsouzený cizincem, že se vypovídá z území republiky.

§ 22.

Předměty, které jsou zřejmě určeny ke spáchání trestného činu uvedeného v § 19, kterými byl trestný čin podniknut nebo které byly trestným činem vyrobeny nebo získány, prohlásí soud propadlými, nehledě k výsledku trestního řízení. Nenáleží-li tyto předměty obviněnému, rozhodne o propadnutí krajský soud, u něhož trestní řízení se vede, nebo v jehož obvodě se předměty nalézají, ve shromáždění tří soudců v neveřejném sedění po slyšení veřejného žalobce a zúčastněné strany; na toto rozhodnutí mohou obě strany podati do tří dnů stížnost, o níž rozhodne vrchní soud.

§ 23.

Peněžité tresty uložené podle § 19 a výtěžek předmětů prohlášených propadlými podle § 22 připadají státu.

§ 24.

(1) Osobě, která byla odsouzena pro přestupek podle § 18 nebo pro přečin nebo pro zločin podle § 19, může úřad odníti na určitý čas nebo na vždy zvláštní povolení udělené podle § 10 po případě též příslušnou koncesi živnostenskou.

(2) Byla-li odsouzena pro některý z trestných činů uvedených v odstavci 1 osoba odpovědná [§ 10, odst. 3, písm. c), odst. 5 a 6], může jí úřad zakázati na určitý čas nebo na vždy další výkon její funkce a odejmouti majiteli zvláštního povolení, v jehož službách tato odpovědná osoba byla, na určitý čas nebo na vždy toto zvláštní povolení po případě též příslušnou koncesi živnostenskou.

(3) Příslušným k odnětí zvláštního povolení, pokud se týče, příslušné koncese živnostenské jest úřad, který oprávnění udělil; příslušným zakázati odpovědné osobě (odstavec 2) další výkon její funkce jest úřad, který ji schválil.

K §§ 18 až 24.

Z prací výboru znalců, který byl jmenován Radou Společnosti Národů k prozkoumání návrhu Mezinárodních opiových úmluv, jest patrna všeobecná snaha zostříti trestní sankce tak, aby od nich se mohlo očekávat, že budou účinnou represí všech trestných činů, které jakkoli souvisejí s nedovolenou výrobou a obchodováním omamnými jedy. Zejména třeba umožniti i vydávání osob pro tyto delikty, které hrozí státu se nebezpečím lidské společnosti.

Dosavadní administrativní sankce nikterak nepostačují, jak ukázaly poslední veliké případy, které se vyskytly i v Československé republice.

Navrhované znění §§ 18 až 24 rozlišuje mezi delikty pořádkovými, jejichž trestání ponechává úřadům správním (§ 18), a delikty soudními, jež ohrožuje přiměřeně těžkými tresty na svobodě i na penězích.

(§ 19). Trestní sankce na delikty pořádkové podle § 18 se zvyšují oproti dosavadnímu právnímu stavu a vyslovuje se jen možnost prohlásiti látku, která jest předmětem přestupku, propadlou. Jalo vedlejší tresty při soudním odsouzení se připouští dání pod policejní dohled a vypovězení cizince z území republiky (§ 21). Prohlášení t. zv. instruinenta et producta sce-

leris propadlými ve prospěch státu jest při soudním odsouzení obligatorní a má být vysloveno soudem neodvisle od výsledku trestního řízení a po případě bez ohledu na to, zda uvedené předměty jsou vlastnictvím obviněného či nikoliv (§ 22).

Povahu trestných činů, uvedených v § 19 jako t. zv. deliktů světových zajišťují předpisy § 19, odst. 3 a § 20.

K účinným opatřením proti osobám, které podle koncese nebo podle zvláštního povolení jsou oprávněny držeti, vyráběti, zpracovati (přepřacovati) omamné jedy nebo obchodovati s nimi, náleží též navržený § 24, který dopouští, aby v případě potřeby takové osoby podle § 18 nebo § 19 nebo osoby odpovědné správní dočasně nebo navždy, pokud se týče, mohl zakázati odpovědné osobě výkon její funkce dočasně nebo navždy.

§ 25.

(1) Ustanovení § 7, dále § 10, odst. 1, pokud se netýká uvádění „látek“ do obchodu ve velkém, a ustanovení § 14, odst. 3 se nevztahují na vojenskou správu.

K § 25.

Tu se pamatuje na nutné výjimky pro vojenskou správu.

(2) Vykonávati dozor nad „látkami“, které pro svoje účely vyrábí, zpracovává nebo na skladě chová vojenská správa, náleží ministerstvu národní obrany.

§ 26.

(1) Dnem účinnosti tohoto zákona pozbývají platnosti zákon ze dne 29. května 1923, č. 128 Sb. z. a n., ve znění zákona ze dne 13. července 1928, č. 135 Sb. z. a n., o provádění Mezinárodních opiových úmluv z roku 1912 a 1925, a předpisy na podkladě tohoto zákona vydané.

(2) Ustanovení zákona o obraně státu a předpisů jej provádějících zůstávají nedotčena.

(3) Zákon provedou ministři veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy, zahraničních věcí, národní obrany, spravedlnosti a průmyslu, obchodu a živností v dohodě se zúčastněnými ministry.

K § 26.

Tento paragraf obsahuje derogační a prováděcí doložku.

Ke konci se podotýká, že provádění navrženého zákona nevyžádá si žádných zvláštních nákladů, takže státní pokladně nevzejdou z tohoto titulu žádné výdaje.

Václav Donát v. r.
místopředseda.

Dr Bartoušek v. r.
tajemník senátu.

Jiří Pichl v. r.
zapisovatel.

Návrh byl rovněž projednán zahraničním a zdravotnickým výborem. Zahraniční výbor usnesením na své schůzi 11. listopadu 1937 doporučil poslanecké sněmovně přijetí navrhovaného zákona.

Zdravotnický výbor poslanecké sněmovny projednal vládní návrh tohoto zákona na schůzi dne 16. prosince 1937 a doporučil plenu poslanecké sněmovny přijetí osnovy zákona ve znění shodném s usnesením senátu Národního Shromáždění republiky československé.

Doporučení doplnil následující důvodovou zprávou.

Počátkem tohoto století stává se toxikomanie, používání omamných látek, nebezpečím mezinárodním. Vlastní boj proti němu nutno ovšem klásti již do doby dávno předchozí, do první poloviny XVIII. století. Již r. 1730 vydala Čína první zákaz kouřiti opium. Odhodlaný postup čínské vlády proti anglickému importu zavalil dokonce příčinu ke vzniku dvou tak zv. opiových válek v r. 1845 a 1856 až 1858. Všechny tyto i pozdější události vyvolaly první pokus o mezinárodní součinnost roku 1909, kdy se sešla v Šanghaji první mezinárodní opiová konference, aby doporučila úpravu užití „opiátů“, vyjma pro účely terapeutické.

Mezi tím podstatně vyvíjela se chemie opia a další objevy listů kokových. Lidstvu se tím dostává sice dobrodiní nedocenitelného významu, avšak zákeřná toxikomanie vynucuje si zvýšené úsilí účinného boje proti ní. Z podnětu Ameriky sešla se r. 1912 mezinárodní opiová konference v Haagu, jejímž dílem je „Mezinárodní opiová konvence haagská“, podepsaná dne 23. ledna 1912 v Haagu. Tato má postupně potlačovati užívání opia, morfia, kokainu a jejich derivátů. Ratifikace haagské konvence z r. 1912 uskutečňovala se jen pozvolna a vypuknutím světové války ustoupila vůbec do bezvýznamnosti. Teprve ratifikací mírových smluv byla automaticky ratifikována i kon-

vence haagská článkem 23. o Paktu o Společnosti národů. Pro Československo nabyla tudíž haagská konvence mezinárodní působnosti již dnem 10. ledna 1920. Ratifikace byla vyhlášena roku 1922 číslem 159 Sb. z. a n.

Vnitrostátního provedení dostalo se haagské konvenci 'zákonem ze dne 29. května 1923 čís. 128 Sb. z. a n. a prováděcím nařízením ze dne 18. června 1925 čís. 147Sb. z. a n. Nové zkušenosti a stálý rozvoj chemické vědy vynutily si revisi celé konvence. Dvě současné konference se konaly v r. 1924 a 1925 v Ženevě. Výsledkem jejich byla jednak „Doplňující dohoda k mezinárodní opiové konvenci z r. 1912“, týkající se toliko států interesovaných na produkci omamných látek, a dále „Mezinárodní opiová úmluva“ podepsaná v Ženevě dne 19. února 1925. Vysoké smluvní strany se zavázaly, že „...vydají účinné zákony a nařízení tak, aby výroba, dovoz, prodej, rozdělování, vývoz a užívání látek bylo omezeno výlučně na potřeby lékařské a vědecké...“ (Čl. 5. úmluvy)

„Mezinárodní opiová úmluva“ byla ratifikována Československem dne 5. března 1927 a vyhlášena ve Sbírce zákonů a nařízení pod čís. 147/1927. Vnitrostátní provedení se dostalo úmluvě:

1. zákonem ze dne 13. července 1928, čas. 135 Sb. z. a n.,
2. vládním nařízením ze dne 14. března 1929, č. 37 Sb. z. a n.,
3. čtyřmi vyhláškami ministerstva veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy v dohodě s ministerstvem obchodu čís. 21 /1928, 181/1930, 142/1932 a 92/ /1934 Sb. z. a nař.

Mezinárodně doznaly však všechny dosavadní snahy zjevný neúspěch, ústřední Stálý výbor opiový pokládal za nejvhodnější cestu omeziti produkci zemědělských surovin, sloužících k výrobě omamných látek. Na nové konferenci v Ženevě byl však přijat toliko princip omezení výroby omamných látek, jen pro účely vědecké a lékařské, v rozsahu předem zjištěné světové potřeby. Tak vzniklo stěžejní mezinárodní dílo „ženevská úmluva o omezení výroby a úpravě distribuce omamných látek“, již ratifikovalo 45 států. Československá republika učinila tak v srpnu 1933 a vyhlásila ji ve Sb. z. a n. pod čís. 173/1933.

Vlastní smysl této poslední úmluvy spočívá hlavně v tom, že kromě platnosti úmluv předchozích (1912 Haag, 1925 Ženeva I.) budou všechny nové objevené

omamné látky a přípravky nejkratší cestou podrobeny ustanovením úmluvy a mezinárodní dozor nad jejich užitím bude veden na podkladě jednotných zásad. Předložené usnesení senátu přijal ve shodném znění zahraniční výbor poslanecké sněmovny dne 11. listopadu 1937.

Předložená osnova zákona snaží se po všech stránkách učiniti zadost mezinárodním závazkům plynoucím z opiové konvence, přihlížejíc ovšem k aplikaci domácího boje proti toxikomanii. Celou svojí konstrukcí právní vyčerpává obsáhle ustanovení mezinárodních smluv, pamatujíc při tom na osobitost vlastní vnitrostátní potřeby.

Zákon v okruhu své působnosti ukládá praktické možnosti jednak normativně, podrobnými ustanoveními o oprávnění obchodu „látkami“, jednak zavedením trestních sankcí. Tresty, jež zákon ukládá na penězích i svobodě, buď cestou administrativní, nebo soudně, jsou takového rozsahu, že lze od nich očekávat značný zastrahující účinek.

Osnova sama přejímá po této stránce zásadu, že nešťastník postižený toxikomanií je především těžkým pacientem, jemuž nutno znemožniti přístup ku

„látkám“ jeho vášně. Proto trestnost neoprávněného získání „látky“ z jeho strany bude především dána skutkovou povahou činu podle všeobecných ustanovení trestních.

Největší možnost neoprávněného odběru zůstává ovšem při výdeji „látek“ na lékařský (veterinářský) předpis v lékárnách. Bude úkolem prováděcího vládního nařízení, jemuž se dává zákonem dostatečná opora i pružnost, aby zde vyložilo zákon způsobem vylučujícím pochybnosti.

Zásada v § 14, odst. 4, stanoví za doklad pro výdej „látek“ v lékárnách, lékařský (veterinářský) předpis, musí se ovšem projevit vyloučením všech pochybností o úmyslu zákonodárcové, že lékařský (veterinářský) předpis musí zůstat v držení expedující lékárny.

Zákon byl pod číslem 29 ze dne 27. ledna 1938 uveden ve Sbírce zákonů a nařízení státu československého, částce 9, vydané dne 16. února 1938.

Použité materiály: TISKY k těsnopiseckým zprávám o schůzích poslanecké sněmovny Národního shromáždění republiky Československé.

Bc. Miloš Vaněček, email: vanecek@muzeumpolicie.cz
Muzeum Policie ČR, Ke Karlovu 1, 120 00 Praha 2

Keywords:

narcotics abuse; legislation; surveillance; chemistry

Abstract:

Mid-war legal arrangement of fight against narcotics was finished with Opium Act, approved in 1938, which performs international treaties in area of narcotic fight since 1912. Danger threatens the world with narcotic abuse led to summon of several international conferences, where treaties regulating manufacture, trade and control of narcotics were negotiated. First convention was called to The Hague as early as in 1912. The Hague Convention did not avert illegal trade and the second conference was called to Geneva in 1925 to reduce quantities on necessary amounts for medical and scientific reasons. For insurmountable problems of political and economic nature conference did not solve reduction of precursors and direct limitation of production, but at least had completed principles of 1912. Illegal trade was still not made impossible over all measures adopted, confiscated amount had even increased. Both conventions did not expect progress made in chemical sciences. New international conference was called again to Geneva in 1931 and „Permanent Central Opium Board“ had prepared proposal of new treaty. Both preceding treaties stayed effective and were just supplemented according to previous experiences. Actual meanings of new treaty consisted in declaration that new developed narcotics become regulated according to all related treaties and international surveillance over their use will be administered according to unified regulations.

BAŽENÍ (CRAVING) U NÁVYKOVÝCH NEMOCÍ A UVĚDOMOVÁNÍ (MINDFULNESS)

Prim. MUDr. Karel NEŠPOR, CSc.

Klíčová slova:

bažení; uvědomování; medicína; psychoterapie; návykové nemoci

Abstrakt:

Pro techniky založené na uvědomování je charakteristická plná pozornost zevním i vnitřním vjemům a prožitkům a zároveň uvolněnost, otevřenost, objektivnost a nezaujaté, odtahované pozorování. Uvědomování je užitečný přístup, jemuž se v medicíně a psychoterapii věnuje pozornost dlouhodobě. Ke způsobům, jak zlepšovat sebeuvědomování, se řadí některé relaxační a meditační techniky. Uvědomování pomáhá rozpoznávat a zvládat bažení po psychoaktivní látce nebo hazardu. Jde o především to, aby jedinec nevnímal bažení jako projev svobodné vůle, ale jako příznak návykové nemoci. Jedná se o subjektivní příznaky a ty se mohou objevovat nejen při bažení, ale i např. pod vlivem silných emocí. V situacích každodenního života je na tyto symptomy závislý jedinec odkázán. Je totiž nepravděpodobné, že by měl k dispozici objektivnější přístrojové metody. To, že jedinec dokáže identifikovat bažení, často stačí k tomu, aby bažení rychle odeznělo. Způsobů, jak zvládat bažení, je celá řada. Dobře formulovaná otázka vede k hledání odpovědi, do vědomí se proto dostává mnohem více informací než při vyslechnutí označovací věty. Jestliže se vhodně zeptá terapeut, je u otázky menší riziko, že vzbudí odpor. Používání otázek při terapeutickém rozhovoru navíc posiluje sebedůvěru a nezávislost. Otázky také představují dobrý způsob, jak bažení překonat. Uvědomování představuje při psychoterapii návykových nemocí zajímavý a cenný prvek. Dobré uvědomování zesiluje efekt mnoha psychotherapeutických technik a navíc je nutnou podmínkou toho, aby byly jiné techniky včas a efektivně použity.

Úvod

Pro techniky založené na uvědomování je charakteristická plná pozornost zevním i vnitřním vjemům a prožitkům a zároveň uvolněnost, otevřenost, objektivnost a nezaujaté, odtahované pozorování. Uvědomování je užitečný přístup, jemuž se v medicíně a psychoterapii věnuje pozornost od 80. let 20. století (přehled viz Nešpor 2010). Postupy pracující s uvědomováním našly uplatnění při léčení řady problémů a jsou prospěšné i v léčbě návykových nemocí (např. Chiesa a Serretti, 2013, Zgierska a spol., 2009).

Ke způsobům, jak zlepšovat sebeuvědomování, se řadí některé relaxační a meditační techniky. Sem patří např. technika „Vnitřního ticha“, jejíž nahrávka je volně na www.drnespor.eu. Pomáhá i nácvik mediální gramotnosti, různé formy psychoterapie, zpomalit namísto rychlého automatického jednání, psaní deníku, trénink kognitivních funkcí atd. V tomto sdělení se zaměříme na to, jak uvědomování pomáhá rozpoznávat a zvládat bažení po psychoaktivní látce nebo hazardu.

Relevantní informace

Nejprve je třeba poskytnout relevantní informace. Jde o především to, aby jedinec nevnímal bažení jako projev svobodné vůle, ale jako příznak návykové nemoci. Podstatné jsou zejména následující skutečnosti:

1. Bažení bývá vyvoláno zevním nebo vnitřním spouštěčem. Jestliže se vliv spouštěčů odstraní, bažení obvykle mizí. 2. Bažení pronikavě znesnadňuje sebeovládání. 3. Bažení oslabuje kognitivní funkce, tj. mimo jiné i paměť a schopnost se správně rozhodovat. 4. Bažení bývá provázeno příznaky stresu a často i negativními emocemi, nejčastěji podrážděností, úzkostí nebo smutkem.

K mechanismům, jimiž uvědomování umožňuje zvládnout bažení, patří:

- * Lepší identifikace zevních spouštěčů (např. riziková prostředí) i vnitřních spouštěčů (např. negativní emoce).
- * Díky uvědomování mohou závislí bažení rozpoznat, dokud je slabé a lépe zvládnutelné.
- * Navíc tak lze identifikovat strategie, které bažení oslabují nejúčinněji.
- * Při léčbě návykových nemocí působí pozitivně i skutečnost, že uvědomování mírní stres (Chiesa a Serretti, 2013).

Bažení a sebeuvědomování, některé možnosti, jak rozpoznat bažení.

Jedná se subjektivní o příznaky a ty se mohou objevovat nejen při bažení, ale i např. pod vlivem silných emocí (Nešpor a Csémy, 1999). I tak jsou to ale příznaky cenné. V situacích každodenního života je na tyto symptomy závislý jedinec odkázán. Je totiž

nepravděpodobné, že by měl k dispozici objektivnější přístrojové metody.

Subjektivní příznaky, pomocí nichž lze rozpoznat bažení

Přitažlivost rizikových prostředí, fantazií, návykových látek nebo činností. Subjektivně se jedná o stav, jakoby jedinec táhl nějaký magnet do rizikového prostředí nebo rizikové společnosti. To se často děje bezmyšlenkovitě a dotýčný jedná automaticky jako stroj.

Selektivně zaměřená pozornost: S předchozím bodem souvisí pozornost selektivně zaměřená na podněty, které se váží k návykovému chování. Např. jedinec bažící po alkoholu si více všímá lidí, kteří pijí alkohol, než těch, kdo pijí nealkoholické nápoje. Při abstinenci se díky lepšímu uvědomování tento znak oslabuje (Garland a spol., 2012).

Stres: Ten se projevuje např. vzrušením, neklidem, sevřením na prsou, tlakem v břiše, třesem, bušením srdce, pocením, bolestmi hlavy atd.

Kognitivní poruchy: Sem patří zhoršená paměť, nesoustředěnost, duchem nepřítomnost, chyby v práci, špatná komunikace. Prodlužuje se také reakční čas, což je nebezpečné např. v dopravě. Objevují se také vzpomínky, stavy intoxikace nebo návykového chování a zhoršuje se vnímání okolí. Časté bývají racionalizace a nerealistické vnímání skutečnosti. V našem slangu hovoříme pro názornost o „myšlenkových zmetcích“ nebo myšlenkách deformovaných bažením.

Výskyt rizikových emocí: Bažení bývá často provázeno úzkostmi, tísněností, únavou, slabostí, neklidem, vzrušením, podrážděností nebo smutkem.

Specifické projevy: U závislých na alkoholu se často při bažení objevuje žízeň. Ta bývá také často spouštěčem a napití se vody bažení většinou odstraní. Při bažení po alkoholu se popisuje také zvýšené slinění. Při subjektivním prožívání bažení lze navíc předpokládat individuální variabilitu.

Užitečnost otázek

Při posilování motivace se osvědčilo kladení otevřených otázek, např. „Kdy jste se kvůli alkoholu nejvíce styděl?“ „Jaké problémy vám přinášela závislost?“ „V čem se vám bude žít lépe, až tento problém překonáte?“

Vhodné otázky lze používat při identifikaci bažení. Ty může klást terapeut nebo si je závislý může klást sám, např.: „Je fantazie o výhře v souladu s dosavadní zkušeností?“ „Jak se cítím?“ „Proč se zde cítím nevšůj?“ „Je to tedy bezpečné?“ „Je to rozumné?“

Dobře formulovaná otázka vede k hledání odpovědi. Do vědomí se proto dostává mnohem více informací, než při vyslechnutí oznamovací věty. Jestliže se vhodně zeptá terapeut, je u otázky menší riziko, že vzbudí odpor. Používání otázek při terapeutickém

rozhovoru navíc posiluje sebedůvěru a nezávislost. Otázky také představují dobrý způsob, jak bažení překonat. V takové situaci se lze sám sebe zeptat (volně podle McKay a Fanning, 2001):

1. Co špatného by mi přineslo návykové jednání?
2. Stálo by to za to?
3. Jaké mám lepší možnosti?

Co dělat poté, co je bažení rozpoznáno

To, že jedinec dokáže identifikovat bažení, často stačí k tomu, aby bažení rychle odeznělo. Způsobů, jak zvládat bažení, je celá řada (např. Nešpor a Csémy, 1999). Rozdělili jsme je podle toho, na kterou charakteristiku bažení působí především. Jedná se o následující skupiny (volně podle Nešpor a spol., 2011).

Klasifikace způsobů, jak zvládat bažení

- * Oslabit vliv zevních spouštěčů, tj. např. vyhledávat bezpečná prostředí, kde nejsou spouštěče.
- * Oslabit vliv vnitřních spouštěčů. Pomáhá např. dostatečný příjem tekutin, přiměřeně spánku a dobrá organizace času.
- * Zvládání rizikových emocí a duševních stavů, např. tělesné cvičení, relaxace, svěřit se nebo psychoterapie.
- * Oslabení motivačního vlivu bažení: Sem patří zejména využívání negativní motivace, tj. připomenout si minulé negativní zkušenosti s návykovým chováním.
- * Léky mírnící bažení, např. naltrexon u závislých na alkoholu.
- * Mírnění stresu. Sem řadíme přiměřenou tělesnou aktivitu, využívání relaxačních technik, blízkost sympatizujícího člověka, úsměv a smích, klidné břišní dýchání a jiná dechová cvičení (Shahab a spol., 2013) atd. Dobré zkušenosti máme s pohybovými aktivitami, které integrují relaxaci a tělesné cvičení do jednoho celku (např. jóga nebo čchi-kung).
- * Kognitivní strategie, např. uvědomit si, že určitý pocit je známkou bažení, pozorovat myšlenky a nereagovat na ně, korigovat myšlenky „deformované bažením“, odložit rozhodnutí na dobu, až bažení zmizí, změna vztahového rámce atd.
- * Zlepšování kognitivních funkcí nácvikem (např. Rupp a spol., 2012).
- * Nezařazené a spíše individuálně použitelné postupy, jako jsou duchovní praktiky (modlitba, mantra, meditace, rituál atd.), psaní veršů, kreslení, péče o zvířata, kutilství a další.

Závěr

Uvědomování představuje při psychoterapii návykových nemocí zajímavý a cenný prvek. Dobré uvědomování zesiluje efekt mnoha psychoterapeutických technik a navíc je nutnou podmínkou toho, aby byly jiné techniky včas a efektivně použity.

Literatura

- Garland EL, Boettiger CA, Gaylord S, Chanton VW, Howard MO. Mindfulness is Inversely Associated with Alcohol Attentional Bias Among Recovering Alcohol-Dependent Adults. *Cognit Ther Res.* 2012;36(5):441-450.
- Chiesa A, Serretti A. Are Mindfulness-Based Interventions Effective for Substance Use Disorders? A Systematic Review of the Evidence. *Subst Use Misuse.* 2013, [Epub ahead of print]. Citováno podle verze zaslané autorem práce.
- McKay, M., Fanning, P: *Self Esteem.* Oakland: New Harbinger Publications 2001; 190
- Nešpor K. Uvědomování v prevenci a léčbě. *Prakt. Léč.* 2010, 90(3):177–179. Dostupné na www.drnespor.eu.
- Nešpor K, Csémy L. Bažení (craving). Společný rys mnoha závislostí a způsoby zvládání. *Sportpropag.* 1999; 80 s. Dostupné na www.drnespor.eu.
- Rupp CI, Kemmler G, Kurz M, Hinterhuber H, Fleischhacker WW. Cognitive remediation therapy during treatment for alcohol dependence. *J Stud Alcohol Drugs.* 2012;73(4):625-34.
- Shahab L, Sarkar BK, West R. The acute effects of yogic breathing exercises on craving and withdrawal symptoms in abstaining smokers. *Psychopharmacology (Berl).* 2013;225(4):875-82.
- Zgierska A, Rabago D, Chawla N, Kushner K, Koehler R, Marlatt A. Mindfulness meditation for substance use disorders: a systematic review. *Subst Abus.* 2009; 30(4):266-94.

*Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc., email: karel.nespor@pcp.cz
Národní ústav duševního zdraví, Topolová 748, 250 67 Klecany*

Keywords:

craving; mindfulness; medicine; psychotherapy; addictive diseases

Abstract:

Techniques based on mindfulness are characteristic with full attention to inner and outer perceptions and experiences as well as relaxedness, openness, objectivity and impartially reserved observation. Mindfulness is useful approach being dedicated to long-term attention in medicine and psychotherapy. Different relaxation and meditation techniques belong to methods of improving self-confidence. Mindfulness helps distinguish and manage craving on psychoactive substance or gambling. It is necessary for individual to perceive craving as a symptom of addictive disease, not as a token of freewill. Subjective symptoms develop not only during process of craving, but also under serious emotions. Addicted individual depends on those symptoms in everyday situations. It is hardly improbable that more objective instrumental methods would have been available. If individual is able to identify craving it frequently suffices to fast subside of it. There are plenty of methods to manage craving. Well formulated question leads to seeking of answers; more information are absorbed to mind than just when declarative sentence is heard. Less risk of resistance awaken is when therapist appropriately asks. Use of questions for therapeutic dialogue boosts self-confidence and independence. Questions also pose decent way how to overcome craving. Mindfulness symbolizes interesting and valuable element of psychotherapy of addictive diseases. Good mindfulness makes effect of many psychotherapeutic techniques stronger and is essential condition of other methods being used in time and effectively.

NÁRODNÍ PROTIDROGOVÁ CENTRÁLA OSLAVILA 23. VÝROČÍ SVÉHO VZNIKU

kpt. Mgr. Barbora KUDLÁČKOVÁ

Klíčová slova:

Národní protidrogová centrála, Den Brigády, výročí vzniku, ocenění, spolupráce, poděkování, pamětní stuha

Abstrakt:

Článek přibližuje dění na slavnostním setkání u příležitosti 23. výročí vzniku Národní protidrogové centrály „Dni Brigády“, přítomné hosty a ocenění, která byla rozdána. Přináší část projevu ředitele NPC a poukazuje na jeden z klíčových předpokladů úspěšného boje proti drogám, jímž je vzájemná spolupráce. Připomíná také historické souvislosti s tímto významným dnem.

Tradiční oslava výročí vzniku Národní protidrogové centrály „Dne Brigády“ se uskutečnila 6. listopadu 2014 v reprezentačních prostorách usedlosti Spiritka. „Den Brigády 2014“ hostil jako obvykle celou řadu významných osobností spjatých s existencí Národní protidrogové centrály a s bojem proti drogám. Nechyběl ani úřadující ministr vnitra Milan Chovanec, policejní prezident brig. gen. Mgr. Bc. Tomáš Tuhý, náměstek policejního prezidenta pro Službu kriminální policii a vyšetřování plk. Mgr. Zdeněk Laube, vrchní státní zástupkyně JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., ředitel Útvaru pro

ochranu ústavních činitelů plk. JUDr. Jiří Komorous, ředitel Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV plk. Mgr. Robert Šlachta, ředitel Útvaru zvláštních činností SKPV plk. Ing. Vladimír Šibor, ředitel Útvaru speciálních činností SKPV plk. Mgr. Milan Černek MBA, vedoucí Celní protidrogové jednotky GŘC plk. Mgr. Pavel Hoffman, zástupci celorepublikových útvarů policie, krajských ředitelství policie, Kriminalistického ústavu Praha, Armády ČR, státní zástupci, styční důstojníci a mnoho dalších významných hostů z řad českých i zahraničních partnerů.

Ředitel Národní protidrogové centrály plk. Mgr. Jakub Frydrych jménem příslušníků Národní protidrogové centrály i jménem svým poděkoval všem tuzemským i zahraničním kooperujícím útvarům, organizacím, institucím i jednotlivcům za podporu a spolupráci, která dle jeho slov představuje velkou motivaci i závazek. Využil této příležitosti také k tomu, aby připomenul, že v boji proti drogám prožíváme v České republice velmi dynamické období, které se vyznačuje rekordními ukazateli ať již v počtech stíhaných drogových deliktů, pachatelů drogové trestné činnosti nebo objemu záchytů některých druhů drog a zdůraznil potřebu společného úsilí v boji proti drogám. „Intenzivní působení represe musí být doprovázeno silnou mezioborovou společenskou snahou o snižování poptávky a přirozeným sociálním tlakem na snižování tolerance vůči zneužívání návykových látek obecně. Boj proti drogovému zlu je sebezáchovným bojem slušné části společnosti proti šíření jevu, který ve svých důsledcích ničí zdraví jednotlivce, jeho sociální vazby, hodnotový systém i ekonomickou perspektivu. Proto má smysl proti drogám bojovat a věřte, že jste mezi lidmi, kteří to vědí“ řekl Jakub Frydrych.

Jako připomínku společného boje proti drogám a poděkování za vzájemnou spolupráci dekorovali zástavu Národní protidrogové centrály pamětní stuhou svého útvaru vrchní atašé DEA – Národního úřadu pro kontrolu obchodu s drogami Spojených

států amerických a ředitel Útvaru speciálních činností SKPV. Poděkování za vzájemnou spolupráci v podobě pamětní plakety si z rukou vrchního atašé DEA převzali i další zástupci policejních útvarů.

Policejní prezident a ředitel NPC při slavnostním ceremoniálu ocenili české i zahraniční policisty, civilní zaměstnance policie a pozvané hosty, kteří mají nesporné zásluhy v boji proti drogové trestné činnosti. Z rukou policejního prezidenta, jeho náměstka pro SKPV a ředitele Národní protidrogové centrály si ocenění převzali medaile „Za věrnost“ I. stupně, medaile „Za zásluhy o bezpečnost“, „Čestnou medaili Policie České republiky“, „Plaketu Policie České republiky“ a ocenění Národní protidrogové centrály – „Bojový nůž“, „Zlatý prsten“, „Stříbrný prsten“, „Velkou pamětní medaili“, „Čestný závěsný odznak“, „Minci“, „Malou pamětní medaili“ a „Pamětní plaketu“.

„Den Brigády“ je oslavou vzniku Protidrogové brigády Federálního policejního sboru, kterou v zájmu zefektivnění boje proti drogám a jevům s nimi souvisejícími zřídil ke dni 1. listopadu 1991 federální ministr vnitra Ing. Ján Langoš. K základním úkolům brigády patřilo předcházení a odhalování trestné činnosti související s nedovolenou výrobou, dovozem, vývozem, převozem, opatrováním, přechováváním a šířením zakázaných psychotropních a omamných látek. Název i struktura útvaru prošly během let řadou změn, jeho poslání však zůstává stále stejné.

kpt. Mgr. Barbora Kudláčková, email: omp@npdc.cz

Národní protidrogová centrála SKPV PČR, Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7

Keywords:

National Drug Headquarters, Day Brigades, anniversary of the foundation, awards, cooperation, thanking, commemorative ribbon

Abstract:

The article describes the events at a ceremony held on the occasion of 23rd anniversary of the National Drug Headquarters „Day Brigades“, present guests and the awards that were handed out. Brings extract from a speech the Director of NPC and points to one of the key prerequisites of a successful fight against drugs, which is mutual cooperation. Also recalls the historical context of this important day.

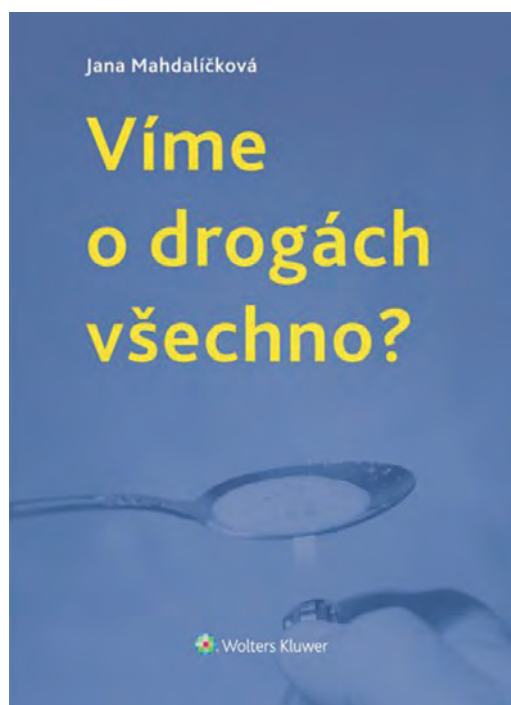

KNIHOVNIČKA

kpt. Bc. Petr PROCHÁZKA

Víme o drogách všechno? Do we know everything about drugs?

JUDr. Jana Mahdaličková, Ph.D.

Klíčová slova:

Drogy, návykové látky, sociologie, historie

Abstrakt:

O drogách slyšíme tak často, že nám nutně musí připadat, že o nich už všechno víme. Ale je to opravdu tak? Smyslem knížky, do které nahlížíte, byla snaha poskládat útržky informací do přehledné skládačky. Je to pokus seznámit vás s tím, kde se drogy vzaly, kdy a proč je začali lidé používat. A také s tím, co nám pozitivního, nebo naopak negativního mohou přinést. Budeme hledat odpověď na to, proč mluvíme o „problematice drog“, proč vznikl celospolečenský problém, který se nám nedaří vyřešit. Co jsme asi udělali jinak, než by bylo žádoucí a dobré pro nás pro všechny. Knížka je určena všem, kteří vědí, že bez informací není člověk svobodný.

„Řecký duch pokřtil drogy termínem fármakon, jenž znamená zároveň lék i jed. Teprve na poznání, okolnostech a samotné osobě závisí, zda se jedno promění v druhé. Na lidské bytosti a nějakým způsobem i na drogách samotných tedy závisí, zda budou léčit, nebo škodit. Existují odjakživa a všude na světě a, soudě podle dneška, bude jich zítra více než včera. Alternativou není svět s nimi, nebo bez nich. Alternativou je informovat o jejich správném použití, nebo povrchně demonizovat. Rozsévát vědění, nebo nevědomost.“¹⁾

Drogy nesporně patří mezi prostředky, které lidem napomáhají vyvolávat si příjemné pocity, stavy povzbuzení, opojení nebo útlumu, a to kdykoli se jim samotným bude chtít. Z chování původně posuzovaného jako deviantní se stává chování považované za běžné a v podstatě odpovídající normě. Příčiny zneužívání drog a nárůstu kriminality s tím spojené je třeba hledat ve stavu společnosti.

Diskuse s kolegy a má dosavadní praxe mě přesvědčují o tom, že nároky na naše znalosti se v současné společnosti neustále zvyšují. Proto řešení problémů ve stále větší míře vyžaduje přehled i v takových oblastech, které se na první pohled jeví jako vzdálené a zdánlivě nesouvisející. Rozhodnutí napsat publikaci o drogách v době, kdy se o této problematice v médiích moc nemluvalo, bylo výsledkem úvah nad nejčastějšími dotazy, se kterými jsem se setkávala

na seminářích a přednáškách, které byly určeny zejména pro pedagogickou veřejnost a pro pomáhající profese ve veřejné správě. V poslední době se důsledky zneužívání drog začaly ve společnosti projevovat s takovou intenzitou, že to již nelze přehlédnout. Česká re-publika je na prvních místech v Evropě ve statistikách dokládajících zneužívání marihuany dětmi a mladistvými. Zvyšuje se podíl organizované trestné činnosti spojené s výrobou a distribucí pervitinu. S ohledem na tyto aktuální zkušenosti byly stanoveny okruhy problémů, které jsou uvedeny v jednotlivých kapitolách.

Publikace, kterou představuji, obsahuje témata, ve kterých se stýká historie a současnost, praxe a právo. Zaměřuje se ve své první části v nezbytně nutné míře na obecné znalosti problematiky drog a v části druhé přechází k jejich aplikaci na vybrané aktuální jevy,

¹⁾ ESCHOTODADO, A. Stručné dějiny drog. Praha: Volvox Globator, 2003.

kteřé se dnes stávají součástí běžné praxe nejen pro odbornou veřejnost, ale i pro rodiče a mladé lidi. Takové uspořádání bylo zvoleno jako logický postup. Publikace je koncipována jako praktická pomůcka, odkazuje na současnou platnou legislativu, schválenou metodiku a popisuje možnosti řešení konkrétních situací. Pokouší se hledat takový způsob, který bude založený, bez ohledu na různé partikulární zájmy, na vědeckých poznatcích a objektivních informacích a bude komplexní a vyvážený.

Práce je rozdělena na několik kapitol. Každá z nich se zabývá určitým specifickým okruhem otázek týkajících se dané problematiky. V první části publikace jsou uvedeny poznatky týkající se vzniku a vývoje drogové závislosti v historii a počátky zneužívání drog. Dále jsou zde rozebrány možné příčiny a důsledky tohoto jevu. Pozornost je také věnována současné situaci a názorům na trestněprávní postih jednotlivých způsobů nakládání s drogami.

Dále je uvedena kontinuita právní úpravy problematiky kontroly nakládání s nelegálními drogami. Trestněprávní legislativa vnitrostátní je uvedena v kontextu s vývojem mezinárodní právní úpravy. Zmíněny jsou zejména změny trestního zákona provedené po roce 1990 a po roce 2010. Pozornost je věnována také protidrogové strategii Evropské unie a Organizace spojených národů. Jedná se zejména o úpravy provedené v souvislosti se změnami trestního zákoníku a v trestním řádu, o používání některých ustanovení zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákona č. 167/1998 Sb., o návy-

kových látkách, ve znění novel, zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami.

Zvolená forma dotaz – odpověď je snahou o nalezení co nepřístupnější formy pro široký okruh čtenářů a zachování rozpracování tématu do hloubky. Některé části textu byly převzaty z již publikovaných odborných prací, ale jsou uvedeny v nových souvislostech a v ucelené formě.

Práce je doplněna slovníkem nejčastěji užívaných odborných a slangových pojmů z oblasti drogové problematiky.

V závěru textu jsou pro informaci uvedeny vybrané trestné činy podle trestního zákoníku v aktuálním znění. V případě zájmu je tak možné vyhledat celý text příslušného ustanovení, na které je odkazováno.

Snahou bylo nabídnout přístupnou formou ucelený soubor poznatků využitelných při řešení pestrých situací, které přináší život, a to jak odborné veřejnosti, pedagogům, metodikům prevence, pracovníkům ve veřejné správě, tak přístupnou formou všem ostatním zájemcům o danou problematiku z řad nejširší veřejnosti.

Snad tato publikace pomůže při hledání cesty k řešení konkrétních situací.

Z knihy „Víme o drogách všechno?“, počet stran 124, cena 280 Kč, vydalo nakladatelství Wolters Kluwer, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3 tel. 246 040 400 www.wolterskluwer.cz

Autorka knihy: JUDr. Jana Mahdálíčková, Ph.D.

*kpt. Bc. Petr Procházka email: omp@npdc.cz
Policejní prezidium ČR, poštovní schránka 62/NPC, 170 89 Praha 7*

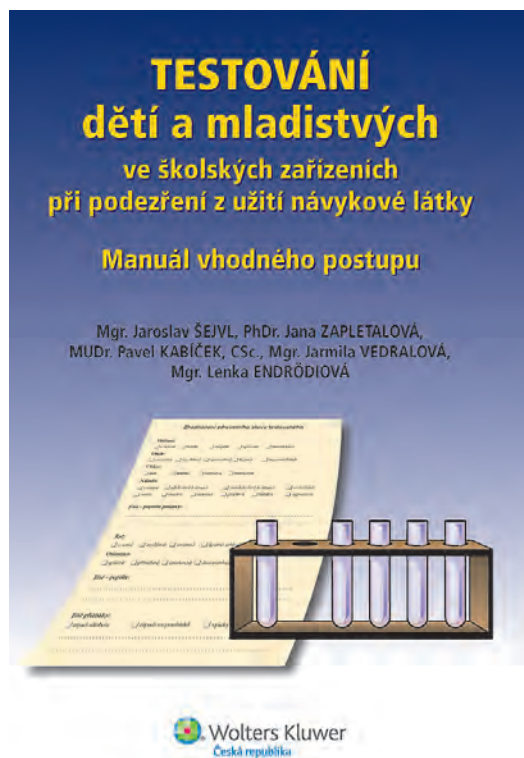
Keywords:

Drugs, addictive substances, sociology, history

Abstract:

We hear so often about drugs that we have felt about them that everything is already known. But is it right? The purpose of the book you are viewing was attempted to glue together pieces of information to make puzzle clearer. It was written to introduce you where the drugs came from, when and why people have started using it. And also what positives or contrarily negatives can bring to us. We will seek an answer why talking about „drug problem“, why has arisen social problem which we cannot solve. What we should do in a different way to be suitable and good for all of us. The book is intended for all who know that without information there is no freedom for human beings.

Testování dětí a mladistvých Drug Screening of Children and Youth Mgr. Jaroslav Šejvl, PhDr. Jana Zapletalová

Klíčová slova:

Testování drog, psychologie, návykové látky, uživatelé drog, školy

Abstrakt:

Publikace předkládá analýzu se závěrečnými doporučeními aktuální problematiky testování dětí a mladistvých ve školských zařízeních při podezření na užití návykové látky. Akcentuje čtyři hlavní úhly náhledu do tohoto významného úkonu, a to právní, psychologický, pedagogický a medicínský. Text nepředkládá jednoznačné a dogmatické postupy, ale nabízí variabilní možnosti a doporučení, která mají napomoci školským zařízením a jejich pedagogickým pracovníkům při práci s dětmi, které jsou důvodně podezřelé z užití návykové látky, při řešení těchto problémů. Zároveň nabízí racionální a efektivní vzorce postupů, které těm, kdo užívají návykové látky, mají pomoci, bez nadbytečného zásahu do jejich práv a stigmatizace snižovat rizikovitost svého chování.

Testování dětí a mladistvých ve školských zařízeních pedagogickými pracovníky při podezření na užití²⁾ návykové³⁾ látky (dále jen „testování“) je komplikovaný úkon, který v sobě abstrahuje celou škálu postojů a norem z celého spektra lidské společnosti. Není to jen otázka školy či školského zařízení a práva, ale zasahuje i do oblasti zdravotních hledisek, etiky, morálních hodnot, sociální postojů a sociálního statusu a bezprostředně ovlivňuje i filozofii vzdělávání a školy jako instituce.

Škola představuje jedno z nejdůležitějších prostředí pro podporu zdraví a preventivních opatření vůči dětem a mladistvým; škola má tedy značný prostor pro to, aby mohla působit jako činitel v oblasti prevence užívání drog a souvisejících problémů: a) podpora a rozvoj pocitu sounáležitosti mezi dětmi a jejich školou, b) zajištění cílené včasné a krizové intervence pro vysoce rizikové děti a c) nabídku intervencí spočívajících v posilování rodiny. Literatura obecně naznačuje, že úspěšné a bezpečné zvládnutí přechodu od adolescence k dospělosti vyžaduje kvalitní regulační schopnosti, včetně aktivní regulace jednání a emocí, a možnost čerpat ze sociálního kapitálu determinovaného vazbami a vztahy s dospělými a vrstevníky. Existuje úzká vazba mezi mírou sounáležitosti pociťované studenty a druhy (rizikového) chování, jako je užívání drog.“ (Roche, 2008, s. 10)

Testování obecně bylo prosazeno do pracovněprávních vztahů jako součást **péče o bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců a snížení rizika způsobení škod na majetku** – a to jak zaměstnavatele, tak

i ostatních subjektů. Ve školství se v tomto případě v České republice jedná o zcela nový požadavek, který nelze řešit běžnou formou, jaká se aplikuje na dospělou populaci například ve vztazích zaměstnanec – zaměstnavatel či řidič – kontrola dopravní policie. V těchto případech se jedná o **smluvní závazky učené projevem svobodné vůle mezi dospělými a psychicky (duševně) již zralými osobami**.

V současné době v České republice existují dva hlavní názorové proudy, které se zabývají problematikou testování, ale názorově stojí vyhraněně proti sobě.

Na jedné straně stojí zastánci **podpory testování**, kteří navrhuji jeho zakotvení do školního řádu. Jejich argumentace spočívá v tom, aby děti vyrůstaly ve zdravé škole bez rizika užívání drog, aby byly vychovávány v úctě k právu a ctily (dodržovaly) jej (drogy jsou nelegální) a aby rodiče plnili svoji rodičovskou (zákonnou) povinnost, týkající se řádné výchovy dětí – všechny tyto požadavky jsou v určité míře vyjádřeny i v zákonech České republiky. Tato

²⁾ Užitím rozumíme konzumaci alkoholu a jakékoli jiné drogy (omamné či psychotropní látky) za účelem lišícím se od účelu, jenž byl zamýšlen, ve způsobu konzumace nebo množství (Zábranský, 2003, s. 17).

³⁾ Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné nebo psychotropní látky ve smyslu zák. č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, ve znění pozdějších předpisů.

skupina považuje testování za **preventivní aktivitu**. Testování je pro ni zpravidla determinováno buď písemným souhlasem zákonného zástupce dítěte s tímto úkonem, nebo i bez tohoto souhlasu; neprosazují ale realizaci testování bez vědomí zákonného zástupce testovaného.

Protipólem k výše popsané skupině jsou ti, kteří a priori **odmítají možnost testování** a svůj postoj hájí rizikem stigmatizace dítěte a neoprávněným **zásahem do jeho práv a integrity**. Rozdíly v názorech na tuto problematiku jsou nejen mezi rodiči (zákonními zástupci), ale i mezi školskými pracovníky.

Mezinárodní ani národní legislativa rovněž neposkytne jasné vodítko a názor, neboť je v této oblasti poměrně vágní, resp. neurčitá (problematikou testování ve školských zařízeních se nezabývá), je tedy nutné vycházet z obecných deklarací mezinárodních úmluv a zákonů; někdy si ji tendenčními výklady obě skupiny přizpůsobují svým potřebám a názorům.

Cílem této příručky je poskytnout **právní analýzu** legislativních předpisů, které se problematiky dětí a návykových látek dotýkají, a zároveň představit vhodnou variantu postupu v této oblasti. Cílovou skupinou, pro kterou je tato analýza určena, jsou **ředitelé a zástupci ředitelů základních, středních a středních odborných škol a** v přiměřené míře i **rodiče** (zákonní zástupci) dítěte.

Z knihy Testování dětí a mladistvých ve školských zařízeních při podezření z užití návykové látky - manuál vhodného postupu, počet stran 88, cena 150 Kč, vydalo nakladatelství Wolters Kluwer, a. s., U Nákladového nádraží 6, 130 00 Praha 3, tel. 246 040 400 www.wolterskluwer.cz.

Autoři knihy: Mgr. Jaroslav Šejvl, PhDr. Jana Zapletalová, MUDr. Pavel Kabiček, CSc.

Mgr. Jarmila Vedralová a Mgr. Lenka Endrödiiová

Keywords:

Drug testing, psychology, addictive substances, drug users, educational facilities

Abstract:

The publication presents an analysis of current issue of screening children and youth at school for suspected use of addictive substances and also final evaluations and recommendations. The publication accentuates four main points of view in this important issue – legal, educational, psychological and medical aspect. This paper does not bring unequivocal or dogmatic procedures but offers flexible options and recommendations focused on educational institutions and educationalists to help children who are reasonably suspected of using addictive substances. Recommendations in this paper also offer rationale with subsequent procedures to can help those using addictive substances without unnecessary intervention to their fundamental rights and reducing risk of following stigmatization their behaviour.

Víme o drogách všechno?

NOVINKA

Jana Mahdaličková

O drogách slyšíme tak často, že nám nutně musí připadat, že o nich už všechno víme. Ale je to opravdu tak? Smyslem knížky byla snaha poskládat útržky informací do přehledné skládačky.

- Proč patří mladiství uživatelé drog mezi rizikové skupiny?
- Jak vzniká závislost?
- Jak se projevuje intoxikace?
- Jak poskytnout první pomoc při předávkování?
- Jaké jsou klíčové charakteristiky úspěšné školní prevence?
- Jak může pomoci rodina?
- Co může naznačovat, že dítě bere drogy?
- Lze drogy testovat ve škole?

Odpovědi na všechny výše zmíněné otázky a mnoho dalších informací naleznete v předkládané publikaci.

Brožovaná, 124 stran, 280 Kč

TESTOVÁNÍ

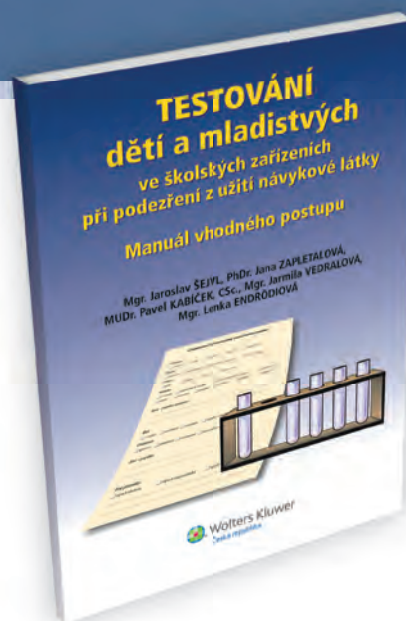
děti a mladistvých ve školských zařízeních při podezření z užití návykové látky

Manuál vhodného postupu

**Jaroslav Šejvl, Jana Zapletalová, Pavel Kabíček,
Jarmila Vedralová, Lenka Endrödiová**

Publikace předkládá analýzu se závěrečnými doporučeními aktuální problematiky testování dětí a mladistvých ve školských zařízeních při podezření na užití návykové látky.

- Akcentuje čtyři hlavní úhly náhledu do tohoto významného úkonu, a to právní, psychologický, pedagogický a medicínský.
- Doporučuje vhodný postup, který vytváří právní jistotu jak pro testované, tak i pro testující.
- Text nepředkládá jednoznačné a dogmatické postupy, ale nabízí variabilní možnosti a doporučení, která mají napomoci školským zařízením a jejich pedagogickým pracovníkům při práci s dětmi, které jsou důvodně podezřelé z užití návykové látky, při řešení těchto problémů.

Brožovaná, 88 stran, 150 Kč

Knihy si objednejte na www.wolterskluwer.cz/obchod

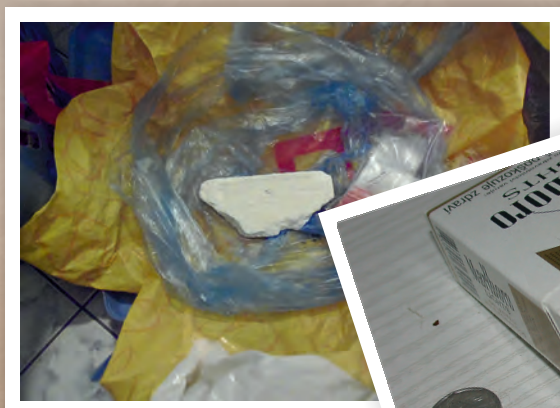
Wolters Kluwer

Když si musíte být jistí

23. výročí vzniku Národní protidrogové centrály

Aktuální stav a vývoj drogové scény ...

... na území Slovenské republiky
v roce 2014